Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning 1990

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning 1990

Publikationen kan købes i boghandelen eller hos

STATENS INFORMATIONSTJENESTE
Postboks 1103, 1009 København K
Telefon 33 92 92 00 - Postgirokonto nr. 10014 25

Hvis betaling sker med check eller
på giro til Statens Informationstjeneste
undgås ekspeditionsgebyr

ISBN 87-503-8629-8
Stougaard Jensen/København
Sm 02-3

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD.		1
1. Geografi og Historie.		2
1.1.	Geografi	2
	Areal	2
	Undergrund	2
	Klima	3
	Plantevækst	3
	Dyreliv	3
	Fisk og hvaler m.v.	3
1.2.	Historie	3
2. Politiske og administrative forhold.		5
2.1.	Statsretlige forhold	5
	Særanliggender	5
	Fællesanliggender	6
	Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)	7
	Forholdet til udlandet	8
	Deltagelse i internationale organisationer	9
2.2.	Færøernes Lagting	10
	Lagtingets sammensætning	12
	Norderøernes valgkreds	12
	Østerø valgkreds	12
	Nordstrømø valgkreds	12
	Sydstrømø valgkreds	13
	Vågø valgkreds	13
	Sandø valgkreds	13
	Suderø valgkreds	13
	Lagtingssekretariatet	13
2.3.	De politiske partier	14
	Folkeflokken	14
	Sambandspartiet	15
	Socialdemokratiet	16
	Selvstyrepartiet	17
	Det republikanske parti	18
	Kristeligt Folkeparti, Færøernes Fremskridts- og Fiskeriparti	19
2.4.	Folketingsvalg	20
	Folketingsmænd	20
2.5.	Færøernes landsstyre	21
2.6.	Administration	21
	Landsstyrets administration	21
	Lovafdelingen	22
	Kultur- kirke- og undervisningsafdelingen	22
	Økonomisk afdeling	22
	Fiskeri- og erhvervsafdelingen	22
	Social- og sundhedsafdelingen	22

	Kommunikationsafdelingen	22
	Løn- og personaleafdelingen	23
	Institutioner under landsstyret	23
	Økonomi, Statistik, Skatter/Afgifter	23
	Social, Sundhed, Veterinær	23
	Undervisning, Kultur, Radio/TV	23
	Trafik, Kommunikation, Byggeri/Bolig	24
	Arbejdsmarkedet	24
	Landbrug, Industri	24
	Øvrige	24
	Institutioner under staten	25
	Rigsombudet	25
	Øvrige statslige institutioner	25
	Sysselmænd	25
	Færøernes Kommando	26
	Flyvestation Tórshavn	26
	Præster	26
2.7.	Kommunale forhold	27
	Antal kommuner	27
	Valg til kommunestyret	27
	Den kommunale styrelsesordning	28
	Kommunale opgaver	29
3.	**Befolknings- og Boligforhold.**	32
3.1.	Indledning	32
3.2.	Befolkningens størrelse og geografiske fordeling	32
3.3.	Befolkningens bevægelser	35
3.4.	Befolkningens fordeling på alder, køn og ægteskabelige stilling	38
3.5.	Vielser og skilsmisser	40
3.6.	Boligforhold	40
4.	**Erhvervs- og Arbejdsmarkedsforhold.**	42
4.1.	Befolkningens Erhvervsforhold	42
4.2.	Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling	44
	Ejerformer	44
	Erhvervslivets geografiske fordeling	45
4.3.	Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.	47
	Indledning	47
	Internationale reguleringer og fiskeriaftaler	48
	Fiskeriinspektion og redningstjeneste	50
	Sammensætningen af fiskerflåden	51
	Finansiering af fiskefartøjer	53
	Færøske skibes fangster	56
	Fangster ved Færøerne	58
	Fangsttryk og fangstregulering	61
	Fiskepriser og tilskud fra Råfiskefonden	64
	Fiskernes aflønning	65

	Fiskerflådens driftsresultater	67
	Fiskeristøtte	68
	Fiskeindustri	69
	Fiskeopdræt	69
	Offentligt tilsyn m.v.	70
	Fangst i øvrigt	71
4.4.	Landbrug	71
	Produktionen af landbrugsvarer	72
	Offentligt tilsyn m.v.	72
4.5.	Håndværk, Industri, Bygge- og anlægsvirksomhed	72
	De industrielle forudsætninger	72
	Virksomheder og lønudbetalinger	73
	Bygge- og anlægsaktiviteten	75
	Finansiering af industri og håndværk m.v.	76
	Landets Udviklingskontor	77
4.6.	Handel, Service og Transport	77
	Handel og service	77
	Transport m.v.	78
	Virksomheder og lønudbetalinger	78
4.7.	Finansieringsvirksomhed	79
	Penge- og valutaforhold	79
	Penge- og kapitalmarkedet	80
	Danmarks Nationalbank	81
	Pengeinstitutter m.v.	81
	Obligationsudstedende institutter	84
	Kapitalforvaltende institutter	85
	Offentlige institutioner	85
	Færøernes Landsbank	87
4.8.	Forsikringsvirksomhed	87
4.9.	Arbejdsmarkedsforhold	90
	Indledning	90
	Det private arbejdsmarked	90
	Det offentlige arbejdsmarked	92
	Generelle arbejdsmarkedsordninger	93
4.10.	Lønninger og Priser	94
	Lønninger	94
	Priser	96
5.	**Økonomi.**	98
5.1.	Indledning	98
5.2.	Nationalregnskabet for Færøerne	99
	Den økonomiske udvikling - i hovedtræk	99
	Produktionen	99
	Forbrug, opsparing og investeringer	102
5.3.	Udenrigsøkonomi	104
	Færøernes handels- og valutapolitiske stilling	104
	Handelsbalancen	106
	Betalingsbalancen	111
	Udlandsgælden	112

INDHOLDSFORTEGNELSE

6.	**Offentlige Finanser.**	113
6.1.	Indledning	113
6.2.	Statens Udgifter m.v. på Færøerne	113
	Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988	113
	Statens drifts- og anlægsudgifter	114
	Statens o.a. offentlige institutioners udlån og garantier	116
6.3.	Landskassens Økonomi	118
	Indledning	118
	Landskassens indtægter	118
	Landskassens drifts- og anlægsudgifter	119
	Landskassens udlån og garantier	120
	Det samlede landskassebudget	121
6.4.	De Færøske Udlånsfonde	122
6.5.	Kommunernes Økonomi	123
6.6.	Den Samlede Offentlige Økonomi	126
	Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret	126
	Udgifterne fordelt på formål	126
7.	**Skatter og Afgifter.**	128
7.1.	Indledning	128
7.2.	Direkte Skatter	128
	Personbeskatning	128
	Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster	131
	Selskabsbeskatningen	133
	Rente- og udbyttebeskatning	134
	Vejskat (motorafgift)	134
	Dobbeltbeskatning	134
	Udskrevne skatter	135
7.3.	Indirekte Skatter	136
	Indførselsafgifter (told m.v.)	136
	Produktionsafgifter	137
	Registreringsafgift (motorkøretøjer)	137
	Andre punktafgifter	137
	Opkrævede afgifter	138
7.4.	Skatte- og Afgiftstrykket	138
8.	**Samfærdsel og Kommunikation m.v.**	140
8.1.	Indledning	140
8.2.	Veje og Vejtransport	140
	Vejnettet	140
	Antallet af motorkøretøjer	142
	Trafikintensiteten	142
8.3.	Havne og Skibsfart	144
	Havneudbygningen	144

	Skibsflåden	146
	Søtransport	147
8.4.	Luftfart	147
8.5.	El-forsyning	148
8.6.	Telekommunikation	149
	Teleforhold	149
	Indenlandsk telekommunikation	150
	Telekommunikation med udlandet	151
	Kystradiotjenesten	152
8.7.	Postvæsen	153
9.	**Sociale Forhold.**	154
9.1.	Indledning	154
9.2.	De enkelte ydelser	155
9.3.	Institutioner	160
9.4.	Finansieringen af de sociale ydelser	162
10.	**Sundhedsvæsen.**	163
10.1.	Indledning	163
10.2.	Den Primære Sundhedstjeneste	163
	Kommunelægeordningen	163
	Skolelægeordningen	164
	Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen	164
	Tandlægeordningen	164
	Apotekervæsenet	165
10.3	Sygehusvæsenet	166
	Indledning	166
	Sygehusenes administration	172
	Jordermodervæsenet	172
10.4.	Landslægen	173
10.5.	Finansiering	173
11.	**Undervisningsvæsen.**	174
11.1.	Indledning	174
	Hvad undervisningsvæsenet omfatter	174
	Særanliggender og fællesanliggender	174
	Administrationen af undervisningsvæsenet	174
11.2.	Grunduddannelser m.v.	175
	Folkeskolen	175
	Privat skole	176
	Gymnasier og HF	176
	Specialundervisning	177
11.3	Videregående Uddannelser	177
	Frøðskaparsetur Føroya (Det færøske Universitet)	177

	Færøernes seminarium	179
	Færøernes sygeplejeskole	179
11.4	Erhvervsuddannelser	180
	Maskinskole	180
	Tekniske skoler	181
	Navigationsskoler	181
	Handelsskole	181
11.5.	Anden Undervisning	182
11.6.	Uddannelsesstøtte	182
12.	**Rets- og Politivæsen samt Overøvrighed.**	184
12.1.	Færøernes Retsvæsen	184
12.2	Færøernes Politivæsen	186
	Politiets opgaver	186
	Politiets bemanding	186
	Arrestvæsenet	187
	Politiets regelgrundlag	188
12.3.	Færøernes Overøvrighed	188
	Indledning	188
	Indgåelse- og opløsning af ægteskab	189
	Børnebidrag	189
	Adoption	190
	Umyndiges retshandler	190
	Ægtepagter	190
	Navnesager	191
	Fri proces	191
	Indfødsret (Statsborgerskab)	192
13.	**Kirkeliv.**	193
13.1.	Folkekirken	193
13.2	Organisationer og Foreninger Tilsluttet Folkekirken	197
	K.F.U.K. og K.F.U.M.	197
	Indre Mission	197
	Det kirkelige missionsforbund	198
13.3	Kristne Trossamfund Uden For Folkekirken	198
	Brødremenigheden	198
	Den katolske kirke	199
	Frelsens hær	199
	Den frie evangeliske menighed	199
	Syvende-dags adventisterne	200
	Jehovas Vidner	200
	Filadelfia-menigheden	200
13.4	Andre Trossamfund	201
	Bahá' í troen	201

14. Kulturelle Forhold. 202
Radio 202
Fjernsyn 202
Aviser 203
Bogudgivelser 204
Biblioteksvæsen 205
Landsarkivet 206
Museum 207
Nordens Hus 208
Teatervirksomhed 209
Musikliv 210
Kunst 211
Idræt 213
Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF) 213
Dansk-færøsk Kulturfond 214

Bilag.

Bilag 1. Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner. 215

Bilag 2. Befolkningsudviklingen i 1989 i de enkelte kommuner. 216

Bilag 3. Oversigt over fiskekvoter til Færøerne i 1988 ifølge internationale aftaler (pr. 1.4.89) 218

Bilag 4. Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper i 1980 og 1986-1989. 219

Bilag 5. Udviklingen i det færøske pristal pr. januar 1983-1989 samt pr. 1. april, 1. juli, 1 oktober 1988 og 1. januar 1990 222

Bilag 6. De samlede bruttoinvesteringer på Færøerne 1985-1989. 224

Bilag 7. Færøernes eksport 1985-1989. 225

Bilag 8. Eksporten excl. skibe m.v. fordelt på aftagerlande 1984-1987. 226

Bilag 9. Importens fordeling på hovedprodukter 1984-1989. 227

Bilag 10. Specifikation af statens udgifter på Færøerne (netto) i 1989. 228

Bilag 11. Undervisningsvæsenets driftsudgifter 1989 og 1985-1988. 229

Bilag 12. Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelser 1985-1989. 230

Bilag 13. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven. 231

Bilag 14. Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser. 232

Bilag 15. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed iøvrigt. 233

FORORD.

Gennem en lang årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog for Færøerne indeholdende en beskrivelse i tekst og tal af de færøske samfundsforhold i det forløbne år.

Hjemmestyrets overtagelse af det administrative ansvar på flere og flere områder og overgangen i 1988 fra et stort antal statslige tilskud til en samlet statslig bloktilskudsordning har sammen med den skete udbygning af landsstyrets egne institutioner ændret forholdene så meget, at den hidtidige fælles årbogsudgivelse er afløst af andre udgivelser.

Landsstyret vil således udgive en publikation, der fremtræder som et færøsk statistisk tabelværk. Da det er opfattelsen, at der - ikke mindst i Danmark - er behov for en bredere anlagt a'jourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, påbegyndte Rigsombudet i 1989 udgivelsen af årsberetninger, der i store træk er af indhold som de tidligere årbøger.

Det er Rigsombudets håb, at disse årsberetninger - både på Færøerne og i Danmark - vil kunne fungere som et nyttigt opslagsværk, og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af færøske forhold.

Rigsombudsmanden på Færøerne
Bent Klinte

1. GEOGRAFI OG HISTORIE.

1.1. Geografi

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca 675 km, mens sejlafstanden til København er ca. 1500 km.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 1989 ialt knapt 48.000 personer. Heraf boede ca. 14.500 i Tórshavn og ca. 5.000 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. Det samlede areal er på 1399 km^2. Den største af øerne er Streymoy (373,5 km^2) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 113 km, og afstanden øst-vest er 75 km. Øernes højeste punkt er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1.117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der iøvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland.

De mange stejle klippesider ud mod havet, viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige askeregn, som er gået forud for vulkanudbrudene. Tynde kullag er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. Senere har istidens gletchere omskabt det, der engang var et plateau, til det ø-rige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, idet det er fugtigt, ustadigt og stormfuldt. Golfstrømmen medfører, at der ikke er stor temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned henholdsvis 3 C og 10 C.
Den korteste dag er 5 timer og den længste dag 19½ time.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. På de lavereliggende skrænter vokser græs, mens lyng er fremherskende på hederne og bakkerne. Der er ingen naturlig træ- eller buskvækst. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun 6% af landet er opdyrket, resten tjener til græsning af får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed er dyrelivet ret sparsomt. Der findes en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes en del kvæg og heste. Det eneste fritlevende landpattedyr er haren, som blev indført fra Norge omkring 1855. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfisken helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvalerne, der kommer i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2. Historie

Irske munke var de første, der - formentlig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, og sandsynligvis var det dem, der medbragte de første får. Man regner med, at Færøerne betyder "fåreøerne". Vor tids færinger er efterkommere af nordboerne, som begyndte at slå sig ned på øerne omkring år 800.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark i mere end 400 år. I 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne forenet med Danmark, ligesom Island og Grønland. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige.

Allerede omkring år 900 etablerede nordboerne en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament. Lagtinget blev ophævet i 1816 og genoprettet i 1852, dog stort set kun med rådgivende funktion.

Handelen mellem Færøerne og omverdenen var i flere hundrede år et kongeligt monopol. Ved den kongelige enehandels ophør i 1856 åbnedes døren til omverdenen. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi, og til fremvæksten af et færøsk erhversliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede imod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold indenfor rigsfællesskabet.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne, og Færøerne blev derved afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget igen overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelsen heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og med den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne i 1948.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold.

Ifølge lov om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget (den lovgivende forsamling) og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.
Efter hjemmestyrelovens § 9 kan administrationen af fællesanliggender overlades til det færøsk hjemmestyre.

Særanliggender.

Efter hjemmestyrelovens § 2 betragtes en række sager og sagsområder, der er opført på lovens bilag A, principielt som særanliggender med den virkning, at hjemmestyret eller rigsmyndighederne kan bestemme, at de overgår til hjemmestyret. Heraf følger, at de udgifter, der er forbundet med overtagelsen af området, afholdes af de færøske myndigheder.
Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområder med hjemmel i hjemmestyrelovens § 2:

1. Færøernes egen styrelsesordning.
   Hele området er overtaget som særanliggende.
2. Kommunale forhold.
   Hele området er overtages som særanliggende.
3. Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.
   Hele området er overtaget som særanliggende.
4. Sundhedsvæsen.
   Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggender.
   (Resten af sundhedsvæsenet er fortsat et fællesanliggende).
5. Den offentlige forsorg. Arbejdsforhold.
   Lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggender.
   (Den offentlige forsorg er fortsat et fællesanliggende).
6. Direkte og indirekte skatter.
   Hele området er overtaget som særanliggende.

7. Finansvæsen.
   Hele området er overtaget som særanliggende.
8. Godkendelse af havneafgifter.
   Området er overtaget som særanliggende.
9. Skolevæsen.
   Folkehøjskolen og navigationsskolerne er overtaget som særanliggender. Endvidere er gymnasiet, HF-kurset og Det færøske Akademi (Akademia Færoensis) særanliggender. Resten af skolevæsenet er fortsat et fællesanliggende.
10. Arkiver, biblioteker, museer.
    Hele området er overtaget som særanliggende.
11. Bygnings- og naturfredning.
    Hele området er overtaget som særanliggende.
12. Havne, trafikvæsen m.v.
    Hele området bortset fra kystradiotjenesten, herunder den maritime nød- og sikkerhedstjeneste er overtaget som særanliggende.
13. Landbrug, fiskeri m.v.
    Hele området er overtaget som særanliggende.
14. Forlystelser m.v.
    Hele området er overtaget som særanliggende.
15. Produktion, handel m.v.
    Hele området er overtaget som særanliggende.
16. Tinglysning, ekspropriation m.v.
    Hele området er overtaget som særanliggende.

Efter hjemmesstyrelovens § 3 afgøres det ved nærmere forhandling om og i hvilket omfang de sagsområdet, der er opført på liste B (folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol) kan blive færøske særanliggender. Heraf er radio (med undtagelse af spørgsmål med relation til internationale aftaler), jordfonden og import- og eksportkontrol overtaget som særanliggender.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Af praktiske grunde administreres enkelte områder dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således føres motorregistret og skibsregistret af landfogeden (politimesteren), tinglysningsvæsenet forestås af Sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformynder.

Fællesanliggender.

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndighederne.

Med hjemmel i hjemmestyrelovens § 9, der bestemmer, at det kan aftales, at hjemmestyret overtager administrationen af fællesanliggender, jf. nedenfor, er dette hovedprincip dog i væsentligt omfang modificeret.

Blandt de vigtigste fællesanliggender er skole-, social- og sundhedsområderne. Herudover kan som statsinstitutioner nævnes rigsombudet, skibstilsynet, folkekirken, politiet og domstolene.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de efter forelæggelse for det færøske hjemmestyre er kundgjort af Rigsombudet.

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, (eksempelvis de sociale love, lovene for undervisningsvæsenet og sygehuslove) bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges i Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter forelagt hjemmestyret, forinden loven sættes i kraft på Færøerne. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold.

Fællesanliggenderne administreres efter dansk lovgivning. For socialvæsenet, skolevæsenet og sygehusvæsenet sker det dog efter særlige love for Færøerne. Statens udgifter til fællesanliggender udbetales siden begyndelsen af 1988 for størstedelens vedkommende i form af bloktilskud.

For en række sociale bistandsydelser, pensions- og sikringsydelser samt på tjenestemandspensionsområdet eksisterer den statslige refusion dog stadig.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9).

Hjemmestyrelovens § 9 bestemmer, at der efter forhandling træffes aftale om, i hvilke tilfælde og i hvilket omfang det er muligt inden for områder, der er fællesanliggender, at overlade det færøske hjemmestyre at give de nærmere bestemmelser for de særlige færøske forhold og overtage administrationen af det pågældende område.

Færøernes landsstyre overtog administrationen af socialvæsenet i 1975 og af sygehusvæsenet i 1977. I 1979 blev administrationen af folkeskolen, læreruddannelsen, fritidsundervisningen og handelsskolerne, de tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistskolerne overført til hjemmestyret. Senest er administrationen af særforsorgen, sygesikringen og den primære sundhedstjeneste samt af Færøernes Seminarium blevet overtaget.

Forholdet til udlandet.

Færøerne er et selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande. Det er derfor også forudsat i hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges hjemmestyret. Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

I enkelte tilfælde har hjemmestyret selv ført forhandlinger og indgået aftaler, mens hjemmestyret i andre tilfælde, med bistand fra udenrigsministeriet - har forhandlet om forskellige aftaler, der er indgået mellem den danske regering og Færøernes landsstyre på den ene side og den pågældende forhandlingspartner på den anden. Af aftaler af denne karakter kan nævnes fiskeriaftalerne med Sovjetunionen og med EF.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er ikke medlem af sidstnævnte organisation.

Hvor færøske interesser, har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler.

Med hjemmel i hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser.

Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en handelsattaché for færøske erhvervsanliggender ved handelsafdelingen under den danske ambassade i Storbritannien.

Deltagelse i internationale organisationer.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt den førnævnte fiskeriaftale. På EF-kommissionens initiativ er der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EF.

Efter ønske fra færøsk side sigter disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EF, der i videst muligt omfang sikrer den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EF-landene toldfrihed. En ny aftale forventes indgået i løbet af 1990.

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget. Derimod er det sjældent, Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer.

En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en særlig færøsk delegation bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og af Færøernes landsstyre.

Færøernes interesser varetages ellers gennem forelæggelsen for hjemmestyret. For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler for fiskeriet skal fastsættes for Færøerne efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre.

På andre måder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en af Danmark indgået international aftale skal udstrækkes til Færøerne eller ikke.

Dette gælder f.eks. dobbelt beskatningsoverenskomster, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling. Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

2.2. Færøernes Lagting.

Lagtinget består af mindst 27 og højst 32 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering henimod forholdsmæssig repræsentation. Valg til Lagtinget foregår hvert 4 år, men udskrivning af valg kan dog også ske efter lagtingsbeslutning. (Valget i november 1980 er et eksempel herpå).

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parantes) ved lagtingsvalgene i 1978-1988.

Parti	Nov. 1978	Nov. 1980	Nov. 1984	Nov.1988
Folkeflokken	17,9% (6)	18,9% (6)	21,7% (7)	23,2% (8)
Sambandspartiet	26,3% (8)	23,9% (8)	21,2% (7)	21,2% (7)
Socialdemokratiet	22,3% (8)	21,7% (7)	23,4% (8)	21,7% (7)
Selvstyrepartiet	7,2% (2)	8,4% (3)	8,5% (2)	7,1% (2)
Republik. parti	20,3% (6)	19,0% (6)	19,5% (6)	19,2% (6)
Kristeligt Folkeparti	6,1% (2)	8,2% (2)	5,8% (2)	5,5% (2)
Progrespartiet	-	-	-	2,1% (-)
Antal gyldige stemmer (samlet mandatantal)	22.724(32)	23.272(32)	25.177(32)	28.793(32)
Valgdeltagelse	86,0%	86,0%	86,8%	87,2%

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 8. november 1988 fordelt på partier og områder.

Valg-kreds	Folke-flokken	Sam-bands parti	Soci-alde-mokr.	Selv-styre-parti	Rep. par-ti	Krist. folke-parti	Pro-gres-parti	I alt
Norðoyar	1098	466	682	461	680	462	35	3.884
Eysturoy	1130	1687	925	754	1114	305	252	6.167
Norðstreymoy	491	578	477	65	546	73	32	2.262
Suðurstreym.	2843	1889	1863	550	2109	361	220	9.835
Vágar	406	677	396	89	157	97	22	1.844
Sandoy	316	124	283	45	260	33	-	1.061
Suðuroy	408	695	1607	69	654	251	56	3.740
Ialt	6692	6116	6233	2033	5520	1582	617	28.793

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelse:

F.= Folkeflokken, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,
St.= Selvstyrepartiet, Rep.= Det republikanske parti,
Kr.= Kristeligt folkeparti - Fremskridts- og Fiskeripartiet.

Lagtingets formandsskab:

Nielsen, Agnar, lagtingsformand, Sb.
Lindenskov, Jákup, 1. næstformand, S.
Michelsen, Poul, 2. næstformand, F.
Nielsen, Hergeir, 3. næstformand, Rep.

Norderøernes Valgkreds:

Kallsberg, Anfinn, bogholder, F.
Keldu, Jógvan við, direktør, F.
Johannesen, Vilhelm, postbud, S.
Heinesen, Heini O., formand, Rep.
Danielsen, Niels Pauli, sognepræst, Kr.

Østerø Valgkreds:

á Lakjúni, Jógvan, lærer, F.(suppleant for Olaf Olsen, direktør, F.)
Lamhauge, Jakub, lærer, Sb.(suppleant for Jógvan I. Olsen, J, skibsfører, Sb.)
Joensen, Edmund, direktør, Sb.
Thomsen, Jørgen, formand, S.
Klein, Lasse, bogholder, St.
Reinert, Petur, læge, Rep.(suppleant for Signar Hansen, lærer, Rep.)

Nordstrømø Valgkreds:

Nielsen, Agnar, direktør, Sb.
Durhuus, Jógvan, postekspeditør, Rep.

Sydstrømø Valgkreds

Arge, Essa, overlæge, F.(suppl. for Jógvan Sundstein, statsaut.revisor, F.)
Breckmann, Óli, redaktør, F. Mf.
Michelsen, Poul, grosserer, F.
Ellefsen, Pauli, statsaut. revisor, Sb. Mf.
Samuelsen, Eilif, lærer, Sb.
Petersen, Marita, lærer, S.
Lindenskov, Jákup, forsikringsfunktionær, S.
Poulsen, Tórbjørn, direktør, St.
Ísakson, Finnbogi, journalist, Rep.(suppl.f. Jóngerð Purkhús, fuldmægtig, Rep.)
Kjølbro Karin, socialrådgiver, Rep.
Niclasen, Tordur, forstander, Kr.

Vågø Valgkreds:

Ellefsen, Svend Aage, direktør, F.
Jacobsen, Suni, lærer, Sb.

Sandø Valgkreds:

Petersen, John, entreprenør, F.
Johannesen, Jógvan Adolf, lærer, S.

Suderø Valgkreds:

Mikkelsen, Flemming, smedemester, Sb.
Dam, Atli P., direktør, S.
Old, Henrik, skibsfører, S.
Nielsen, Hergeir, lærer, Rep.

Lagtingssekretariat.

Thomassen, Kristoffur, direktør.
Lagtingssekretariatet administrerer sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende.

Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene for den færøske delegation ved Nordisk Råd og for Vestnorden Parlamentet.

Lagtinget har følgende udvalg:
Finans-, markeds-, fiskeri-, trafik-, lov-, kultur og skole-, skatte-
social og sundheds-, miljø-, industri-, landbrugs-, arbejdsmarkedsudvalgene samt udvalget vedrørende landsstyresager. De tre førstnævnte er stående udvalg, mens de øvrige af Lagtinget kan få status som stående udvalg i bestemte sager.

2.3. De politiske partier.

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Skematisk kan man opstille partierne således, at man anbringer partierne af borgerlig observans til højre og partierne, der er tilhængere af en højere grad af offentlig styring af erhvervslivet, til venstre samtidig med, at partier, der ønsker et fast tilhørsforhold til riget, anbringes øverst i skemaet, medens partier, der ønsker en højere grad af selvstyre, anbringes nederst. De seks partier vil da gruppere sig som i nedenstående skema.

Socialdemokraterne		Sambandspartiet
	Kristeligt Folkeparti	
	Selvstyrepartiet	
Republikanske Parti		Folkeflokken

Nedenfor er de enkelte partiers stats- og folkeretslige stillingtagen, deres økonomiske og erhvervsmæssige politik, sociale politik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokken.

Folkeflokken er stiftet i 1940 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1940, hvor partiet siden har været repræsenteret. Folkeflokken arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder. Man tilstræber et godt samarbejde med de ekseisterende markedssammenslutninger uden at blive politisk afhængig af nogen af dem. Undergrunden skal overtages. Partiet går ind for selvstændigt færøsk medlemsskab af NATO.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med erhvervsmæssig frihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Der skal tilvejebringes gode lånemuligheder for erhvervslivet. Nødvendigheden af en offentlig fiskeripolitik, der sikrer de bedste fiskerimuligheder i hjemlige og fremmede farvande, erkendes. Lønsystemet skal være rent færøsk.

De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal være øjeblikkeligt virkende. Folke-, invalide- og enkepension samt enkehjælp er selvfølgelige rettigheder. De skal være tidssvarende, og pensionisterne skal have deres andel af indtægtsstigningen i samfundet. Der skal lægges vægt på revalidering, undervisning og pleje her i landet af revaliderede. Hjælp skal sikres alle dem, der uden egen skyld bliver arbejdsløse.

Skolen skal være færøsk og sikre alle en uddannelse til fremme for virke i det færøske samfund, der ikke står tilbage for uddannelse i de mest udviklede lande. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Der skal oprettes et landsteater. Radiofonien og fjernsynet skal udbygges, og kunstnere må sikres gode arbejdsmuligheder.

Mulighederne for anskaffelse af grund og bolig må forbedres. Skatte- og afgiftslovgivningen skal forenkles, og skatteminimumsgrænsen skal stige i takt med den gennemsnitlige indtægtsstigning. Den offentlige administration skal rationaliseres, og den finansielle fordeling mellem land og kommune skal revideres.

Sambandspartiet.

Sambandspartiet er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet ønsker at bibeholde rigsfællesskabet og vil inden for dette arbejde for den styrelsesmæssige, økonomiske og kulturelle udvikling af det færøske folk.

Sambandspartiet anser det frie initiativ for at være drivkraften for fremgangen i erhvervslivet og vil ud fra denne synsvinkel udbygge dette. Med hensyn til fiskeriet erkender partiet, at de hjemlige farvande er de eneste sikre fiskefelter, og man må stræbe efter at udnytte disse mest muligt under skyldig hensyntagen til bevaring af fiskebestandene. Fjernfiskeriet må så vidt muligt sikres ved internationale aftaler. Vilkårene for besiddelse og drift af fiskerfartøjer må være sådan, at disse til enhver tid er konkurrencedygtige.

Sociallovgivningen skal være sådan udformet, at de gamle, de syge og de handicappede får støtte og behandling på samme niveau som i de andre nordiske lande. Partiet vil virke for, at alle familier kan bo i eget hus eller lejlighed. Dette skal blandt andet ske ved støtte til unge, der vil bosætte sig.

Undervisningsvæsenet skal kunne opfylde de krav, der stilles af et udviklet samfund, og skolerne skal være på højde med nabolandenes. Udviklingen inden for færøsk kultur og åndsliv skal støttes, og man skal sikre, at færinger får kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv. Partiet vil støtte sport og fritidsliv.

Socialdemokratiet.

Det færøske socialdemokrati (på færøsk Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden uafbrudt har været repræsenteret.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, og at denne ejendom også omfatter landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og bunde i den fulde og ubegrænsede frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde og planøkonomisk ledelse sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fælleskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje.

Eventuel socialiering må gennemføres uden unødvendig centralisering. Udenrigshandelen bør ordnes på landsandelsgrundlag.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægtstab m.v.

Den voksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal lignes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksistensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet.

Selvstyrepartiet blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til 1943. Partiet opnåede repræsentation igen i 1946 og har siden da uafbrudt været repræsenteret.

Partiet arbejder for selvstyre, efterhånden som der skabes et solidt grundlag for dette. Undergrunden skal være færøsk. Færøerne skal forblive uden for EF, men have bedst mulig handelsforbindelse med sammenslutningen og med andre lande. Hjemmestyreloven skal revideres. Der skal oprettes et færøsk kontor i København, der sikrer kontakten til de danske myndigheder og med repræsentation i Folketinget uden stemmeret. De færøske folketingsmandater skal afskaffes. Lagmanden skal være folkevalgt.

Det skal tilstræbes at skabe fælleskab og lighed mellem arbejdere og arbejdsgivere på sø og i land. Fiskeri, håndværk og industri skal støttes på bedste måde.

Vandkraften og andre vedvarende energikilder skal udbygges hurtigst muligt.

Der skal oprettes et uafhængigt forbrugerråd, og der skal etableres tilsyn med monopoler, og den frie handel skal sikres med færrest mulige mellemhandlere.

Socialforsorgen skal tilpasses færøske forhold. Der skal lægges vægt på at sætte invalide og handicappede i stand til at passe et arbejde. Der skal oprettes sygeforsikring i stedet for sygekasser. Denne skal yde alle gratis læge- og sygehusbehandling, medicin og mærkbar støtte under sygdom.

Undervisningsvæsenet skal samordnes således, at det egner sig til færøske forhold på et kristent grundlag. Bygdeskolerne skal bevares. Foreningslivet inden for kultur og idræt skal støttes.

Skatterne omlægges i højere grad til forbrugsafgifter.

Indkomstskatterne skal ændres, så indtægterne for mand og hustru deles, og hver især beskattes af halvdelen af den samlede indtægt.

Det republikanske parti.

Det republikanske parti (på færøsk Tjóðveldisflokkurin) er grundlagt i 1948 og opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor partiet har været repræsenteret siden.

Partiet ønsker en færøsk republik oprettet og fastslår, at ingen udenlandsk magt skal have ret til at råde over eller eje landets ressourcer. Partiet vender sig imod NATO's tilstedeværelse på Færøerne og ønsker Færøerne holdt uden for EF.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Der skal foretages en planlægning med hensyn til udbygning af produktionskapaciteten og opdyrkning af landet. De private erhvervsvirksomheder skal koordineres med det offentlige. Al handel med omverdenen, import og eksport samt penge, banker og valuta skal under tilsyn af det offentlige.

Alle arbejdende skal have en retfærdig løn for deres arbejde. De, der på grund af sygdom, alderdom, ulykke eller arbejdsløshed ikke er i stand til at forsørge sig og sine, skal have fuld hjælp og støtte. Grundstenen under folkets kultur er en forbedret folkeskole.

Alle elever har derudover ret og pligt til gratis videre studier med hensyn til almene kundskaber og inden for erhvervsgrenene. De højere skoler studenterskolen og akademiet, biblioteker og andre kulturelle institutioner, bekostet af det offentlige, har ansvaret for landets kultur og viden. Økonomiske forhold og bopæl på afsides liggende steder må ikke hindre unge med gode evner i at tilegne sig disse tilbud.

Kunstnere og videnskabsmænd skal sikres rimelige vilkår.

Det offentlige skal pålægge samfundsmedlemmerne retfærdig skat og sikre, at skatteansættelsen er korrekt.

Kristeligt Folkeparti,
Færøernes Fremskridts- og Fiskeriparti.

Partiet, der blev anmeldt i 1958 under sit tidligere navn Fremskridtspartiet, fik sit nuværende navn i 1984. Partiet har været repræsenteret i Lagtinget siden 1958.

Partiet, der karakteriserer sig som et borgerligt, socialt, antikommunistisk fremskridtsorienteret fiskeriparti, og som et centerparti, har selvhjulpenhed for Færøerne som mål.

Partiet, der bygger på det kristne menneskesyn, anser familien som samfundets hjørnesten, og ægteskabet anses som den rette og bedste samlivsform, der i høj grad bør støttes gennem lovgivning.

Partiet er imod fri abort, men går ind for en bred støtte og rådgivning til vordende mødre (forældre).

Fiskeriproduktionen skal være selvstændig, således at erhvervet ikke skal have tilskud fornødent. Erhvervet skal sikres en fast pristalsreguleret fiskepris.

Hjemmeindustrien, især den del, der er importbesparende, skal udbygges. Færøsk håndværk skal prioriteres frem for udenlandsk, og landbruget skal støttes.
Den sociale lovgivning skal forenkles og effektiviseres og der bør blandt andet arbejdes for at gamle og syge i større grad har mulighed for at blive i eget miljø.

Skolen skal samordnes med henblik på undervisning og fritid. Kristendomsundervisningen skal forbedres.

Kultur, idræt samt kristeligt/socialt arbejde bør støttes, og der bør satses kraftigt på at bekæmpe alkoholmisbrug såvel gennem forebyggende arbejde som ved støtte til diverse behandlingsinstanser. Partiet er tilhænger af NATO og anser denne alliance som en sikkerhed for fred og frihed for den vestlige verden, som Færøerne er en naturlig del af.

Partiet har som mål, at alle afgørelser, forhandlinger og lovvedtagelser skal sigte på at gøre Færøerne mere selvstændige, jævnbyrdige og frie.

2.4. Folketingsvalg.

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1979-88.

Parti	23/10-79	8/12-81	10/1-84	8/9-87	10/5-88
Folkeflokken	16,1%	18,5%	25,1%	28,8%	24,7%
Sambandspartiet	30,5%	26,4%	25,9%	24,0%	24,4%
Socialdemokratiet	23,7%	24,5%	23,5%	24,7%	21,2%
Selvstyrepartiet	4,2%	5,2%	5,6%	4,8%	3,9%
Republikanske parti	20,8%	20,7%	19,9%	15,6%	20,5%
Kristeligt folkeparti	4,7%	4,7%	-	-	3,9%
Progrespartiet	-	-	-	2,0%	1,4%
Gyldige stemmer ialt	18.701	16.617	18.345	22.228	22.912
Valgdeltagelse ialt	65,9%	55,4%	61,0%	68,9%	70,3%

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmænd.

Ved folketingsvalget den 10. maj 1988 valgtes Óli Breckmann, Folkeflokken, og Pauli Ellefsen, Sambandspartiet.

2.5. Færøernes landsstyre.

Efter lagtingsvalget i november 1988 dannedes i januar 1989 et landsstyre, bestående af de fire partier, Folkeflokken, Det Republikanske Parti, Selvstyrepartiet og Kristeligt Folkeparti, der sammenlagt råder over 18 af tingets 32 medlemmer. Som Lagmand valgtes Jógvan Sundstein fra Folkeflokken.

Det nye landsstyre fik en række interne politiske vanskeligheder, som i foråret 1989 førte til, at Selvstyrepartiet med sine to mandater udtrådte af koalitionen, som herved mistede det fornødne flertal.

Efter langvarige forhandlinger lykkedes det i juni måned at danne det nuværende landsstyre bestående af Folkeflokken, Det Republikanske Parti og Sambandspartiet. En koalition af disse tre partier, der traditionelt repræsenterer yderpunkterne i færøsk politik, har ikke eksisteret før.

Lagmanden og landsstyremedlemmerne udnævnes af Lagtinget. Det nuværende landsstyre, der har 6 medlemmer, 2 fra Folkeflokken, 2 fra Det republikanske parti, og 2 fra Sambandspartiet bygger på et flertal bestående af de 3 partiers 21 mandater.

Lagmand Jógvan Sundstein, (F.):	Styrelsesanliggender, udenrigsanliggender, arbejdsforhold det sociale område.
Landsstyresmand Signar Hansen, (vicelagmand) (Rep.) :	Undervisning, kultur, kirke, idræt, turisme og miljø.
Landsstyresmand Jongerð Purkhus (Rep.) :	Økonomi, statistik, retsvæsen og trafik.
Landsstyresmand Olaf Olsen,(F):	Industri, fiskeopdræt, handel, sundhedsvæsen, landbrug, postvæsen, telefon og telegraf.
Landsstyresmand Jogvan I. Olsen (Sb.) :	Fiskeri, energi og bolig.
Landsstyresmand Ivan Johannesen (Sb.) :	Finansvæsen, told, skatter og kommunale anliggender.

2.6. Administration.

Landsstyrets administration.

Direktør: Jalgrim Hilduberg, kst.

Lovafdelingen.

Afdelingschef Jalgrim Hilduberg.

Fuldmægtig Ann Mari Dam	: færdselslovgivning, valgsager, retsvæsen og matrikulering.
Fuldmægtig Søren Pram Sørensen	: kommunale anliggender og byggeanliggender.
Fuldmægtig Niels á Velbastað	: Nordiske sager, EF-sagskoordinering, besøgssager.

Kultur-, kirke- og undervisningsafdelingen.

Afdelingschef Jákub Thorsteinsson.

Fuldmægtig Inger Christiansen	: kultur, kirker, idræt og institutioner for videregående uddannelser.
Fuldmægtig Finn Terji Samuelsen	: skolesager.

Økonomisk afdeling.

Afdelingschef Kári Petersen	: budgetlægning og budgetkontrol, told og skat.

Fiskeri- og erhvervsafdlingen.

Afdelingschef Kjartan Hoydal.

Vakant	: fiskeri og sønæring.
Fuldmægtig Jørgen Hansen	: fiskeristøtte.
Fuldmægtig Joannes Madsen	: fornyelse af fiskerflåden.
Fuldmægtig Kaj P. Mortensen	: søloven.
Fuldmægtig Ulla Svarrer Wang	:
Biolog Anna Maria Fossá	: opdræt, landbrug og energi.

Social- og sundhedsafdelingen.

Afdelingschef (vakant)

Fuldmægtig Nella Festirstein	: socialvæsen, sundhedsvæsen og miljøsager.
Fuldmægtig Jákup Nielsen	: arbejdsforhold og boligspørgsmål. Arbejds- og opholdstilladelser samt ligestillingsspørgsmål.

Kommunikationsafdelingen.

Afdelingschef Eyðfinn Jacobsen.

Fuldmægtig Gurið Joensen.

Løn- og personaleafdelingen.

Afdelingschef Súsanna Danielsen.

Fuldmægtig Iben Gravesen : overenskomster, lønforhandlinger, tjenestemandsret, lejemål og køb og salg.

Landsarkitekt Gunnleyg Durhuus.

Konsulent Andreas Jensen : EDB-rådgivning, informatik.

Institutioner under landsstyret.

Økonomi - Statistik - Skatter/Afgifter.

Det økonomiske Råd	: Cand. polit. Sofus Olsen
Landsbanken	: Direktør Sigurd Poulsen
Færøernes oppbørselskontor	: Direktør Heri Mohr
Færøernes statistik	: Cand. polit Bjarni Olsen
Toldvæsenet	: Direktør Leivur Gregersen
Færøernes ligningsråd	: Direktør Petur Alberg Lamhauge
Prisrådet	: Formand Jarmund Thorsteinsson

Social - Sundhed - Veterinær.

Sygehusvæsen	: Sygehusdirektør Høgni Joensen
Landsapotek	: Landsapoteker Jákup Haraldsen
Ernæringshygiejnisk laboratorium	: Direktør Marjun Hanusardóttir Dahl
Færøernes socialforvaltning	: Socialdirektør Tommy Petersen
Landsdyrlæge	: Landsdyrlæge Áki Mortensen
Fiskerilaboratoriet	: Afdelingsleder Hjalti í Jákupsstovu
Fiskerikvalitetskontrollen	: Overvrager Haldor Hansen

Undervisning - Kultur - Radio/TV.

Undervisningsdirektoratet	: Direktør Hentzar Ellingsgaard
Færøernes Universitet	: Akademirådsformand J. P. Joensen
Færøernes Gymnasium	: Rektor Snorri Fjallsbak
Østerø Gymnasium	: Rektor Sámal í Skorini
Færøernes Seminarium	: Rektor Pauli Nielsen
Færøernes Sømandsskole	: Forstander Poul Johs. Johansen
Klaksvík Sømandsskole	: Forstander Frans Jacobsen
Færøernes Lærerråd	: Jógvan Hammer
Færøernes Skolebogfond	: Vakant

Arkæologisk Museum	: Landsantikvar Arne Thorsteinsson
Geologisk/botanisk/zoo. Museum	: Cand. mag. Johs. Johansen
Landsarkivet	: Landsarkivar Jóannes Dalsgaard
Landsbiblioteket	: Landsbibliotekar Martin Næs
Færøernes Radio	: Direktør Jógvan Jespersen
Færøernes Fjernsyn	: Direktør Jógvan Asbjørn Skaale.

Trafik - Kommunikation - Byggeri/bolig.

Landsingeniøren	: Landsingeniør Henning Jacobsen
Færøernes Postvæsen	: Postmester Esbern Midjord
Færøernes Kystfart	: Direktør Thomas Arabo
Telefonvæsenet	: Direktør Sólbjørn Jacobsen
Boliglånefonden	: Kontorchef Jóannes Dalsgarð
Matrikelkontoret	: Direktør Hans Olávus Danielsen

Arbejdsmarkedet.

Arbejdstilsynet	: Maskinmester Eli Davidsen
Lønudligningsfonden	: Kontorchef Hildibjart Johansen
Forligsinistitutionen	: Formand Bjørn á Heygum

Landbrug - Industri.

Færøernes Landbrugsråd	: Kontorchef Jóannes Dalsgarð
Landbrugskonsulenten	: Agronom Hanus Wardum
Landbrugsforsøgsstationen	: Peter T. Haahr
Færøernes Industrifond	: Formand ingeniør Páll Mikkelsen
Færøernes Energiråd	: Formand Jóannes Hansen
Erhvervsudviklingsfonden	: Formand Niklas Foldbo
Færøernes Udviklingskontor	: Direktør Kjartan Christiansen

Øvrige.

Vagt- og bjærgningstjenesten	: Direktør Johan Ziskasson
Bilinspektionen	: Maskinmester Atli Jensen
Færøernes repræs. kontor i Kbhvn.	: Trygve Johansen
Færøernes repræs. kontor i Aberdeen	: Sofus Poulsen

Institutioner under staten.

Rigsombudet

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeledet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager, såsom separation og skilsmisse, bevillinger til adoption og navnebevillinger samt en række sager vedrørende lovgivningsanliggender.

Rigsombudsmand Bent Klinte.	
Fuldmægtig Jørgen Lerhard	: sager vedrørende erhvervs- og næringsforhold, penge- og kreditforhold, internationale konventioner, sekretariatsager.
Fuldmægtig Peter Nedergaard	: familieretlige sager og fri proces
Fuldmægtig Anne Dannerfjord	: familieretlige sager, indfødsret, adoptioner og valg.

Øvrige statslige institutioner

Vicebiskop for Færøerne (se kapitel 13)	: Ejvind D. Vilhelm
Sorenskriveren (dommer) (se kapitel 12)	: Joen H. Andreassen
Retsassessor	: Jens Schultz Hansen
Landfogeden (politimester)(se kapitel 12)	: Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester	: Finn Ougaard.

Sysselmænd.
(se kapitel 12)

Norðoyar syssel	: Karsten Hansen
Eysturoyar syssel	: Frimodt Poulsen
Suðuroy ndr. og sdr. sysler	: Eiler Djurhuus
Streymoy syssel	: Ivan Klein Olsen
Vágar syssel	: Marni av Kák
Sandoy syssel	: Jógvan Ósá
Landslæge (se kapitel 10)	: Høgni Debes Joensen
Statens Skibstilsyn	: Inspektoratsleder Torleiv Hoydal

Færøernes Kommando

Kommandør Kay Thygesen.

Færøernes Kommando er en operativ kommando, der er beliggende i Tórshavn. Den råder normalt over 1 inspektionsskib med helikopter, 1 inspektionskutter og 1 fiskeriinspektionsfly af typen G III, GULFSTREAM, (dog kun 1-2 dage om ugen).

Kommandoen udfører overvågning af farvandene ved Færøerne, suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion, eftersøgnings- og redningstjeneste samt yder assistance til det færøske samfund f.eks. med helikoptertransporter.

På kommandoen i Tórshavn er der ansat 35 militære og 3 civile, i skibe og fly under kommandoen 91 militære.

Flyvestation Tórshavn

Oberstløjtnant H. Hougesen.

Flyvestationen i Mørkedal med tilhørende operationsområde blev taget i brug i 1962.

I mere end 20 år virkede stationen som en manuel radar station, der gengav billedet af lufttrafikken over Nordatlanten. Fra 1983 og frem til i dag har stationen gennemgået en total modernisering og fremstår nu som en helt moderne varslingsstation med allernyeste teknologi. Senest er stationen udvidet med udstyr til, at Island kan modtage den civile del af radarbilledet for at sikre størst mulig flyvesikkerhed over Nordatlanten.

Flyvestationens opgaver, der udføres af et personel på 104 personer (heraf 20 civile), er foruden varsling af fly også navigationsassistance til civile og militære fly og assistance til fly i nød samt fiskeriinspektion.

Præster

Nes præstegæld	: Jákup Kass
Sjóvar præstegæld	: Peter Petersen
Eiði præstegæld	: Emil Olsen
Fuglafjørður præstegæld	: Peter Oluf Olofson

Suðurstreymoy østre præstegæld	: Hans Jacob Djone Debes Joensen og Bjarni Bæk.
Suðurstreymoy vestre præstegæld	: Kjartan Juul Mørkøre og Niels Høgne Frits Poulsen
Norðoyar østre præstegæld	: Jógvan Johansen
Norðoyar vestre præstegæld	: Niels Pauli Danielsen og Henning Nissen Bøgesvang
Norðstreymoy præstegæld	: Marjun Bæk, Martin Restorff Jacobsen og Gerhard Hansen
Vágar præstegæld	: David Johannesen
Sandoy præstegæld	: Jákup Reinert Hansen
Suðuroy nordre præstegæld	: Jónsvein F. Bech og Birgitte Johannesen
Suðuroy søndre præstegæld	: Heri Joensen

2.7. Kommunale forhold.

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 1972 henholdsvis om færøske kommuner (med senere ændringer) og om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner.

I en længere årrække har Færøerne været opdelt i ialt 50 kommuner og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunale sammenlægninger. Mange af de færøske kommuner er derfor små. Af de 50 kommuner har 18 under 200 indbyggere, og kun én kommune mere end 5.000 indbyggere, nemlig Tórshavn med 14.767 indbyggere

46 af de færøske kommuner (heriblandt ikke Tórshavn) er sammensluttet i organisationen, Føroya Kommunufelag.

Valg til kommunestyret.

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat i lagtingslov om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 8. december 1988.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, og som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlister, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med bygderådsvalget og efter samme regler vælges en skolekommission med 3 eller 5 medlemmer.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Bortset fra Fuglafjørður anvender alle kommuner over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri og Vágur denne benævnelse.

Efter byrådsvalget i Tórshavn den 8. december 1988 har Socialdemokratiet 2 mandater, Sambandsflokken 2 mandat, Tjóðveldisflokken 2 mandat, Folkeflokken 5 mandater og Privatlisten (Petur í Gong) 2 mandater.
Bortset fra Tórshavn, Klaksvík, Tværå og Våg kommuner er kommunevalg på Færøerne helt domineret af de mange særlister/personlister i de enkelte kommuner.

En oversigt over by- og bygderådsformænd er indeholdt i bilag 1.

Den kommunale styrelsesordning.

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov om færøske kommuner. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, d.v.s. by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyre og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune og godkendes af landsstyret. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat af lagtingslov om færøske kommuner) og udvalgsstrukturen.

Kommuneloven giver endvidere bygderådet adgang til at vedtage sin forretningsorden, der skal godkendes af landsstyret.

Det nyvalgte bygderåd skal træde sammen senest den 31. december det år, valget er foretaget. På det første møde vælges formand, næstformand (eventuelt en 1. og en 2. næstformand) og stående udvalg.

Bygderådsformanden, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder bygderådets møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at bygderådets beslutninger føres ud i livet.

I kommuner med over 1.000 indbyggere skal der nedsættes stående udvalg. Den økonomiske forvaltning ligger hos økonomiudvalget, der består af bygderådsformanden som født formand og 2 eller 4 af bygderådets medlemmer. Andre stående udvalg nedsættes i overensstemmelse med styrelsesvedtægtens bestemmelser, f. eks. socialudvalg, teknisk udvalg, byplanudvalg, kulturudvalg og havneudvalg. Endvidere nedsættes en ligningskommission.

I kommuner med mindre end 1.000 indbyggere er det ikke nødvendigt at nedsætte stående udvalg, idet bygderådet kan beslutte sig for selv at tage sig af opgaverne.

Byrådet vælger medlemmer til de særlige nævn og kommissioner, som de ifølge anden lovgivning skal være repræsenteret i, f. eks. sundhedskommissionen og børne- og ungdomsnævnet.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision, som skal godkendes af landsstyret.

Færøernes landsstyre udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold. Efter årsbudgettets endelige vedtagelse skal kommunen sende dette til landsstyret. Optagelse af lån eller ændring i lånevilkår, samt visse ejendomsdispositioner (køb, salg, pantsætning) kræver også landsstyrets samtykke.

Kommunale opgaver.

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt af lovgivningen som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f. eks. forsorgsvæsen og skolevæsen.

Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger- en række opgaver - der er af mere servicemæssig karakter overfor kommunernes beboere, f. eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fælleskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner, der har over 2.000 indbyggere, administrerer selv reglerne i forsorgsloven om trangsbestemte ydelser. (Almindelig underholdshjælp og hjælp til enlige forsørgere). For de øvrige kommuner administreres dette område af landsstyrets socialforvaltning, Almannastovan.

Reglerne i børneforsorgsloven forvaltes af børneværnsudvalg i hver kommune. I Tórshavn, Miðvágur, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri er der Alderdoms- og plejehjem, hvortil kommunerne modtager landskassetilskud på 85%.

Kommunerne betaler en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller iøvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed.
Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er iøvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fælleskab) at tilvejebringe en byplan. Denne hjemmel har imidlertid ikke været anvendt hidtil. Det er således op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft, for selve bebyggelsen i de kommuner, der ikke har egne godkendte bygningsbestemmelser.

Gennem flere år har man på såvel lands- som kommuneplan arbejdet med spørgsmålet om en mere varig løsning på problemet vedrørende affaldsbortskaffelse. Tórshavn kommune er den eneste kommune, der har etableret eget forbrændingsanlæg. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationsselskab om opførelsen af et fælles forbrændingsanlæg i Leirvík.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD.

3.1. Indledning.

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. Den seneste opgørelse er fra den 31. december 1989. De seneste folketællinger på Færøerne, der er afholdt i samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, har fundet sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne er blevet brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene. Herudover er der ved folketællingerne indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familieforhold. De seneste folketællinger har været kombineret med boligtællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og boligtælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling.

Tabel 3.1. Befolkningen 1970 og 1977 opgjort ved folketællingen samt pr.31/12 1988 og 1989, opgjort af Landsfolkeregistret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folketælling		Registerfolketal		Ændring i	
	1970	1977	1988	1989	1970-77	1977-89
Tórshavn (+Argir)	11.695	13.185	16.010	16.256	12,7	23,3
Streymoy iøvrigt	3.601	3.788	4.373	4.354	5,2	15,0
Klaksvík (+Hvannasúnd)	4.717	5.016	5.469	5.491	6,3	9,5
Norðoyar iøvrigt	710	649	659	674	-8,6	3,8
Skálafjørdur	6.677	7.522	8.818	8.880	12,7	18,1
Eysturoy iøvrigt	1.420	1.486	1.724	1.693	4,6	13,9
Sandoy	1.632	1.706	1.775	1.782	4,5	4,4
Suðuroy	5.574	5.803	5.876	5.877	4,1	1,3
Vágar	2.586	2.814	2.949	2.939	8,8	4,4
Ialt	38.612	41.969	47.653	47.946	8,7	14,2

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

I ovenstående tabel omfatter området "Norðoyar iøvrigt", Fugloy, Svínoy, Viðareiði, Kunoy, Mikladalur og Húsar kommuner. "Skálafjørður-området m.v." omfatter, Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafjørður kummuner. Mens "Eysturoy iøvrigt" består af, Elduvík, Oyndarfjørður, Sund, Eiði, Gjógv og Funningur kommuner.

Tabel 3.2. Befolkningen 1970 og 1977 opgjort ved folketællinger samt pr. 31/12 1988 og 1989, opgjort af landsfolkeregistret, fordelt på områder. Procentvis fordeling.

	Folketællinger		Registerfolketal	
	1970	1977	1988	1989
Tórshavn	30,4	31,4	33,6	33,9
Streymoy iøvrigt	9,3	9,0	9,2	9,1
Klaksvík	12,2	12,0	11,5	11,5
Norðoyar iøvrigt	1,8	1,5	1,4	1,4
Skálafjørður m.v.	17,3	17,9	18,5	18,5
Eysturoy iøvrigt	3,7	3,6	3,6	3,5
Sandoy	4,2	4,1	3,7	3,7
Suðuroy	14,4	13,8	12,3	12,3
Vágar	6,7	6,7	6,2	6,1
Ialt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på ialt 11.172 husstande. Ved den seneste opgørelse pr. 31. december 1989 er registerfolketallet opgjort til 47.946 personer mod 47.653 personer ved årets begyndelse. Væksten i folketallet i 1989, der svarer til godt 0,6%, er resultatet af et fødselsoverskud på 542 personer og en nettoudvandring på 254 personer. I lighed med tidligere år har væksten især fundet sted i Tórshavn.

Mellem folketællingerne i 1970 og 1977 var der en gennemsnitlig årlig befolkningsvækst på 1,2%. I årene fra 1977 til 1989 har der ligeledes været en gennemsnitlig årlig vækst på 1,2% Befolkningstilvæksten er især sket i Tórshavn og Skálafjørður-området, hvor tilsammen godt halvdelen af den færøske befolkning nu er bosat.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder gennem mange år søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller isoleret beliggende - bygder og øer. Selv om "yderområderne" naturligt nok har en dårligere befolkningsudvikling end det øvrige land, synes dette i nogen grad hidtil at være lykkedes.

I hvilken grad det i fremtiden lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad være afhængig af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling.

Der er ialt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal har været uændret i en længere årrække. Der er således tale om mange små kommuner. Af de 5o kommuner havde 18 under 200 indbyggere og 9 mellem 200 og 500 indbyggere pr. 31. december 1989. Kun én kommune (Tórshavn) havde over 5.000 indbyggere.

En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner er indeholdt i bilag 2.

3.3. Befolkningens bevægelser.

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980 og 1985-1989.

	Levendefødte		Døde		Fødselsoverskud
År	Antal	Pr. 1000 Indb.	Antal	Pr. 1000 Indb.	Pr. 1000 Indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	737	16,1	336	7,3	8,8
1986	789	17,0	361	7,8	9,2
1987	780	16,6	368	7,8	8,8
1988	864	18,1	407	8,5	9,6
1989	933	19,5	364	7,6	11,9

Kilde: Landsfolkeregisteret og landslægen på Færøerne.

Både i 1988 og i 1989 var der iøjnefaldende stigninger i antallet af fødsler. I perioden 1981-84 lå antallet af levendefødte gennemsnitligt på ca. 700 om året.

Over 99% af samtlige fødsler foregår nu på sygehus. Godt 40% af børnene blev født uden for ægteskab

Antallet af dødsfald i 1989 var 364, svarende til 7,6 pr. 1.000 indbyggere. I den sidste halve snes år har dette tal - uden nogen klar tendens - ligget mellem 7 og 8.

Fødselsoverskudet, der fremkommer ved at trække antallet af døde fra antallet af levendefødte, havde faldende tendens i perioden 1970-83, men har i årene siden udvist flere stigninger. En mere detailleret beskrivelse af fødsler, dødsårsager m.v. på Færøerne findes i de årlige beretninger fra Landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoindvandringen 1971-1989.

Periode	Årlig nettoindvandring Antal	Pr. 1.000 indb.
1971-75 (gennemsnitlig)	7	0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	10	0,2
1981	26	0,6
1982	-70	-1,6
1983	-12	-0,3
1984	316	7,0
1985	-75	-1,6
1986	134	2,9
1987	277	5,9
1988	263	5,5
1989	-254	-5,3

Kilde: Landsfolkeregisteret.

I perioden 1971-81 var der en ganske lille nettoindvandring til Færøerne og i årene 1982, 1983 og 1985 en mindre nettoudvandring. I årene 1984, 1986, 1987 og 1988 var der en relativt kraftig nettoindvandring til Færøerne. Set over hele perioden 1971-88 har der været tale om en nettoindvandring. De ind- og udvandredes nationalitet er ikke oplyst, men en væsentlig del af vandringerne må skyldes, at et betydeligt antal færinger har midlertidigt ophold i Danmark, bl.a. i uddannelsesøjemed. Den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 har utvivlsomt stimuleret indvandringen i disse år mærkbart. Tilsvarende må det formodes, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi i 1989 har været hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønstret fra 1988 til 1989.

Den forringede beskæftigelse i samfundet i 1989 har dels bevirket udvandring af mange udlændinge (herunder især af danskere), dels at det er blevet sværere for færinger, der er bosat i udlandet, at vende tilbage til Færøerne og finde beskæftigelse.

De seneste oplysninger om, hvor stor en andel af befolkningen, der ikke er født på Færøerne, stammer fra folketællingen i 1977. Af en befolkning dengang på ca. 42.000 personer var knapt 2.500 født uden for Færøerne (heraf knapt 2.000 i Danmark og Grønland)

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 1989 i de enkelte områder.

Område	Folke-tal 1/1	Ind-vandret	Ud-vandret	Nettotil-flyttere fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31/12
Tórshavn	16.039	831	1021	167	324	84	16.256
Øvrige Streymoy	4.373	90	105	-38	66	32	4.354
Klaksvík	5.475	149	174	-24	95	30	5.491
Øvrige Norðoyar	659	3	2	6	18	10	674
Skálafjør-ður m.v.	8.806	249	257	-44	192	66	8.880
Øvrige Eysturoy	1.714	44	43	-39	35	18	1.693
Sandoy	1.776	23	28	-13	43	19	1.782
Suðuroy	5.870	105	105	-2	94	85	5.877
Vágar	2.946	65	78	-13	44	25	2.939
Ialt	47.658	1.559	1.813	0	911*)	364	47.946

*) Landslægeembedet har i april oplyst, at det endeligt opgjorte fødselstal for 1989 er 933 (specifikation på fødselssteder foreligger endnu ikke).

Kilde: Landsfolkeregisteret.

3.4. Befolkningens fordeling på alder, køn og ægteskabelig stilling.

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1970, 1977, 1987 og 1989.

	Procentvis fordeling			
	1970	1977	1987	1989
0 - 14 år	31,8	29,7	24,6	24,3
15 - 19 år	8,6	8,9	8,7	8,4
20 - 39 år	25,5	27,1	30,3	30,5
40 - 59 år	21,3	20,2	20,6	21,1
60 - 64 år	4,0	4,4	4,2	4,0
65 - 69 år	3,0	3,6	4,0	3,9
70 år og derover	5,8	6,1	7,6	7,8
Ialt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Siden 1970 har der været en stadig stigning i den andel af befolkningen, der er i de produktive aldersklasser, fra 20-64 år, således at disse i 1989 udgør ialt 55,6% af befolkningen. Andelen af personer på 65 år og derover er steget ret markant, mens andelen af børn og unge under 20 år har været faldende i den betragtede periode.

I perioden 1981-1985 var gennemsnitslevealderen for mænd på Færøerne 73,3 år og for kvinder 79,6 år (mod henholdsvis 71,5 år og 77,5 år i Danmark).

Tabel 3.7. Befolkningens procentvise fordeling efter alder og bopælskommunens størrelse i 1989.

	Indbyggertal						
	5000 + derover	2000-4999	1000-1999	500-999	200-499	Under 200	Ialt
Under 15 år	23,0	24,0	25,1	26,1	26,8	20,9	24,3
15 - 19 år	7,5	9,1	8,6	8,6	9,0	7,1	8,4
20 - 39 år	34,5	29,5	28,8	28,9	27,9	25,6	30,5
40 - 59 år	21,8	21,1	21,8	19,2	20,6	20,6	21,1
60 - 64 år	3,8	4,5	3,7	4,0	4,1	5,4	4,0
65 - 69 år	3,2	4,5	3,8	4,1	3,8	5,3	3,9
70 år og derover	6,3	7,3	8,2	9,0	8,0	15,0	7,8
Ialt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Landsfolkeregisteret.

Som det fremgår af tabellen er andelen af børn og unge samt voksne i aldersklasserne indtil 40 år mindst i de mindre kommuner, mens andelen af ældre personer over 65 år er betydeligt større i de mindre kommuner end gennemsnittet. Dette må ses i sammenhæng med afvandringen fra de mindre kommuner. Med den nuværende aldersfordeling i de mindre kommuner må der forventes en fortsat nedgang i disses andel af befolkningen.

Tabel 3.8. Befolkningen fordelt efter køn 1970, 1977, 1988 og 1989.

Antal personer i	1970	1977	1988	1989[1)]
Mænd	20.151	21.997	24.923	25.015
Kvinder	18.461	19.972	22.730	22.931
Ialt	38.612	41.969	47.653	47.946

1). Opgjort pr. 31. december 1989.

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

Der er overtal af mænd i alle aldersklasser under 60 år, mens der er overtal af kvinder i aldersklassen 60 år og derover. Mandsoverskudet er mest markant i aldersgrupperne 20-39 år og 40-59 år.

3.5. Vielser og skilsmisser.

I 1989 var der ialt 241 vielser, hvoraf 172 var kirkelige og 69 borgerlige. (Antallet af vielser har i 1980-erne ligget mellem 200 - 225).

Der var samtidig tale om 59 skilsmisser, hvoraf 52 er sket ved bevilling (ved Rigsombudet), mens 7 er sket ved dom. Det årlige antal skilsmisser lå indtil begyndelsen af 1980-erne på ca. 20.

3.6. Boligforhold.

De nyeste statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke-og boligtællingen 1977.

I 1977 var der ialt godt 14.000 familier, hvoraf knapt 9.000 var samboende par. Af samtlige familier havde knapt 60% børn. For de samboende pars vedkommende var i ca. 5.500 familier alene manden i erhverv og i ca. 2.400 tilfælde både manden og kvinden. Det mest almindelige antal børn pr. familie er et eller to.

Fra boligtællingen i 1977 kan nævnes følgende hovedtal:

Lejligheder:	
Antal lejligheder	ca. 11.200
Antal beboere	ca. 41.700
Antal beboere pr. lejlighed	ca. 3,7
Husets art:	
Enfamiliehuse	ca. 9.400
Tofamiliehuse	ca. 1.000
Huse med 3 ell. flere lejligheder	ca. 300
Erhvervsejendomme/Institutioner	ca. 250

Bolig i eget enfamiliehus er fortsat den helt dominerende boligform. Boligerne er som helhed relativt store. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse således 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

Selvom der ikke foreligger ajourførte opgørelser, er der ingen tvivl om, at boligstandarden er blevet mærkbart yderligere forbedret i årene siden optællingen i 1977.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD.

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøske særanliggender. Dog er en række formueretlige områder (herunder aktieselskabslovgivningen), penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v. fællesanliggender.

4.1. Befolkningens Erhvervsforhold.

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgruppe blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42%. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet.

Efter beskæftigelse (i og udenfor erhverv) fordelte befolkningen sig i 1977 i følgende hovedgrupper:

Fiskeri	18,0%
Landbrug m.v.	1,4%
Fiskeri og øvrige fremstillingsvirksomhed	17,5%
Bygge- og anlægsvirksomhed	10,6%
Offentlige værker	0,4%
Handel og omsætning	9,4%
Transport	11,8%
Adm./liberale/service - erhverv	15,2%
Formue, renter, understøttelse	13,0%
Uoplyst	2,3%

Både før 1977 og i tiden efter den sidste opgørelse blev foretaget, er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønster. Særlig markant er givetvis faldet i antallet af beskæftigede i fiskeri og landbrug og fremgangen i antallet af beskæftigede ved offentlig administration, undervisning, sundhedsvæsen og sociale institutioner samt i den private servicesektor.

De samlede lønudbetalinger fordelt på hovederhvervsgrupper i årene 1986 til 1989 kan anvendes til belysning af denne udvikling, jf. tabel 4.1.

Tabel 4.1 Lønudbetalingerne fordelt på hovederhverv 1986-1989.

	1986	1987	1988	1989
		- mill. kr. -		
Landbrug	3	4	5	4
Fiskeri	557	555	622	618
Fiskeopdræt	37	46	58	68
Råvarefremstilling	5	6	7	5
Fiskeindustri	440	417	437	447
Værfter og værksteder m.v.	143	154	154	134
Industriproduktion iøvr.	137	151	159	164
Energi- og vandforsyning	33	35	42	49
Byggeri	275	289	338	326
Handel og hoteldrift	364	420	475	506
Søtransport	154	153	155	153
Transport i øvrigt	48	56	70	72
Post og telegraf	96	104	119	126
Finansieringsvirksomhed	129	154	176	212
Informationstjenester	115	137	166	176
Husholdningstjenester	7	8	10	12
Offentlige tjenester	934	1047	1139	1314
Diverse	14	33	15	24
Ialt	3490	3766	4147	4410

Kilde:Hagdeildin (Færøernes Statistik).

Den skitserede udvikling - en faldende beskæftigelse i de primære erhverv og en stigende beskæftigelse i de sekundære og tertiære erhverv - er velkendte fænomener i de fleste udviklede samfund og afspejler ikke en svindende samfundsøkonomisk betydning, men derimod bl.a. en betydelig rationalisering og produktivitetsstigning i de primære erhverv.

Der føres ikke en løbende arbejdsløshedsstatistik på Færøerne. I forbindelse med folketællingen i 1977 blev foretaget en opgørelse over midlertidigt ikke-arbejdende personer efter fraværsårsag. Denne viste, at kun ca. 1,5% af arbejdsstyrken på daværende tidspunkt var uden arbejde.

I 1987 og 1988 blev der i betydeligt omfang indført - såvel faglært som ufaglært - arbejdskraft fra udlandet. Det er nærliggende heraf at slutte, at der i disse år kun har været en meget begrænset (sporadisk) arbejdsløshed på Færøerne.

Denne udvikling er i 1989 ændret i takt med den økonomiske afmatning. Således har en stor del af den importerede arbejdskraft forladt landet ligesom der er tegn på begyndende arbejdsløshed.

For så vidt angår de mere specificerede oplysninger om erhvervsforholdene fra folketællingerne i 1970 og 1977 henvises der til Årbog for Færøerne for 1986 og tidligere.

4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling.

Ejerformer.

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri, butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform.

Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste. Siden 1975 har antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, jf. tabel 4.2.

Tabel 4.2. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980 og 1985-1989.

	Pr. 1. januar	Tilgang	Afgang	Pr. 31. dec.
1975	419	22	17	424
1980	574	54	11	617
1985	968	187	20	1.135
1986	1.135	138	11	1.262
1987	1.262	168	5	1.425
1988	1.425	197	34	1.588
1989	1.588	206	28	1.766

Kilde:Aktieselskabsregisteret.

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejler den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i den pågældende periode, men er samtidig et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskynder til oprettelse af nye selskaber.

Aktieselskaber er reguleret i en rigslov fra 1930 suppleret af lagtingslove om næring, bogføring m.v.

På Færøerne er der tradition for et betydeligt direkte offentligt engagement i erhvervslivet gennem indskud af aktiekapital og anden ansvarlig kapital i erhvervsvirksomheder.

Bortset fra andelsselskabet Føroya Fiskasøla (Faroe Seafood), der afsætter ca. 75% af Færøernes samlede eksport af fisk og fiskeprodukter, har kooperativt ejede virksomheder kun begrænset betydning.

Erhvervslivets geografiske fordeling.

På basis af registreringerne i kildeskattesystemet er det muligt at beskrive erhvervsaktiviteten i de forskellige landsdele. Tabel 4.3. viser således indbyggertal, antal virksomheder og lønudbetalinger i alle erhverv (excl. offentlige servicevirksomheder) i 1987 fordelt på de enkelte landsdele.

Tabel 4.3. Indbyggertal, virksomheder og lønudbetalinger i 1987[1] fordelt på landsdele. (pct.)

	Indbyggertal	Løn	Antal virksomheder
		- mill. kr. -	
Norðoyar	6.044 (13)	321,4 (12)	313 (15)
Syd-Eysturoy	9.036 (19)	446,2 (17)	412 (19)
Sundalagið	5.073 (11)	199,5 (7)	234 (11)
Syd-Streymoy	16.210 (34)	1.340,5 (50)	666 (31)
Vágar	2.929 (6)	132,3 (5)	160 (8)
Sandoy	1.827 (4)	51,7 (2)	98 (5)
Suðuroy	5.893 (13)	184,5 (7)	241 (11)
Ialt	47.012(100)	2.676,0(100)	2.124(100)

1). Seneste Opgørelse.

Kilde: Hagdeildin.

Oversigten viser, at antallet af virksomheder nogenlunde svarer til befolkningens geografiske fordeling, hvorimod lønudbetalingerne er mere ujævnt fordelt.

Syd-Streymoy (og herunder navnlig Tórshavnsområdet) tegnede sig i 1987 således for ca. halvdelen af de samlede lønudbetalinger, hvilket skal sammenholdes med områdets andel af befolkningstallet på 34% og andelen af virksomhederne på 31%.

Syd-Streymoy's større andel af lønudbetalingerne afspejler dels en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder.

I kraft af de senere års udbygning af vejnettet er mulighederne for pendling i øvrigt blevet forbedret, således at den viste geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuld ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt, m.v.

Indledning.

Fiskeri, fiskeindustri og fiskeopdræt er med en andel på ca. 1/4 af den samlede bruttofaktorindkomst i 1989 de vigtigste erhverv på Færøerne.

Omkring 86% af eksportindtjeningen i 1989 stammede fra fisk og fiskeprodukter, men bortses der fra eksporten af skibe (som varierer fra år til år), udgjorde fisk og fiskevarer grundlaget for ca. 97% af Færøernes samlede eksportindtægter.

Set over en længere årrække har beskæftigelsen i selve fiskeriet været faldende i takt med flådens stigende effektivitet. Men samtidig er beskæftigelsen øget i fiskeindustrien på land, således at den samlede beskæftigelse inden for erhvervet har været nogenlunde uændret.

På grund af de begrænsede muligheder på andre erhvervsområder har fiskerierhvervet fortsat helt afgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne i de færøske bygder og mindre bysamfund.

Fiskerierhvervet er som erhverv kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Det færøske fiskerierhverv har derfor været henvist til løbende tilpasninger til - i reglen udefrakommende - ændringer i erhvervsgrundlaget.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at ca. halvdelen af den samlede fangst i 1987 blev fanget på fiskebankerne inden for den færøske 200 sømilezone.

Begrænsningerne i fjernfiskeriet og udviklingen af hjemmefiskeriet har inden for en relativ kort årrække nødvendiggjort store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til bearbejdning af fangsten, som i stigende grad landes i fersk tilstand.

Forarbejdningsindustrien på land er udpræget decentral, idet den foregår i mere end 20 fabrikker fordelt over hele landet. Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en mindre del af fangsterne indgår i en begyndende videreforædling med henblik på fremstilling af færdigretter og lignende.

Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter (herunder dybvandsarter og kammuslinger) og i opbygningen af et fiskeopdrætserhverv, som i de seneste år har udviklet sig meget stærkt.

De forløbne 10-15 års betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri har ikke kunnet gennemføres uden store offentlige subsidier, og i samme periode er den offentlige regulering af fiskerierhvervet blevet væsentlig udbygget.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler.

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nord-vestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nord-østlige Atlanterhav).

NAFO: North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF)
NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.
ICES: International Commission for Exploration of the sea.

NAFO disponerer over eget videnskabeligt institut. For så vidt angår det nord-østlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979 og NEAFC, hvor Danmark også på Færøernes vegne er medlem, har fungeret på et nyt grundlag siden efteråret 1982.

NAFO har hjemmel til at fastsætte fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nord-vestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning, for så vidt angår torskefiskeriet ved Flemish Cap. NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse. Inden for canadisk søterritorium har Færøerne i en årrække haft mulighed for at fange nogle tusinde tons af torsk og hellefisk.

Enkelte færøske rejeskibe har desuden i henhold til en særlig aftale (licens) med canadiske myndigheder tilladelse til at fiske en vis mængde rejer på canadisk område. Denne licens udløb imidlertid den 1. maj 1990, og der synes foreløbig ikke udsigt til at opnå nye licenser.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøerne vegne, EF, Island, Norge og USA. Efter aftale med EF begrænses laksefiskeriet i færøsk favand i perioder, der er nærmere fastsat i den færøske fiskerilovgivning.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne indgået aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Sovjet, Norge, EF, Island og DDR. Der er endvidere indgået en rammeaftale med USA, men aftalen er indtil videre ikke i nævneværdigt omfang blevet udmøntet i konkrete aftaler.

For årene 1988-1990 er der ved fiskeriaftalerne blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers og internationalt farvand - og - for andre nationers fiskeri ved Færøerne.

Tabel 4.4. Færøernes fiskeriaftaler 1988, 1989 og 1990.

	Andre landes kvoter ved Færøerne			Færøernes kvoter i andre lande		
	1988	1989	1990	1988	1989	1990
		- tons -			- tons -	
Bundfisk (torsk m.v.)	21.600	21.450	21.160	57.040	45.465	33.941
Pelagiske spisefisk[1)]	22.000	19.200	19.200	11.700	10.710	10.710
Industrifisk	232.000	191.000	180.000	152.250	151.000	151.000
Rejer	-	-	-	3.650	3.650	4.150
Andet	2.100	2.100	2.100	-	1.650	1.000

1). Sild, makrel m.v.

Kilde: Færøernes landsstyre.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere og linebåde er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet og ved Island af helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EF - havområde og ved Grønland der har den største betydning.

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet er som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller, reduceret betydeligt i 1989 og i 1990.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste.

Tilsynet med og beskyttelsen af det ved kgl. anordning af 21. december 1976 fastlagte "Fiskeriterritorium ved Færøerne" varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landsstyrets vagt- og bjærgningstjeneste (VBL) og Færøernes Kommando (FK).

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil^2 til ca. 80.000 sømil^2. Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse og kvotaordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelsespligt for udenlandske fartøjer, og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og kundgørelser, der gælder på området.

Færøernes kommando disponerer over et inspektionsskib af "Hvidbjørnen" - eller "Beskytteren"-klassen, med "Lynx" helikopter samt en inspektionskutter af "Maagen" klassen. Herudover benyttes "Golfstream (GIII)" - fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Vagt- og Bjærgningstjenesten har indsat inspektionsskibene "Tjaldrið" og "Ólavur Halgi", og har herudover mulighed for at opnå helikopterassistance fra kystfartens helikoptertjeneste.

Sammensætningen af fiskerflåden.

Den færøske fiskerflåde bestod i 1987 af omkring 260 fartøjer over 20 BRT med en samlet tonnage på ca. 68.000 BRT. Hertil kommer ca. 250 mindre dæksfartøjer på mellem 5-20 BRT.

Som det fremgår af tabel 4.5. har der siden 1975 navnlig været tale om en betydelig vækst i antallet og bruttotonnagen for ferskfisketrawlere og andre trawlere (f.eks. trawlere til fiskeri efter rejer og kammuslinger).

Tabel 4.5. Fiskerflåden fordelt efter skibstype i 1975, 1986 og 1987.

	Antal			Bruttotonnage		
	1975	1986	1987	1975	1986	1987
Stålskibe:						
Saltfisktrawlere	4	4	4	2.057	3.329	3.329
Ferskfisktrawlere	10	83	82	4.250	22.233	21.665
Andre trawlere	35	22	27	9.831	13.809	18.464
Trawlere ialt	49	109	113	16.138	39.370	43.448
Linebåde	31	26	27	7.707	6.412	6.576
Notskibe	19	13	13	7.672	10.680	10.680
Fryseskibe	16	3	5	5.346	907	1.664
Andre	-	8	8	-	683	683
Line- og fryseskibe ialt	66	50	53	20.725	18.683	19.604
Stålskibe ialt	115	159	166	36.863	58.053	63.052
Træskibe:						
Line- og trawlskibe	97	102	101	5.184	5.488	5.570
Oplagte skibe	10	-	-	2.132	-	-
Fiskerskibe ialt	222	261	267	44.179	63.542	68.622

Kilde: Skibsregistret.

En simpel antalsmæssig eller tonnagemæssig sammenligning med tidligere år giver imidlertid et ufuldstændigt billede af udviklingen i fiskerflådens samlede fangskapacitet og effektivitet, som med de sidste 10-15 års store investeringer i nye, moderne fartøjer er steget betydeligt.

Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden.

Fra 1988 er denne ordning suppleret af en tilskudsordning til kondemnering (ophugning eller eksport) af ældre fartøjer.

Finansiering af fiskefartøjer.

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer finansieres normalt ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti.

Skibe, der bygges i andre lande - herunder Norge - , kan i mange tilfælde opnå delvis finansiering via eksportordninger i de pågældende lande.

Udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem færøske pengeinstitutter (banker).

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne op til 50% af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstituttets lån et 10 år.

Instituttets udlånsvirksomhed finansieres - foruden af grundfondsmidler (oprindelig Marshall-midler) - ved udstedelse af 8% - 10 årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari og låneoptagelsen er således indirekte statssubsidieret. Statsgarantien for forrentning og tilbagebetaling af instituttets obligationslån omfattede i perioden 1. april 1984 - 31. marts 1989 er beløb på 300 mill. kr.

Garantien er i 1989 blevet forlænget for en ny femårig periode med en uændret garantiramme (300 mill. kr.)

Instituttet havde pr. 1. april 1989 udestående lån i ialt 196 fartøjer med en samlet restgæld på 353 mill. kr. I regnskabsåret 1988/89 ydede instituttet nye lån på i alt 61 mill. kr. (overvejende til nybygning af fiskefartøjer).

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Lån fra fiskeribanken ydes som 15-20 årige 2. prioritetslån med sikkerhed (for nybygninger) inden for 55% af fartøjets værdi. Der stilles endvidere normalt krav om en egenkapital på 15% af projektsummen eller en tilsvarende bankgaranti.

Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken var ved udgangen af 1989 på ialt 184,5 mill. kr. (heraf hovedparten i fiskefartøjer). Fiskeribankens nyudlån til Færøerne har i de seneste år været stadig faldende til kun 4,1 mill. kr. i 1989.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Men med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" har Skibskreditfonden kunnet yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår (med lav rente og en maximering af indextillæggene). Fonden ydede i 1989 nye udlån til Færøerne 46,7 mill. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 434,3 mill. kr. Også Skibskreditfondens långivning er indirekte statssubsidieret, idet Nationalbanken påkøber fondens obligationer til pari.

Udenlandsk financiering er især aktuel, når fiskefartøjer bygges på udenlandske værfter. I de senere år har Færøerne navnlig haft en betydelig skibsimport fra Norge. Den norske eksportfinansieringsordning indeholder lån på OECD-betingelser (lån til en rente på 8% med en løbetid på 8,5 år og sikkerhed inden for 60% af kontraktværdien) og lån på gunstige markedsvilkår indtil 80% af kontraktværdien, men med kortere løbetid.

Uanset valg af primær financieringskilde suppleres finansieringen i de fleste tilfælde af lån og andre støtteordninger fra landskassen. Lån ydes til nybygning og ombygning af fiskefartøjer i form af støttelån, kurstabslån og likviditetslån fra fonden til fornyelse af skibsflåden. Støttelån kan ydes med indtil 10% af fartøjets værdi ved nybygning og indtil 15% af omkostningerne ved ombygning.

Lånene er afdragsfri i 3 år og tilbagebetales herefter over 17 år med en rente på 4% p.a. Likviditetslån er afdragsfri i 10 år og skal herefter tilbagebetales over 2 år.

På baggrund af de senere års forværring af den økonomiske situation for mange færøske fiskefartøjer fik landsstyret i 1988 bemyndigelse til at anvende op til 150 mill. kr. til lavtforrentede særlån (kriselån) til fiskefartøjer med henblik på forbedring af fartøjernes driftsmæssige grundlag.

Tabel 4.6. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1980/81-1989.

Finansår	Tilskuds-lån	Kurstabs-lån	Støtte-lån	Særlån	Likviditetslån	Ialt
1980/81	0,5	3,3	6,8	36,7	-	47,3
1981/82	-	3,6	15,7	20,0	-	39,3
1982/83	-	5,7	16,8	1,2	-	23,7
1983/84	-	2,6	18,6	-	-	21,2
1984/85	-	1,9	44,1	-	-	46,0
1985	-	1,9	43,6	-	3,1	48,6
1986	-	0,7	59,4	-	8,9	69,0
1987	-	0,5	25,4	-	10,3	36,2
1988	-	1,0	63,2	18,3	13,3	95,8
1989	-	0,2	13,3	90,4	13,5	117,4

Kilde: Føroya Gjaldstova.

Lagtingsloven om fornyelse af skibsflåden giver desuden landsstyret mulighed for at yde garanti for lån for andre kreditorer. Størrelsen af garantien afhænger af låneformålet og af, om skibet bygges på færøske værfter. Som led i landsstyrets bestræbelser på at begrænse den samlede fangstkapacitet er reglerne for garantistillelse i 1988 strammet op, idet der nu kun gives 5% i garanti sammen med en sidestillet bankgaranti på andre 5%.

Endvidere er der i en række tilfælde i henhold til lagtingslov om garanti for lån til fiskerskibe og fiskerivirksomheder (kriseloven) givet landskassegaranti for lån til skibe, der er kommet i økonomiske vanskeligheder som følge af uheld eller dårlige fiskerimuligheder, men hvor der er udsigt til, at driften efter alle foreliggende oplysninger vil kunne blive rentabel. Landskassens garanti dækker 90% af den nødvendige nye kapital, og det er en betingelse for garantien, at rederiet selv bidrager med de resterende 10%.

Færøske skibes fangster.

Som ovenfor nævnt er så at sige alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i under regulering med kvoter i henhold til gensidige overenskomster med kystlande eller internationale aftaler. Siden 1977 er det færøske fangstmønster tilpasset begrænsningerne i fangstmulighederne i fremmed farvand, jf. tabel 4.7., som viser de færøske fiskefangster fordelt på områder.

Fra 1975 til 1987 er især fangsterne i de fjerne områder reduceret fra ca. 18% af de samlede fangster til kun 11% af fangsterne i 1987. Stigningen fra 1987 til 1989 i fjernfiskeriet skyldes alene færøske skibes køb af rettigheder til ca. 9.000 tons rejer ved Canada og Vestgrønland.

Tabel 4.7. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 1975 og 1986-89.

Fangster i %	1975	1986	1987	1988	1989
Nære områder	14	50	47	49	47
Midteområder	68	41	45	40	42
Fjerne områder	18	9	8	11	11
Ialt %	100	100	100	100	100
Tusind tons	285	353	386	357	292

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Hagdeildin.

Fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse i forbindelse med, om fisken kan bringes frisk til forarbejdning på Færøerne eller må forarbejdes ombord. Som det fremgår af tabel 4.7. er fangsten på de nære områder steget forholdsvis meget stærkere end totalfangsten, således at knapt halvdelen af den færøske fiskefangst fra midten af 1980'erne stammede fra eget havområde.

Til midteområderne beregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerak, områdene vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland og Jan Mayen. Også Østersøen henregnes til midteområderne, men de færøske torskefangster her, som 12 trawlere har særlig tilladelse til at fiske, landes alle i danske havne.

Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-grønland er det færøske fiskeri på midterområder i øvrigt begrænset til hovedsagelig industrifiskeri med not- og industriskibe. Landingerne på Færøerne fra not- og industriskibene har været meget skiftende, hvilket skyldes varierende (og til tider små) prisforskelle mellem det indenlandske og det udenlandske marked.

Til de vestlige fjernområder henregnes Flemish Cap, New Foundland, Labrador og Vestgrønland og det østlige Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard.

I de vestlige områder er fiskeriet begrænset til et mindre antal salt-fiskelineskibe og 1-2 fryselineskibe. Også rejefiskeriet ved Vestgrønland er begrænset til et antal mindre rejetrawlere.

I 1987-89 havde nogle store rejetrawlere som nævnt et indbringende rejefiskeri ved Canada og Vestgrønland med særlig tilladelse fra de to landes myndigheder.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i alle områder fordelt på fiskearter er vist i tabel 4.8.

Tabel 4.8. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter i 1980 og 1986-1989.

	1980	1986	1987	1988	1989
			- 1000 tons -		
Torsk	43,0	64,0	40,0	49,7	43,2
Kuller	14,8	14,9	16,3	12,6	15,7
Brosme	4,7	3,6	7,0	6,7	6,1
Lange	1,8	2,6	3,5	3,1	2,4
Sej	24,3	40,1	42,1	45,9	44,7
Rødfisk	5,5	15,2	13,8	14,0	12,5
Sild	0,6	2,0	2,2	0,9	1,9
Hellefisk	0,1	0,7	2,2	3,1	4,2
Laks	0,6	0,6	0,5	0,2	0,3
Rejer	9,4	11,0	10,7	14,3	14,0
Blåhvilling	39,4	81,6	86,8	77,6	70,1
Makrel	28,9	1,4	8,0	3,0	3,7
Sperling	37,6	24,2	37,4	28,5	21,6
Tobis	7,2	4,2	18,6	15,5	16,6
Lodde	29,1	65,4	69,2	48,5	15,0
Anden fisk	25,2	21,4	27,9	33,2	20,1
Ialt	272,7	352,9	386,2	356,8	292,1

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Hagdeildin.

Oversigten i tabel 4.8. viser, at den samlede færøske fangst er forøget betydeligt fra ca. 273.000 tons i 1980 til ca. 386.000 tons i 1987. Fra 1987 til 1989 faldt de samlede fangster med ca. 40.000 tons, navnlig som følge af en tilbagegang i fangsterne af blåhvilling samt af industrifisk (sperling, lodde og tobis). Denne tilbagegang forklarer samtidig den relative tilbagegang for fiskeriet i midterområderne fra 1987 til 1989, jf. tabel 4.7.

Fangster ved Færøerne

Færøske skibes fangst ved Færøerne er som nævnt forøget sammen med væksten i totalfangsten, men også som følge af omlægningen fra fjern- til nærfiskeri.

Samtidig er fremmede skibes fiskeri, som tidligere truede de mest almindelig bundfiskebestande ved Færøerne, reduceret, men andre fartøjer er kommet til i henhold til indgåede fiskeriaftaler for at udnytte de ikke truede fiskebestande.

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 kun på ca. 137.000 tons. Fra slutningen af 1970'erne udvikledes imidlertid et betydeligt blåhvillingsfiskeri ved Færøerne (især fra sovjetiske skibe), hvilket afgørende har medvirket til at forøge de samlede fangstmængder i området. I slutningen af 1980'erne har de totale fangster udgjort mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år.

Tabel 4.9. Fiskefangster ved Færøerne (bortset fra blåhvilling) fordelt på lande 1975 og 1987-1989.

	1975	1987	1988	1989[1)]	1975	1987	1988	1989[1)]
	- 1000 tons -				- pct. -			
Færøerne	40,1	144,4	144,0	131,2	29	84	88	84
Vesttyskland	15,9	3,1	1,6	1,4	12	2	1	1
Frankrig	32,6	4,5	3,1	3,5	24	3	2	2
U.K.	32,2	0	0,1	0	23	0	0	0
Norge	11,2	4,4	5,3	6,7	8	3	3	4
Andre lande	5,1	15,4	9,8	12,7	4	8	6	8
Ialt	137,1	171,8	163,9	155,5	100	100	100	100

1). Foreløbige tal.

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Vagt- og Bjærgningstjenesten.

Tabel 4.9. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne (bortset fra blåhvilling) i 1975 og årene 1987-1989. I denne periode er de samlede fangster forøget fra ca. 137.000 tons til ca. 155.000 tons i 1989. I 1987 var de samlede fangster helt oppe på 172.000 tons. Nedgangen skyldes bl.a. en mindre fangst af bl.a. kuller, mens den samlede fangst af torsk har været nogenlunde konstant. I samme tidsrum er den færøske andel af fangsterne forøget fra ca. 40% i 1975 til knapt 84% i 1989, mens navnlig EF-landenes andel er reduceret markant.

Tabel 4.10. Blåhvillingfiskeriet ved Færøerne 1986-1989 fordelt på lande.

	1986	1987	1988	1989[1)]	1986	1987	1988	1989[1)]
	- 1000 tons -				- pct. -			
Færøerne	33,0	37,2	30,3	5,0	19	24	18	6
Norge	27,1	5,5	19,2	1,9	15	4	12	3
Sovjetunionen	109,7	106,6	112,0	86,9	63	70	69	84
Østtyskland	5,1	2,5	1,6	2,2	3	2	1	3
EF	0,1	0,4	0	1,2	0	0	0	2
I alt	174,0	152,2	163,1	97,2	100	100	100	100

1). Foreløbige tal.

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Vagt- og Bjærgningstjenesten.

De samlede fangster af blåhvilling er faldet fra ca. 192.000 tons i 1985 til ca. 97.000 i 1989, hvoraf den sovjetiske andel har udgjort mellem 63 og 84%.

Fra 1987 til 1988 steg fangsterne fra 152.000 tons til ca. 163.000 tons, navnlig som følge af et større norsk fiskeri efter blåhvilling dette år. Den færøske andel af fiskeriet har i perioden varieret mellem 6 og 24%.

Tabel 4.11. **Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 1989 fordelt på lande og fiskearter (foreløbige tal).**

	Torsk	Kuller	Sej	Blå-hvilling	Andre fisk	Ialt 1989	1987	Andel 1988	1989
			- 1000 tons -					- % -	
Færøerne	23,0	14,0	42,5	5,0	51,7	136,2	55	52	55
Norge	0,4	-	-	2,0	6,2	8,6	3	7	4
Sovjetunionen	-	-	-	87,0	6,5	93,6	37	35	37
Østtyskland	-	-	-	2,2	1,1	3,3	1	1	1
EF - heraf	-	-	0,4	-	9,2	9,6	4	3	4
Frankrig	-	-	(0,1)	-	(3,0)	(4,7)	2	1	-
Vesttyskland	-	-	(0,1)	-	(1,5)	(1,4)	1	0	-
Danmark	-	-	-	-	(3,8)	(3,8)	1	1	-
I alt 1989						251,3	100	100	100

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Vagt- og Bjærgningstjenesten.

Af de ialt godt 251.000 tons fisk som blev fanget ved Færøerne i 1989 blev over halvdelen (ca. 55%) fanget af Færøske fiskere. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel dog tæt på 100%, jf. tabel 4.11.

Det sovjetiske og østtyske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling, mens EF-landenes fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig brosme, lange og rødfisk.

Fangsttryk og fangstregulering.

Som nævnt i afsnittet om sammensætningen af fiskerflåden har der fra midten af 70' erne og til i dag fundet en meget kraftig udbygning og modernisering sted af den færøske fiskerflåde - og navnlig af den del af flåden som primært benyttes til fiskeri på Færøområdet.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Alene fra 1982 til 1988/89 skønnes den samlede fiskeriindsats således at være forøget med omkring 40%.

Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk og sej i en årrække, har ligget mellem 50 og 70% over det optimale niveau. Det optimale fangstniveau (TAC) er defineret som det niveau, der tillader fiskene at opnå en størrelse, som på længere sigt muliggør det maksimale vægtmæssige udbytte af bestanden.

Det for store fangsttryk (eller overfiskningen) udgør endnu ikke nogen egentlig trussel for bestandene men indebærer, at bestanden af yngre fisk (med lavere gennemsnitsvægt) beskattes for hårdt. Derved reduceres ikke blot størrelsen af den samlede fangst (fordi ungfisken ikke opnår den optimale vægt), men også sårbarheden overfor svingninger i bestandenes størrelse fra år til år forøges, når fiskeriet i for stor udstrækning baseres på ganske få årgange.

De seneste års tilbagegang i fangsterne af de vigtigste bundfiskearter ved Færøerne som vist i tabel 4.12. fra ca. 42.000 tons torsk i 1985 til kun godt 23.000 tons i 1989 og (fra 56.000 tons sej i 1984 til 42.500 tons i 1989) er blandt andet blevet forklaret som et resultat af denne overfiskning.

Tabel 4.12. Fangsterne af torsk, kuller og sej ved Færøerne 1975 og 1980-89.

	Torsk	Kuller	Sej
		- 1000 tons -	
1975	38,9	20,7	41,2
1980	20,6	14,3	24,3
1981	24,0	12,0	29,9
1982	24,0	12,4	31,0
1983	41,2	12,9	39,4
1984	39,3	12,3	56,3
1985	42,6	14,9	44,4
1986	36,0	14,0	40,5
1987	26,4	15,5	40,3
1988	25,7	11,6	43,3
1989	23,0	14,0	42,5

Kilde: Fiskeristatistikkontoret og Vagt- og Bjærgningstjenesten

Den stigende og - biologisk set for intensive - fiskeriindsats medfører således ikke alene en uhensigtsmæssig udnyttelse af fiskebestandene, men har i høj grad også medvirket til at forringe fiskerierhvervets rentabilitet, jf. nedenfor.

Fiskeribiologerne har derfor anbefalet, at fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller i færøsk havområde reduceres i forhold til det nuværende niveau, og at fangstindsatsen i forhold til kullerbestanden (som er næsten optimal) ikke forøges yderligere.

Som led i bestræbelserne på at tilvejebringe en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden har Færøernes Landsstyre taget en række nye fiskeripolitiske initiativer.

For det første er der iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons, hvor hvert skib får fiskeritilladelse til en bestemt drift.

Dette tilladelsessystem er suppleret med en række andre tekniske reguleringer herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som begge navnlig tager sigte på en beskyttelse af ungfisken. Fra 1. januar 1989 er der med samme sigte indført nye regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 155 mm.

I et direkte forsøg på at reducere fangstkapaciteten (som landsstyret og Fiskerirådet har anslået er ca. 40% for stor i færøsk havområde) er der etableret en kondemneringsordning, hvor der med tilskud fra landskassen ydes støtte til at bringe fiskefartøjer ud af flåden (ophugning, eksport m.v.). Samtidig er vilkårene for indførsel af ny tonnage og for landskassens garantigivning til fiskefartøjer blevet gjort mere restriktive.

Fiskepriser og tilskud fra Råfiskefonden

Indtil 1975 havde Færøerne et prissystem for indhandling af fersk fisk, der meget nøje fulgte tendenserne på verdensmarkedet. Dette system medførte ofte pludselige og store prisændringer.

I 1975 faldt verdensmarkedspriserne på fisk drastisk, hvorefter der fra fiskernes organisationer blev stillet krav om etablering af et mere stabilt system, der kunne sikre den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filétfabrikkerne på Færøerne, en stabil salgspris. Med dette formål for øje etableredes fra maj 1975 Råfiskefonden.

Råfiskefondens formål er fra 1983 blevet udbygget, idet fonden herefter ved sin prisfastsættelse desuden er pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene bevares på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv giver det største udbytte.

Fonden ledes af en bestyrelse på 8 medlemmer. 3 medlemmer vælges af Færøernes landsstyre, alle uafhængige af fiskeriinteresser, heraf én fiskeribiolog, 1 af udroerforbundene, 1 af Føroya Fiskimannafelag og 2 af råfiskekøberne.
Disse 7 medlemmer vælger en formand, som skal være uafhængig af fiskeriinteresser. Råfiskefonden opererer med to priser. En indhandlingspris, der er en mindstepris, som fastsættes for 4 måneder ad gangen for de forskellige fiskearter og kvaliteter. Indhandlingsprisen er den pris som danner grundlag for udbetalingerne til skibet (d.v.s. til rederen og mandskabet).

Derudover fastsætter bestyrelsen hver 14. dag en afregningspris, som er den pris filétfabrikkerne (råfiskekøberne) skal betale for fisken. Afregningspriserne fastsættes på grundlag af de priser, som fiskevarerne kan opnå på markedet, idet der herefter foretages fradrag for forarbejdningsudgifterne samt Fiskasølans udgifter til fragt, forsikring og salg af fisken. I 1988 er der gennemført en omlægning af beregningsmetoden for afregningspriserne, således at filétfabrikkerne og Fiskasølan i højere grad - end det var tilfældet med det tidligere system - kommer til at bære en del af byrden ved faldende markedspriser. Samtidig er det hensigten med det nye beregningsprincip at motivere filétfabrikkerne til større omkostningsbevidsthed og effektivitet.

Normalt ligger indhandlingspriserne, som fiskerne får, højere end afregningspriserne, som filétfabrikkerne skal betale. Differencen får filétfabrikkerne refunderet af Råfiskefonden, som til dette formål modtager tilskud fra landskassen, jf. nedenfor.

De samlede tilskud fra Råfiskefonden var i 1987 på 61,4 mill. kr. I 1988 steg tilskudet fra Råfiskefonden til 199,4 mill. kr. som følge af de meget betydelige prisfald på verdensmarkedet og en samtidig gennemført forhøjelse af indhandlingspriserne (til fiskerne) på 5% fra 1. juni 1988.

Med en lagtingslov fra 1983 om støtte til agn og agnpriser er Råfiskefondens virksomhed udvidet til også at indbefatte fastsættelse af priser på agn og tilskudsgivning til produktion og import af agn. I 1989 havde fonden imidlertid ingen udgifter til støtte til agn.

Hele tilskudssystemet for fiskerierhvervet er af landsstyret bebudet ændret i løbet af 1990.

Fiskernes aflønning.

Fiskernes aflønning afhænger principielt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg. Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25-30% af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi med diverse pristilskud. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

Stigende fangstværdier vil således medføre stigende hyrer uanset omkostningsudviklingen, medens stigende omkostninger alene formindsker rederens andel.
Efter nettoprincippet aflønnes mandskabet med en andel typisk 35-45% af nettoprincippet, beregnet som bruttoindtægten ved salg af fangsten med fradrag af variable omkostninger, d.v.s. olie, agn, proviant, salt m.v. Stigende omkostninger vil således blive fordelt mellem reder og mandskab. I de senere år er aflønning efter bruttoprincippet vundet stærkt frem, men nettokontrakter findes stadig.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabsløn-nen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn og anden støtte til fiskerierhvervet.

I de tilfælde, hvor fangstparten af en fisketur ikke når op på mindsteløns-niveauet, udbetales forskellen op til mindsteløns-niveauet.

Oven i mindstelønnen udbetales en dagsstøtte. Dagsstøtten aftrappes med 2o% af stigningen i fangstparten ud over mindsteløns-niveauet og bortfalder helt, når fangstparten når et niveau, der svarer til to dagslønninger.

Der ydes feriegodtgørelse på 12% af fiskepart/mindsteløn samt dagsstøtte. Fra 1988 er langt hovedparten af de færøske fiskere omfattet af denne - eller tilsvarende - ordninger. Støtten udbetales af fiskernes lønreguleringsfond, hvis udgifter dækkes fuldt ud af landskassen.

Ud over mindsteløns- og dagsstøtteordningen udbetales diverse tilskud til mand-skabet bl.a. i form af tilskud pr. kilo landet fisk.

Fiskerflådens driftsresultater.

Som nævnt i de foregående afsnit har den stedfundne udbygning af den samlede fangstkapacitet og forøgelsen af fangstindsatsen ikke været ledsaget af en tilsvarende stigning i de samlede fangster omkring Færøerne. Tværtimod er fangsten pr. fangstdag fra 1983 til 1988 i gennemsnit faldet med 5% pr. år.

Bag denne udvikling ligger en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en uhensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdragsbyrde har dette resulteret i en stærk forringelse af hjemmefiskerflådens driftsresultater fra 1985, jf. tabel 4.13.

Tabel 4.13. Hjemmefiskerflådens økonomiske resultater efter renter og afdrag 1982 - 1989.

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
					- mill. kr. -			
Trawlere	-27	+12	-11	-80	-47	-76	-78	-141
Stållineskibe	- 1	- 1	+ 5	+ 1	-13	- 5	-11	- 13
Udroerbåde	- 3	- 3	+ 4	+14	0	- 9	+ 2	- 2
Ialt	-31	+ 8	+ 2	-65	-60	-90	-87	-156

Kilde: Fiskerirådet og Det rådgivende Udvalg vedr. Færøerne.

Hjemmefiskerflådens underskud i årene 1985-1989 har tilsammen udgjort ca. 460 mill. kr., hvoraf underskudet i trawlerflåden alene tegner sig for 422 mill. kr. Ved vurderingen af underskudet skal det samtidig tages i betragtning, at den betydelige offentlige støtte til fiskeriet er medregnet, før driftsresultaterne er opgjort.

Krisen i hjemmefiskerflåden var baggrunden for, at Lagtinget i 1988 vedtog en særlånsordning, hvorefter der inden for en beløbsramme på 150 mill. kr. vil kunne ydes lavtforrentede lån til fiskefartøjer i økonomiske vanskeligheder.

Flere af de indførte fangstregulerende foranstaltninger - mindre maskevidder og fredede områder m.v. - vil på længere sigt ligeledes kunne bidrage til en forbedring af fiskeriets rentabilitetsproblemer, men må på kort sigt snarere forventes at forværre disse. Det grundlæggende problem er, at fangstkapaciteten er for stor.

Fiskerirådet har på den baggrund peget på, at kun en politik, der væsentligt reducerer fiskeflådens kapacitet, vil være i stand til - sammen med andre fiskebestandsbevarende foranstaltninger - at sikre et færøsk fiskeri inden for fisketerritoriet, der kan fungere uden væsentlig offentlig støtte.

Landsstyret har i begyndelsen af 1990 fremlagt en række forslag for Lagtinget, der bl.a. tager sigte på at reducere flådens kapacitet.

Fjernfiskeflåden, der i forhold til hjemmefiskeflåden kun modtager beskeden offentlig drifts- og prisstøtte har haft mindre dårlige resultater end hjemmefiskeflåden. Tallene dækker dog over meget varierende resultater for de forskellige skibstyper, idet rejeskibene har haft betydelige overskud, mens notskibe og fryse-skibe har haft underskud.

Fiskeristøtte.

Den samlede direkte offentlige støtte til fiskerierhvervet har i finansårene 1984/85 til 1987 udgjort en faldende andel af såvel landskassens indtægter som af eksportværdien af fiskeprodukter, jf. tabel 4.14. Denne udvikling er imidlertid vendt og i 1989 er den samlede fiskeristøtte beregnet til knapt 463 mill. kr. Subsidieelementet i diverse offentlige udlånsordninger for fiskerierhvervet (herunder særlånsordningen) indgår ikke i denne opgørelse.

Baggrunden for den stærkt stigende offentlige støtte til fiskerierhvervet i 1988 og 1989 er især den ovenfor omtalte vækst i udbetalingerne fra Råfiskefonden.

Tabel 4.14. Fiskeristøtten fordelt på støtteordninger 1984/85 - 1989.

	1984/85	1985[1]	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -			
Mindsteløn	12,0	5,5	12,2	10,4	42,5	43,5
Udroerstøtte	23,4	18,8	22,1	18,8	17,6	26,2
Landingstilskud, ferske fisk	29,3	17,5	22,1	19,6	21,7	23,9
Industrifisketilskud	8,6	10,3	19,3	25,9	2,0	2,7
Olietilskud	43,1	10,4	3,8	0	0	0
Tilskud fra råfiskefonden	98,9	37,7	85,7	61,4	199,4	232,0
Agntilskud	7,5	8,0	4,7	7,7	0	0
Driftstilskud	148,9	83,5	87,0	66,4	88,4	94,8
Andre tilskud	34,0	14,3	33,6	56,2	35,4	39,9
Ialt	405,7	205,5	294,4	266,4	407,0	462,8
I pct. af landskassens indtægter[2]	28,7	16,8	15,9	11,9	17,4	20,3
I pct. af eksportværdien af fiskevarer	24,8	15,0	15,7	14,1	20,4	19,9

[1]. 1. april - 31. december.
[2]. Efter fradrag af bloktilskud og refusioner.

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Fiskeindustri.

Den færøske konsumfiskeindustri omfatter godt 20 filétfabrikker og et antal røgerier m.v., fordelt ud over landet.

Fiskeindustriens forarbejdningskapacitet er anslået til ca. 130.000 tons eller 170.000 tons, såfremt kapaciteten i saltfiskeproduktionen medregnes. Råvaretilførslerne til fabrikkerne har i de senere år været faldende fra ca. 132.000 tons i 1986 til ca. 107.500 tons i 1989. Kapaciteten overstiger således betydeligt de sidste års tilførsler.

Fiskeopdræt.

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre.

I 1985 oprettedes Opdrætsrådet (Aliráðið), som et rådgivende organ for landsstyret i sager om fiskeopdræt. I rådet sidder - foruden havbrugsforeningen (Føroya Havbúnaðarfelag) - repræsentanter for Industrifonden, Industriens Udviklingsfond, Landets udviklingskontor (Menningarstovan), det færøske forsikringsselskab, fiskerilaboratoriet, landsingeniøren og landsdyrlægen.

Det færøske havbrugserhverv er en ny erhvervsgren, men erhvervet har navnlig i de seneste år været i kraftig udvikling. Ved årsskiftet 1989/90 var der i alt givet 71 tilladelser til fiskeopdræt med en samlet kapacitet på ca. 730.000 m^3. Til fremstilling af smolt var der udstedt 16 tilladelser med en maksimal produktion på 4,5 mill. smolt.

Produktionen af opdrætsfisk (laks og ørred) samt smolt foregår i et stort antal enheder, fordelt over det meste af Færøerne - dog med den største koncentration af brug i Sundalagið (mellem Streymoy og Eysturoy), på norderøerne og på Suðuroy.

Produktionen af laks og ørred stiller - på grund af udgifterne til faste anlæg og den lange produktionscyklus (ca. 4 år) - store likviditetsmæssige krav. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde.

En række havbrug har i de senere år været ramt af sygdom i fiskebestanden, hvilket har påført de berørte brug betydelige tab og erhvervet som helhed større udgifter til vaccinationer og dyrlægekontrol m.v.

Produktionen (og eksporten) af opdrætsfisk var i 1989 på godt 7.000 tons, og forventes at stige til 10.000 tons i 1990.

Offentlig tilsyn m.v.

Der er etableret en offentlig vragerinstitution med henblik på kvalitetsvurdering - og klassificering - af fisk, der landes på Færøerne.

Herudover er en række tilsynsopgaver på fiskeriområdet henlagt til det Hygiejnisk Laboratorium (Heilsufrøðisliga Starvstovan). Blandt andet fører laboratoriet tilsyn med fiskefartøjer og fiskeindustrivirksomheder og varetager kontrollen med kvaliteten af fiskeprodukter.

Der blev i 1988 fastsat nye regler for antallet af fiskedage for ferskfiskeskibe ved Færøerne. De nye regler maksimerer det antal dage, som skibene højst kan fiske i inden fisken skal landes. Overskridelse af dagetallet bevirker bl.a., at fangsten ikke vil kunne opnå andel i de offentlige tilskudsordninger. De nye regler om dagetal er etableret med det sigte, at forbedre kvaliteten - og dermed værdien - af færøske fiskeprodukter. Reglerne administreres af Hygiejnisk Laboratorium.

Endelig varetager Lansdyrlægeinstitutionen visse forsknings - og undersøgelsesopgaver på fiskeopdrætsområdet.

Fangst i øvrigt.

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (især lomvier), er der ved lov fastsat stærke begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis ernæringsmæssig og - indirekte - økonomisk betydning. Fangsten foregår efter gammel skik ved at flokke af grindehvaler - ofte adskillige hundrede - med småbåde drives ind mod stranden, hvor de aflives. Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, da kun en beskeden del af fangsten omsættes på markedet. Men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød. Grindekød og spæk dækker således fortsat en betydelig del af det samlede kødbehov for den færøske befolkning.

4.4. Landbrug.

Landbruget var indtil slutningen af sidste århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med omkring 1% af Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer.

I de senere år er der - bl.a. ud fra ønsket om en større selvforsyningsgrad- blevet ydet offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter. Blandt andet ydes der tilskud til opdyrkning af ny landbrugsjord og til forbedring af bestående marker og veje.

Mælkeproduktionen har - bl.a. på grund af subsidierne - været stigende og dækker nu så godt som hele forbruget af konsummælk. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 2o år.

Det samlede fårehold på Færøerne udgjorde i 1987 ca. 66.000 stk. Produktionen af fårekød er ca. 500 tons årligt, hvilket svarer til ca. 40% af det samlede forbrug. Produktionen af oksekød er på knapt 100 tons om året, hvorfor den overvejende del af forbruget importeres.

Der findes på Færøerne en mindre produktion af kartofler o.a. gartneriprodukter, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden. Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 1988 var på 118 mill. kr.

Offentlig tilsyn m.v.

Landsdyrlægen er rådgivende for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr.

Hygiejnisk Laboratorium gennemfører bl.a. undersøgelser af fødevarer og fører tilsyn med fødevareproducerende virksomheder.

4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed.

De industrielle forudsætninger.

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - d.v.s. filétfabrikker, røgerier og virsomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filétfabrikker. I de seneste år er der på Færøerne etableret virksomheder, som satser på eksport af systemløsninger på fiskeområdet - bl.a. til lande i den tredje verden.

Ved siden af virksomheder med tilknytning til fiskeindustrien har landsstyret i de senere år støttet udviklingen af anden småindustri og håndværk, især baseret på salg til hjemmemarkedet.

Færøske industrivirksomheder, der producerer til hjemmemarkedet, er i konkurrencen med udenlandske producenter stillet over for det problem, at hjemmemarkedets yderst begrænsede størrelse ikke gør det muligt at opnå en produktionsvolumen, der sikrer en konkurrencedygtig produktion. Den færøske hjemmemarkedsindustri er derfor i vid udstrækning baseret på toldbeskyttelse (fuld told på importerede færdigvarer og toldfritagelse/lempelse for importerede råvarer og halvfabrikata) og andre former for tilskud (herunder rentesubsidier) fra det offentlige.

Med fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer og et i international sammenhæng højt omkostningsniveau, har Færøerne svage forudsætninger for etablering af eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

Virksomheder og lønudbetalinger.

Baseret på oplysninger fra det færøske kildeskattesystem kan antallet af virksomheder og lønudbetalingerne inden for håndværk, industri - samt bygge- og anlægssektoren opgøres, jf. tabel 4.15.

Tabel 4.15. Virksomheder og lønudbetalinger inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1987 og 1988[1)]

	Antal virksomheder 1987	Udbetalt løn 1987	1988[1)]
		- mill. kr. -	
Fiskeolie- og melproduktion	3	17,4	-
Fiskeindustri iøvrigt	41	399,7	
Ialt fiskeindustri	44	417,1	437
Skibsværfter og værksteder	14	88,2	-
Bilværksteder	29	16,3	-
Radiorep. m.v.	13	13,5	-
Tekniske værksteder i øvrigt	43	35,6	-
Ialt værfter og værksteder	99	153,6	154
Mejerier	2	5,7	
Levnedsmiddelprod. iøvr.	34	23,7	
Bryggerier	2	7,3	
Tekstilfabrikation	8	6,1	
Prod. af fangstredskaber	7	15,6	
Trykkerier og forlag	33	23,1	
Kemisk produktion	14	21,5	
Byggeindustri	18	25,2	
Sten- og betonproduktion	19	20,7	
Industriproduktion iøvrigt	4	1,7	
Ialt Øvrig industri	141	150,6	159
Entreprenører	50	176,4	
Husbyggeri iøvrigt	128	74,1	
Byggearbejder iøvrigt	69	38,1	
Ialt Bygge- og anlæg	247	288,6	338
Ialt	531	1009,6	1088

1). Opgørelse uden brancheopdeling. Der foreligger endnu ikke tal for 1989.

Kilde: Hagdeildin.

Opgørelsen viser, at den egentlige fiskeindustri fortsat er den absolut største af disse erhvervsgrene med godt 40% af de samlede lønudbetalinger. Fiskeindustrien er i øvrigt den af erhvervsgrenene, der har de største virksomheder, idet hvert af virksomhederne i gennemsnit udbetalte 9,5 mill. kr. i lønninger i 1987. Blandt skibsværfter og entreprenører er der enkelte større virksomheder, men i øvrigt er virksomhederne små, vurderet efter lønudbetalingerne.

En geografisk fordeling af lønudbetalingerne viser, at Norðoyar og Syd-Eysturoy har en relativ høj industriaktivitet i forhold til folketallet, mens de øvrige områder - incl. Syd-Streymoy - er underrepræsenteret.

For Syd-Streymoy's vedkommende gælder, at området til gengæld har en højere bygge- og anlægsaktivitet og en væsentlig højere aktivitet inden for handel og service end de øvrige landsdele.

Bygge- og anlægsaktiviteten.

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren var stadigt stigende i årene 1985-1988. I denne periode steg de samlede lønudbetalinger i sektoren således fra ca. 210 mill. kr. til ca. 338 mill. kr. i 1988.

Det høje aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren dækkede i disse år over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Stigningen i de offentlige investeringer var især markant fra 1987 til 1988.

Fra 1989 har der kunnet konstateres et faldende aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren, særligt på grundlag af et kraftigt fald i de offentlige investeringer.

De øvrige private bygge- og anlægsinvesteringer bidrog til det høje aktivitetsniveau i 1985-1986, men har herefter udvist en stærkt faldende tendens.

Antallet af færdiggjorte boliger steg fra 298 i 1987 til 410 i 1988, jf. tabel 4.16. I 1989 faldt antallet med 17% til 340. Antallet af færdiggørelser kan dog næppe tages som noget - fuldt ud - dækkende udtryk for byggeakti-viteten i det enkelte år.

Tabel 4.16. Boligbyggeri 1982-1989.

Antal færdige boliger:	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Tórshavn	99	152	134	148	121	97	150	130
Øvrige land	209	186	165	159	171	201	260	210
Ialt	308	338	299	307	292	298	410	340

Kilde: Sparekasserne og Boliglånefonden.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

De færøske pengeinstitutter - og især de to største banker Føroya Banki og Sjóvinnubankin - spiller en betydelig rolle for erhvervslivets finansiering. Udlån til erhvervsformål udgør således mere end 50% af bankernes samlede udlånsmasse på ca. 6,5 mia. kr. ved udgangen af 1989.

De 3 færøske sparekasser yder især bygge- og prioritetslån.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieres normalt ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) samt - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger.

Långivningen fra Industriens Udviklingsfond sker i form af offentligt subsidierede lån. Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Færøske industri- og servicevirksomheder kan opnå lån og tilskud fra de danske egnsudviklingsmidler på indtil 35% af investeringerne. I 1989 har egnsudviklingsrådet behandlet 2 ansøgninger fra færøske virksomheder. Begge ansøgere fik afslag. Der er i 1989 udbetalt ét investeringstilskud på i alt 5 mill.kr.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde og erhvervslivet har derfor mulighed at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser. Blandt andet yder danske kreditforeninger realkreditlån til industri- og serviceerhvervsbygninger på Færøerne, dog skal hvert enkelt lån godkendes af Færøernes landsstyre.

Som "valutaindlændinge" hjemmehørende på Færøerne kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finanslån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler.

Landets Udviklingskontor.

Færøernes landsstyre har i 1987 etableret et Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontoret har til formål at medvirke til at udvikle industri, håndværk og servicevirksomhed - og i den forbindelse yde rådgivning inden for teknologi, økonomi og eksport m.v.

Som led i sin virksomhed afgiver udviklingskontoret udtalelser i forbindelse med landsstyrets behandling af ansøgninger om lån, tilskud eller garantier fra erhvervsvirksomheder.

Udviklingskontoret administrerer endvidere den færøske del af Vestnordensamarbejdet, der har til formål af styrke erhvervsudviklingen i og samarbejdet mellem Island, Grønland og Færøerne.

4.6. Handel, Service og Transport.

Handel og service.

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. Hovedparten af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønstret følger i øvrigt - med nogen forsinkelsetendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detailledet bliver stadig større; og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign. er nærmere behandlet i afsnit 4.7.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. Tre færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt.

Passagertrafikken til og fra Færøerne har indtil midten af 1989 været stærkt stigende. Der har siden efteråret 1989 været et betydeligt fald i passagertallet. Beflyvningen af Færøerne varetages af DANAIR (MAERSK AIR), ICELAND AIR samt - fra marts 1988 - af det færøske selskab ATLANTIC-AIRWAYS.

Passagerbefordring pr. skib foregår i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (DFDS og Smyril-line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogter).

I tilknytning til de forbedrede transportmuligheder mellem Færøerne og omverdenen, er der i de senere år taget de første skridt mod etablering af en egentlig turisterhverv på Færøerne. Færøerne har dog fortsat et meget betydeligt underskud på turistbalancen.

Transportforholdene er i øvrigt nærmere beskrevet i beretningens kapitel 8 Samfærdsel og Kommunikation m.v.

Virksomheder og lønudbetalinger.

Erhvervsområderne handel, service og transport har i det sidste årti oplevet en relativ stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (d.v.s. fiskeri, håndværk og industri) og erhvervene bidrager derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund.

Væksten i de tertiære erhverv fremgår også af udviklingen i de samlede lønudbetalinger i årene 1985-1988, jf. tabel 4.17.

Tabel 4.17. Lønudbetalinger inden for handel, service og transport 1985 - 1989.

	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -		
Handel, hoteller m.v.	324	364	420	475	506
Finansieringsvirksomhed	108	129	154	176	212
Informationstjenester	86	115	137	166	176
Husholdningstjenester	7	7	8	10	12
Søtransport	134	154	153	155	153
Transport i øvrigt	36	48	56	70	72
Ialt	695	817	928	1052	1131
I procent af årets samlede lønudbetalinger	22,6	23,4	24,6	25,4	25,6

Kilde: Hagdeildin, jf. tabel 4.1.

Såfremt den del af den samlede serviceproduktion, der foregår i den offentlige sektor, medregnes, forstærkes denne udvikling yderligere.

Antallet af virksomheder inden for handel, service og transport udgjorde i 1987 883, heraf alene 542 inden for handel og hoteller m.v.

4.7. Finansieringsvirksomhed.

Penge- og valutaforhold.

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender, hvoraf følger, at området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 100 kr. og 50 kr. Ombytning og udlevering af sedler foregår på Rigsombudet.

Det færøske pengevæsen henhører under Statsministeriet, idet den stedlige bestyrelse varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre. Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget.

Seddelcirkulationen på Færøerne blev pr. ultimo december 1989 opgjort til ca. 215 mill. kr. (svarende til ca. 1% af det samlede seddelomløb i riget). Færøernes andel af Nationalbankens overskud for 1989 er herefter beregnet til 20,9 mill. kr.

Danske pengesedler kan anvendes på Færøerne, og som skillemønt anvendes den i Danmark anvendte skillemønt.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde og færøske pengesedler omveksles til danske kroner til parikurs uden særligt gebyr. Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence for så vidt angår "valutaindlændinge", der er hjemmehørende på Færøerne, til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

De valutabestemmelser, der gælder på Færøerne, er med visse modifikationer de samme som de danske, dog er de seneste liberaliseringer på valutaområdet (fra efteråret 1988) endnu ikke sat i kraft på Færøerne.

Penge- og kapitalmarkedet.

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er desuden ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finan-sielle institutioner og markeder.

På grund af den særlige færøske rentebeskatningsordning (der er nærmere beskrevet i kapitel 7), har private personer bosiddende på Færøerne, dog normalt ikke nogen økonomisk tilskyndelse til at placere likviditetsoverskud uden for færøske pengeinstitutter.

Det færøske penge- og kapitalmarked har i perioden fra 1986-1989 været udsat for betydelige omvæltninger og forskydninger i likviditetssituationen. I den første del af perioden (1986-1987) prægedes markedet af en betydelig overskudslikviditet (bl.a. som følge af en kraftig vækst i danske kreditforeningslån til Færøerne), ledsaget af en kraftig balanceekspansion i de færøske pengeinstitutter. I disse år steg de færøske pengeinstitutters udlån væsentligt stærkere end indlånene. I 1988 og 1989 har likviditetssituationen været væsentlig strammere, hvilket har begrænset pengeinstitutternes udlånsmuligheder.

I det følgende gennemgås de vigtigste finansielle aktører på det færøske penge- og kapitalmarked.

Danmarks Nationalbank.

Danmarks Nationalbank forsyner - som nævnt - via Rigsombudet de færøske pengeinstitutter med betalingsmedler. Seddelcirkulationen på Færøerne er fra ultimo 1988 til ultimo 1989 faldet med kun 0,6% fra 220 mill. kr. til 215 mill. kr. Med det stigende brug af andre betalingsmidler - check og betalingskort - er seddelcirkulationens anvendelighed som aktivitetsmål blevet reduceret betydeligt.

De to største banker har herudover adgang til at foretage belåning af obligationer i Nationalbanken efter særlige regler. De samlede belåningsmuligheder for bankerne i Nationalbanken var i 1988 på 260 mill. kr.

Udover denne belåningsmulighed er der til støtte for bankernes og dermed erhvervslivets likviditet etableret en adgang til at rediskontere (genbelåne) veksler i Danmarks Nationalbank i 1989 inden for en ramme på 300 mill. kr. Heri indgår rediskonteringsmuligheden af veksler udstedt af Færøernes landsstyre. Resten udgøres af eksportkredit samt lager- og handelsveksler fra Føroya Fiskasøla.

Pengeinstitutter m.v.

Færøerne har 3 banker, Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin, alle med hovedsæde i Tórshavn. Føroya Banki og Sjóvinnubankin er de to hovedbanker på Færøerne med en balance pr. 31. december 1989 på henholdsvis 6,3 mia. kr. og 5,1 mia. kr.

Bankernes samlede ind- og udlån har i årene 1985-1989 udviklet sig som vist i tabel 4.18.

Tabel 4.18. Bankernes ind- og udlån 1985-1989 (ultimo året).

	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -		
Indlån	3597,4	4808,6	5803,6	6214,0	6528,0
Udlån	3539,1	4454,4	5860,7	6506,0	6706,0
Udlån i Pct. af indlån	98,4	92,6	101,0	104,6	102,7

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedr. Færøerne.

De samlede udlån er i perioden steget stærkere end de samlede indlån og har således medvirket til den strammere likviditet i pengeinstitutsystemet i disse år. I forhold til ultimo 1986 er bankernes beholdning af obligationer og aktier pr. ultimo 1989 næsten uændret, mens gælden til andre banker og sparekasser (primært danske) er forøget med ca. 240 mill. kr.

Føroya Banki og Sjóvinubankin har etableret datterselskaber til varetagelse af bankernes aktiviteter på særlige forretningsområder, heriblandt Føroya Bankis P/F Húsalán (der formidler bankens 2. prioritetslån til boligbyggeri) og Sjóvinnubankins SB-Finans (der bl.a. formidler leasing-arrangementer).

Der er på Færøerne 3 sparekasser, én landsdækkende Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Føroya Sparikassis balance var pr. 31. december 1989 på 2,3 mia. kr.

Udviklingen i sparekassernes ind- og udlån i årene 1985-1989 er vist i tabel 4.19.

Tabel 4.19. Sparekassernes ind- og udlån i 1985-1989 (ultimo året).

	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -		
Indlån	1481,9	1854,6	2139,8	2439,9	2676,0
Udlån	1308,2	1581,4	2080,2	2409,1	2741,0
Udlån i pct. af indlån	88,3	85,3	97,2	98,7	102,4

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedr. Færøerne.

De færøske sparekasser var i 1987 - ligesom bankerne - udsat for en kraftig stramning af sektorens likviditet på grund af en væsentlig stærkere stigning i de samlede udlån end i de samlede indlån. I 1988 reetableredes en del af likviditetsreserven, mens der i 1989 atter har været et pres på likviditeten.

Lovgrundlaget for de færøske sparekasser svarer stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 med senere ændringer, der indeholder mere restriktive regler for sparekassernes forretningsvirksomhed, end de tilsvarende regler for bankernes virksomhed. Til gengæld er sparekasserne på Færøerne ikke underkastet almindelig selskabsbeskatning.

De forskellige vilkår for bankers og sparekassers forretningsdrift afspejles bl.a. i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne herudover har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige, jf. tabel 4.20.

Sparekasselån til boligformål ydes med 1. prioritet inden for 30-40% af værdien dog ikke over 450.000 kr. i Tórshavn og 350.000 kr. i det øvrige land.

Tabel 4.20. **Pengeinstitutternes samlede udlån pr. 31. december 1988 fordelt på hovedformål.**

	Banker	Sparekasser
	- mill. kr. -	
Erhvervslån og kreditter	2876,2	44,4
a. Fiskeri, fiskeindustri, opdræt	(1306,1)	
b. Handel	(859,0)	(44,4)
c. Håndværk, industri	(643,5)	
d. Andre		(67,6)
Private lån, kreditter	2241,8	2195,0
a. Prioritetslån	(1257,9)	(1830,0)
b. Billån	(74,9)	-
c. Andre	(909,0)	(365,0)
Byggelån	752,8	101,1
Offentlige lån	437,6	83,8
Rest/afrunding	8,4	-
Udlån ialt[1)]	6316,8	2424,3

1). På grund af forskelle i opgørelsesmetoderne kan de samlede udlån ikke umiddelbart sammenholdes med opgørelserne til tabel 4.18. og 4.19.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra pengeinstitutterne

Der foreligger ingen opgørelser af danske (og udenlandske) pengeinstitutters mellemværender med den færøske ikke-pengeinstitutsektor.

Obligationsudstedende institutter.

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme. Derimod ydes normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der foreligger ikke samlede opgørelser af realkreditinstitutternes udlån på Færøerne.

Finansieringen af fiskefartøjer på Færøerne sker bl.a. gennem låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut og i Danmarks Skibskreditfond. I 1989 formidlede Færøernes Realkreditinstitut nye lån for 60,1 mill. kr. og Skibskreditfondens nyudlån til Færøerne er for 1989 opgjort til 46,7 mill. kr. De to institutioners långivning er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 4.3. under "finansiering af fiskefartøjer" samt i kapitel 6 "Offentlige finanser".

Endelig yder Kreditforeningen af kommuner i Danmark lån mod stats- og landskassegaranti til kommuner på Færøerne. Kommunekreditforeningens udlån i 1989 var på 41,4 mill. kr.

Kapitalforvaltende institutioner.

De færøske forsikringsselskaber - og her navnlig livsforsikringsselskabet, Føroya Lívstrygging - har placeret en betydelig del af livs- og pensionsforsikringsmidlerne i udlån på Færøerne. For Føroya Lívstryggings vedkommende ydes mindre lån til private med sikkerhed i forsikringspolicer eller i stillet kaution. Herudover har selskabet en betydelig långivning - med landskassegaranti - til kommuner, SEV, offentlige fonde samt private virksomheder.

Offentlige institutioner.

Den statslige långivning til Færøerne består hovedsagelig af egnsudviklingslån og lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Omfanget af den statslige långivning til Færøerne har været faldende i de senere år dels som følge af en generel reduktion af egnsudviklingsmidlerne dels som følge af tilstedeværelsen af alter-native - og mere attraktive - lånemuligheder for skibsflåden. Fiskeribankens nyudlån til Færøerne var således kun på 4,1 mill. kr. i 1989.
Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån, likviditetslån og særlån m.v.).

Långivningen til fiskerierhvervet, der i 1989 beløb sig til ca. 117 mill. kr., er ligeledes nærmere omtalt i afsnit 4.3.

En række færøske, offentlige udlånsfonden yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) er oprettet ved lagtingslov i 1978 med henblik på at yde 3. og 4. prioritetslån til boligformål (efter 1. prioritetslånet fra sparekasserne og 2. prioritetslånet fra bankerne - f.eks. P/F Húsalán). Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse og bortfalder helt for boliger over 150 m^2.

Lånene ydes som annunitetslån med en afdragstid på op til 28 år. Boliglånefondens långivning finansieres ved årlige bevillinger over lagtingsfinanslovene og ved låneoptagelse i udlandet (med garanti fra landskassen).

Bestyrelsen for Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) bestyrer endvidere en særlig boligfond oprettet ved lagtingslov med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) er stiftet ved lagtingslov i 1970 med det formål at yde lån til håndværks- og industrivirksomheder. Fondens grundkapital er på 4,5 mill. kr., hvoraf landskassen har indbetalt 2,5 mill. kr. og statskassen de resterende 2 mill. kr. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af Færøernes landsstyre.

Fonden yder lån til såvel nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktionstilpasning til ændrede markedsvilkår). Lånene ydes som 10 og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg.

Fonden modtager ikke tilskud fra landskassen, men finansierer sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973. Fonden ledes af en bestyrelse på 3 personer valgt af Færøernes Lagting.

Fonden finansieres ved tilskud bevilget på lagtingsfinansloven samt ved låneoptagelse med landskassegaranti.

Industriens Udviklingsfond yder subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed. Støtte kan ydes til såvel investeringer i produktionsfaciliteter som til drift, oplæring, undersøgelser, udvikling, markedsføring og eksport.

En samlet oversigt over de 3 offentlige udlånsfondes udlån i årene 1985-89 findes i Kapitel 6 (Tabel 6.6.).

Færøernes Landsbank.

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken forudsætter endvidere at fungere som landskassens bankforbindelse, men kan herudover fungere som bank for andre offentlige myndigheder og institutioner. Banken forventes endvidere at varetage en række funktioner i forbindelse med offentlig låntagning og långivning.

Banken ledes af et tilsynsråd (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutterne og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

Landsbanken blev oprettet i løbet af året 1988 - 10 år efter vedtagelsen af loven om Landsbanki Føroya. Banken er fortsat i en etableringsfase.

4.8. Forsikringsvirksomhed.

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. De monopoliserede forsikringsselskaber er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar".

Den sidstnævnte forsikringssammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser.

I gennemsnit er forsikringspræmierne for skadeforsikringer forøget svarende til inflationen. Automobil- og brandforsikringspræmier har dog haft en betydelig større vækst end andre skadesforsikringer.

De udbetalte forsikringsbeløb har haft en mere ujævn udvikling end forsikringspræmierne, især inden for søforsikringen, jf. tabel 4.21. Det bemærkes især, at udbetalinger i forbindelse med brandskader er meget lave i forhold til forsikringspræmierne.

Livs- og pensionsforsikring er et forholdsvist nyt forsikringsområde på Færøerne, og den gennemsnitlige forsikringsværdi pr. indbygger har været lav sammenholdt med nabolandene. Pensionsforsikring er dog stigende, hvilket bl.a. skyldes, at nogle fagforeninger har flyttet deres pensionsforsikring fra danske selskaber til Føroya Lívstrygging, ligesom flere grupper på det færøske arbejdsmarked efterhånden etablerer pensionsordninger som led i overenskomsterne.

Tabel 4.21. Forsikringspræmier og -udbetalinger 1980 og 1985-89.

	1980	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -			
A. Skadesforsikringer						
Forsikringspræmier:						
Søforsikring	43,1	95,0	121,8	133,8	138,7	137,9
Automobilforsikring	23,7	52,7	63,3	78,8	94,4	99,6
Ansvarsforsikring m.v.	1,9	4,6	7,3	11,8	12,8	20,9
Ulykkesforsikring	8,2	17,8	18,0	17,6	19,5	21,7
Brandforsikring	15,9	35,1	37,4	35,8	38,8	47,9
Ialt	92,8	205,2	247,8	277,0	304,2	328,0
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:						
Søforsikring	51,1	129,5	114,8	72,1	164,9	93,3
Automobilforsikring	19,0	46,6	57,6	73,4	88,9	87,9
Ansvarsforsikring m.v.	2,8	2,3	6,6	6,1	9,7	13,3
Ulykkesforsikring	5,1	11,9	12,2	13,8	13,8	15,6
Brandforsikring	8,6	6,9	11,9	38,4	99,7	51,9
Ialt	86,6	197,2	203,1	2o3,8	377,0	262,0
B. Livs- og pensionsforsikringer.						
Forsikringspræmier:						
Kapitalforsikring m.v.	1,6	6,4	10,1	12,1	22,5	17,9
Rente og rateforsikring	6,4	15,8	16,6	22,8	25,1	33,3
Ialt	8,0	22,2	26,7	34,9	47,6	51,2
Forsikringsudbetalinger:						
Erstatning v. død m.v.	0,2	1,9	2,2	3,3	4,0	2,7
Pensions- og renteudbetalinger	0,3	1,2	2,3	2,5	3,8	6,0
Ialt	0,5	3,9	4,5	5,8	7,8	8,7

Kilde: Forsikringsselskaberne.

4.9. Arbejdsmarkedsforhold.

Indledning.

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder er oprettet en forligsinstitution, mens brud på indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om lærlinges forhold, pristalsbehandling af lønninger, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Det private arbejdsmarked.

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et stort antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbeiðsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbeiðsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Formanden i Havnar Arbeiðsgevarafelag er medlem af bestyrelsen i Føroya Arbeiðsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation, Føroya Håndverksmeistarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskerskibe m.v., og Reiðarafelagið fyri Føroysk Farmaskip (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 1.200 medlemmer og slutter aftale for alle tilsluttede afdelinger.

Typograferne og dykkerne har dog deres egne foreninger, som indgår selvstændige overenskomster.

Arbejdsmændene i Tórshavn og Klaksvík er organiseret i lokale foreninger, som har omkring 1.200 medlemmer hver, medens arbejdere i det øvrige land er organiseret i Føroya Arbeiðarafelag, som har ca. 8.000 medlemmer. Foreningerne i Tórshavn og Klaksvík er ikke medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Endvidere har kvindelige arbejdere i Tórshavn og Klaksvík deres egne organisationer, som ikke er medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag.

De færøske hjemmefiskere (i udroerflåden) er organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har over 2.000 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har over 3.000 medlemmer- heraf 100 i en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i 5 lokalforeninger, der imidlertid har etableret et forhandlingsfællesskab i forhold til arbejdsgivermodparten.

Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusivaftaler, må organisationsgraden forventes at være høj.

Der sluttes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele normallønsoverenskomster, idet lønglidning i overenskomstperioden stort set er ukendt på Færøerne. Lønningerne pristalsreguleres i henhold til lagtingslov, jf. nedenfor.

Fiskernes aflønningsforhold adskiller sig på grund af erhvervets særlige vilkår i en række henseender fra lønaftalerne på det øvrige arbejdsmarked. Der anvendes to hovedaflønningsformer - henholdsvis aflønning efter bruttoprincippet og aflønning efter nettoprincippet. Samtidig er fiskernes indkomster i betydeligt omfang baseret på forskellige løntilskud (mindsteløn, dagsstøtte m.v.) fra lønreguleringsfonden. Fiskernes aflønningsforhold er nærmere beskrevet i Kapitel 4. (afsnit 4.3.).

Ved overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked har parterne i foråret 1989 forhandlet sig frem til nye 2-årige overenskomster. Overenskomsten indebærer, at timelønningerne blev forhøjet med 2 kr. den 1. maj 1989 og yderligere 2 kr. den 1. maj 1990. Sammen med gennemførelsen af en række specielle krav indebærer de nye overenskomster en samlet lønstigning på 7% over 2 år.

Det offentlige arbejdsmarked.

Inden for det offentlige er funktionærer, ansat i landsstyret og dets institutioner, aflønnet i henhold til overenskomst mellem funktionærernes organisation, Starvsmannafelagið, der har omkring 1.000 medlemmer, og Færøernes landsstyre. Postfunktionærerne har dog deres egen organisation, Føroya Postfelag, med ca. 370 medlemmer.

De færøske tjenestemandslove er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår foretages efter aftale med en forening af tjenestemænd, der har omkring 70 medlemmer.

De færøske civil-, akademi- og teknikumingeniører er sammensluttet i Føroya Verkfrøðingafelag, som blev oprettet i 1967. Foreningen har omkring 150 medlemmer. I november 1984 har de offentlige ansatte økonomer og jurister stiftet en fagforening, Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya.

Rammerne for folkeskolelærernes løn- og ansættelsesvilkår er fastlagt i loven fra 1972 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Grundlønninger og indplacering følger stort set reglerne i den danske tjenestemandslov, men aftaler om lønninger og arbejdsforhold træffes mellem Færøernes landsstyre og Føroya Lærarafelag, der har omkring 700 medlemmer.

Gymnasielærerne, der tidligere var organiseret i Gymnasieskolernes Lærerforening (GL) dannede i 1982 deres egen fagforening, Yrkisfelag Studentaskúla- og HF-lærara (YF). Foreningen har omkring 90 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel overensstemmende med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet og danske faglige organisationer. Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig HK-Føroya Deild med ca. 60 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Overenskomsterne på det offentlige område for perioden 1989-1991, indeholder lønstigninger som på det private område på ca. 7%, hvoraf en mindre del er afsat til gruppevise omklasseficeringer.

Udover for ansatte ved statens institutioner på Færøerne har danske overenskomster i et vist omfang tillige fundet anvendelse for ansatte ved færøske institutioner - navnlig indenfor socialvæsen og sundhedsvæsen.

Med tilskudsreformen for Færøerne pr. 1. januar 1988 blev de danske statstilskud på hovedparten af bl.a. social- og sundhedsområdet omlagt til bloktilskud og områderne overgik i næsten fuld udstrækning til færøsk administration. Som en konsekvens heraf har der mellem parterne på det offentlige område været enighed om i størst mulig udstrækning at søge de danske overenskomster og aftaler erstattet af færøske.

Generelle arbejdsmarkedsordninger.

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer.

Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Fra 1986/87 forlængedes ferien gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgør 5 uger. Samtidig forhøjedes feriegodtgørelsen til 12% for personer, som ikke har ret til løn under ferie.

Siden 1975 har der ved lagtingslov været fastsat regler om pristalsregulering af arbejdslønninger. Ifølge denne blev lønnen reguleret med én dyrtidsportion á 0,60 kr. pr. time eller 105 kr. pr. måned for hver fulde 3 points udsving i det færøske pristal ud over 100 pr. 1. oktober 1975. Som et led i landsstyrets bestræbelser på at dæmpe det færøske udgifts-/lønniveau blev loven om pristalsregulering ophævet i begyndelsen af 1990.

I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden opkræves bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1 promille af lønsummen.

Der findes ingen offentlig arbejdsløshedsforsikringsordning på Færøerne. Lønmodtagere der - i kortere eller længere perioder - står uden beskæftigelse er således henvist til at søge om bistand efter forsorgsloven og den øvrige sociallovgivning.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom og barsel sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom og barsel. Reglerne om dagpenge er nærmere behandlet i Kapitel 9. Sociale forhold.

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold, om funktionærer og om arbejderbeskyttelse.

4.10. Lønninger og Priser.

Lønninger.

Udviklingen i de overenskomstmæssige tariflønninger for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i Tabel 4.22.

Tabel 4.22. Tarifløbninger pr. 1. januar 1983 - 1989.

Kr. pr. time	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Arbejdere[1)]	52,16	54,79	58,44	61,15	62,05	65,37	69,36
Håndværkere	57,56	60,29	64,09	66,59	67,99	72,14	76,89
Funktionærer[2)]	64,88	68,86	73,11	75,74	77,13	83,88	87,63
Tjenestemænd[3)]	90,77	95,93	101,49	104,95	107,14	115,58	120,22

1). 1,a i overenskomsten mellem Føroya Arbeiðarafelag og Føroya Arbeiðsgevarafelag.
2). 9. lønramme, 14. løntrin. Incl. pensionsbidrag for 1986: 2,75% og fra 1987/88: 5,5%.
3). 23. lønramme, 4. løntrin. Incl. 5+10% pensionsbidrag.

Kilde: Hagdeildin.

Timelønningerne for arbejdere og håndværkere steg fra 1. januar 1988 til 1. januar 1989 med henholdsvis 6,1% og 6,6%, mens lønningerne på funktionær- og tjenestemandsområdet kun steg med henholdsvis 4,5% og 4,0%. Ved vurderingen af tallene skal det dog tages i betragtning, at tariflønnen i en række tilfælde vil afvige fra de faktiske udbetalte lønninger på grund af personlige tillæg, arbejdsbestemte (ulempe)-tillæg og tillæg for overarbejde m.v.

Tabel 4.23. Index for tariflønninger og pristallet pr. 1. januar 1983 - 1989 (begge 1. januar 1983 = 100).

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Arbejdere	100	105,0	112,0	117,2	119,0	125,3	133,0
Håndværkere	100	105,3	111,3	115,7	118,1	125,3	133,6
Funktionærer	100	106,1	112,7	116,7	118,9	129,3	135,1
Tjenestemænd	100	105,7	111,8	115,6	118,0	127,3	132,4
Pristallet	100	105,4	112,9	117,6	112,4	117,1	121,3

Kilde: Tabel 4.22. og Bilag 6.

Tabel 4.23. viser, at tariflønningerne fra 1. januar 1983 til 1. januar 1989 er steget en smule stærkere for funktionærer end for andre grupper på det færøske arbejdsmarked. Lønrelationerne grupperne imellem har dog været relativt stabile i den pågældende 6-års periode. På grund af prisfaldet fra 1986 til 1987 har der for alle grupper været tale om en positiv reallønsudvikling i de senere år.

Priser.

Den omstændighed, at Færøerne er en del af det danske valutaområde, bevirker, at det generelle prisniveau på Færøerne vil have en tendens til at følge prisniveauet i Danmark.

De vigtigste forskelle i priserne på enkelte varer og tjenester vil derfor være et resultat af fragtomkostningerne (som alt andet lige forhøjer de færøske priser) samt forskelle i konkurrenceforholdene og i afgifts- og tilskudssystemerne. Afgiftsniveauet er i almindelighed højere på Færøerne for en række varige forbrugsgoder, mens Færøernes status som 3. land i forhold til EF medfører, at en række fødevarer er billigere på Færøerne end i Danmark.

Der beregnes et særligt færøsk pristal. Pristallet beregnes hvert kvartal med 1. januar 1983 = 100. Fra 1. januar 198o er ændringer i indførselsafgifter, fremstillingsafgifter og andre afgifter til landskassen holdt uden for pristalsberegningen. Pristalsberegningen er iøvrigt baseret på et vægtgrundlag fra 1. januar 1983. Pristallet blev for 1989 beregnet til 121,3.

Tabel 4.24. Prisudviklingen januar 1983 - 1989 - procentvis vækst (pr.1.jan.).

	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Fødevarer	11,3	6,0	4,2	5,4	1,6	5,8
Beklædning	7,3	6,5	4,7	4,5	4,2	4,5
Brændsel	-9,8	11,6	0,8	-48,2	20,3	-8,0
Bolig	4,7	7,2	8,1	1,5	4,0	5,2
Andre varer	7,0	5,9	4,8	3,0	3,3	3,6
Pristalsvækst	5,4	7,1	4,2	-4,5	4,2	3,6
Dansk forbrugerindex	5,4	5,8	2,8	4,8	4,3	4,6

Kilde: Hagdeildin og Danmarks Statistik.

Opstillingen i tabel 4,24. viser, at der i de forløbne år, især er udviklingen i energipriserne, der har været bestemmende for den samlede prisudvikling på Færøerne.

Inden for et år vil der ofte forekomme betydelige udsving i pristallet i både op- og nedadgående retning, idet der ikke foretages sæsonkorrektion af priserne for grøntsager, kartofler o.a., varer, for hvilke der typisk forekommer sæsonbetingede udsving.

Ved lagtingslov fra 1978 er nedsat et prisråd, der skal følge prisudviklingen og som kan fastlåse varepriser i indtil et halvt år ad gangen, begrænse prisforhøjelser relativt eller absolut samt fastsætte maksimumspriser, såfremt rådet finder en pris eller en avance urimelig. Loven indeholder endvidere visse bestemmelser om prismærkninger, om mellemhandlerudgifter, om garantier, om kalkulation m.v.

5. ØKONOMI.

5.1. Indledning.

Færøerne er idag et moderne velfærdssamfund med en levestandard, der ligger på højde med niveauet i de mest velstående lande i den vestlige verden.

Den hastige økonomiske udvikling i de senere 20-25 år har blandt andet medført betydelige ændringer i den færøske erhvervsstruktur, der som i andre udviklede samfund kendetegnes ved, at en stadig større del af værditilvæksten og beskæftigelsen er placeret i den private og offentlige servicesektor.

I modsætning til de fleste andre udviklede samfund er den færøske eksportproduktion i helt overvejende grad baseret på fiskeri, fiskeopdræt og forarbejdning af fiskeprodukter. En væsentlig del af det økonomiske grundlag - og navnlig finansieringen af den nødvendige import af varer og tjenester - er således baseret på fiskeresourcerne med deraf følgende natur- og strukturgivne begrænsninger for ekspansion.

Med fiskeri som hovederhverv har den færøske økonomi samtidig været særdeles sårbar overfor ændringer i de samlede fangstmængder og overfor markeds- og konjunkturbestemte ændringer i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet.

Under de givne forudsætninger har den økonomiske og erhvervsmæssige politik på Færøerne haft til formål at understøtte en løbende tilpasning af økonomien til ændrede vilkår og samtidig søge at afbøde virkningerne af de - under tidenstærkt svingende konjunkturer.

I årenes løb er der som beskrevet i kapitel 4 gennemført en række omfattende strukturelle ændringer ikke mindst inden for fiskerierhvervet. Disse bestræbelser er især i det seneste årti blevet suppleret med forsøg på at udvide det økonomiske grundlag til at omfatte en række mindre importkonkurrerende produktioner.

5.2. Nationalregnskabet for Færøerne.

Den økonomiske udvikling - i hovedtræk.

Færøsk økonomi kom efter en alvorlig strukturkrise i 1950'erne - der bl.a. nødvendiggjorde en omfattende modernisering og udvidelse af fjernfiskerflåden - i 1960'erne ind i en kraftig ekspansion med høj økonomisk vækst. Grundlaget for denne vækst var udover de generelle gunstige konjunkturer på verdensmarkedet den relativt nye og moderne fiskerflåde, der havde fri adgang til fangstfelterne ved Island, Grønland, New Foundland og i Nordsøen.

Vækstperioden fortsatte indtil sidst i 70'erne med gennemsnitlige realvækststigninger på ca. 5%, hvilket sammenlignet med den økonomiske vækst i de fleste vesteuropæiske lande er en relativ høj vækstrate.

Blandt andet som følge af de gennemførte begrænsninger i fangstmulighederne for det færøske fjernfiskeri kom færøsk økonomi i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne ud for en økonomisk stagnation - med svagere (og i 1979 negativ) økonomisk vækst.

Fra 1983 har den økonomiske vækst på Færøerne på ny været meget betydelig. Økonomien har i perioden 1986 til medio 1989 vist tydelig tegn på "overophedning" med import af arbejdskraft, omkostningsstigninger og meget betydelige underskud på handels- og betalingsbalancerne til følge.

Produktionen.

Den økonomiske udvikling på Færøerne findes belyst i det færøske nationalregnskab, der har været opstillet siden begyndelsen af 1960'erne.

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige inkomstskabelse (værditilvækst) og udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen. Bruttonationalproduktet opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

I tabel 5.1. er vist udviklingen i det færøske bruttonationalprodukt i årene 1984-1988 og der er angivet et mål for stigningen i BNP's købekraft.

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP) og købekraften af BNP. 1984 -1988.[1)]

	1984	1985	1986	1987	1988
BNP, mill kr.	4.412	4.867	5.574	6.046	6.421
Vækst i BNP,	8	10	15	8	6
Vækst i pristal, %	7	4	-4	4	4
Vækst i BNP's købe-kraft, %	1	6	1	4	2

1). Der foreligger endnu ingen opgørelse for 1989.

Kilde: Hagdeildin.

I tabellen er bruttonationalproduktet i løbende priser deflateret med den procentvise ændring i det lønregulerende pristal. Derved fås et tilnærmet mål for den reelle vækst i økonomien.

Væksten har i perioden 1984-1988 været meget betydelig med en gennemsnitlig realvækst på 6,4%. Det er imidlertid karakteristisk for Færøerne, at væksten varierer særdeles meget fra år til år.

Som et mål for de forskellige sektorers/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktorindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet (BNP) med tillæg af pristilskud men med fradrag af told og afgifter.

Bruttofaktorindkomsten i årene 1980 og 1987-1988 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2.

Tabel 5.2. Bruttofaktorindkomsten 1980 og 1987-1988, fordelt på erhverv.[1)]

	1980		1987		1988	
	Mill.kr.	%	Mill.kr.	%	Mill.kr.	%
Landbrug	36	1	66	1	65	1
Fiskeri	429	17	714	12	813	13
Fiskeopdræt	-	0	72	1	90	1
Hvalfangst	21	1	18	0	18	0
Råstofindustri	2	0	6	0	8	0
Fiskeindustri	256	10	556	10	630	10
Teknisk reparation	86	3	272	5	273	4
Industri	127	5	335	6	351	6
Byggeri	266	11	454	8	530	8
Energiforsyning	39	2	135	2	161	3
Handel	303	12	833	14	936	15
Søtransport	108	4	238	4	189	3
Anden transport	69	3	111	2	159	2
Post- og telefon	84	3	154	3	175	3
Finansiering	125	5	339	6	387	6
Information	60	2	197	3	238	4
Husholdning	21	1	27	0	27	0
Off. tjenester	414	16	1.059	18	1.142	18
Boligbenyttelse	82	3	190	3	190	3
Finansielle tjenester	-153	-6	-457	-8	-522	-8
BFI	2.373		5.318		5.859	

1). Der foreligger endnu ikke tal for 1989.

Kilde: Hagdeildin.

Fiskerierhvervets fortsat store samfundsøkonomiske betydning fremgår af, at ca. ¼ af bruttofaktorindkomsten i 1988 hidrørte fra fiskeri, opdræt og fiskeindustri. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening.

Det fremgår endvidere af tabel 5.2., at erhvervs- og produktionsstrukturen er under forandring.

De såkaldte primære erhverv viser relativ tilbagegang, mens sekundære erhverv (fremstillingsvirksomhed) og især tertiære erhverv (servicesektoren) får stigende betydning.

Den relative tilbagegang for fiskeriet skyldes bl.a. natur- og strukturgivne begrænsninger i fangstmulighederne, en generel større afhængighed af internationale markeds- og valutaforhold - kombineret med en større absolut og relativ vækst i andre erhvervsgrene.

Forbrug, opsparing og investeringer.

Den foreliggende nationalregnskabsstatistik kan endvidere benyttes til belysning af størrelsen af anvendelsen af den samlede nationalindkomst på Færøerne, jf. tabel 5.3. og tabel 5.4.

Tabel 5.3. Den disponible bruttonationalindkomst, forbrug, opsparing og investeringer i 1980 og 1986-1988.[1)]

	1980	1986	1987	1988
		- mill. kr. -		
Bruttonationalproduktet	2.507	5.574	6.046	6.421
Renteoverførsler	-100	-340	-350	-365
Lønoverførsler	67	90	70	90
Overførsler fra staten	433	773	816	875
Andre overførsler	19	85	270	95
Bruttonationalindkomst til disposition	2.926	6.182	6.852	7.116
Privat forbrug	1.687	3.281	3.730	4.117
Offentligt forbrug	497	1.098	1.248	1.345
Bruttoopsparing	743	1.803	1.874	1.654
Låntagning i udlandet	77	466	305	661
Bruttoinvesteringer	820	2.269	2.179	2.315

[1)]. Der foreligger endnu ikke tal for 1989.

Bemærkning: Nationalregnskabet kan påregnes revideret på baggrund af de seneste oplysninger om udlandsgældens størrelse.

Kilde: Hagdeildin.

Tabel 5.4. Forbrug, opsparing og investeringer i 1980 og 1986-1988.

	1980	1986	1987	1988
		- i pct. -		
Disponible bruttonational-indkomst	100	100	100	100
Privat forbrug	58	53	54	58
Offentligt forbrug	17	18	18	19
Bruttoopsparing	25	29	28	23
Låntagning i udlandet	3	8	4	9
Bruttoinvesteringer	28	37	32	32

Bemærkninger: se ovenfor.
Kilde: Tabel 5.3.

I kraft af de betydelige nettoindkomstoverførsler fra bl.a. den danske stat er den disponible bruttonationalindkomst på Færøerne større end det samlede produktionsresultat (opgjort som BNP). I 1988 oversteg den disponible nationalindkomst således værdien af den indenlandske produktion med netto ca. 700 mill. kr.

En ny opgørelse fra Hagdeildin (Færøernes Statistik) af den færøske udlandsgæld og af de løbende underskud på betalingsbalancen vil utvivlsomt reducere størrelsen af denne nettotilførsel og dermed af den samlede disponible nationalindkomst.

Den andel af den disponible nationalindkomst, der anvendes til forbrug (privat såvel som offentlig), er på Færøerne mindre end i de fleste andre vestlige lande. Forbrugsandelen har dog været stigende især fra 1987 til 1988. Til gengæld er det færøske investeringsniveau betydeligt højere end i de fleste andre vestlige lande (herunder Danmark). Investeringernes andel af bruttonationalinkomsten på Færøerne har i 1980'erne oversteget 30% og udgjorde i 1986 hele 37% af nationalindkomsten.

Det meget høje investeringsniveau er bl.a. et resultat af betydelige offentlige infrastrukturinvesteringer, der er gennemført samtidig med opbygningen af kapitalapparatet inden for skibsfart og fiskeri (herunder forarbejdningsindustrien i land). Fra 1986 til 1988 er de private investeringer's andel af de samlede investeringer blevet reduceret - især som følge af et betydeligt tvangssalg af konkursramte fragt- og tankskibe og en tilbagegang i investeringerne i fiskefartøjer. Til gengæld er de offentlige investeringer steget voldsomt i denne periode.

Færøerne har traditionelt haft et meget højt opsparingsniveau og har derigennem været i stand til at finansiere en stor del af investeringerne ved indenlandsk opsparing. En del af investeringerne er dog i årenes løb finansieret ved låntagning i udlandet. Det indenlandske opsparingsunderskud, der pr. definition svarer til underskudet på den løbende betalingsbalance, udgjorde i årene 1986-1988 mellem 4 og 9% af den disponible bruttonationalindkomst.

5.3. Udenrigsøkonomi.

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling.

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Til finansiering af denne import er øerne stort set afhængig af eksporten af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester i 1988 udgjorde 43% af det færøske bruttonationalprodukt.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanliggenheder. Dette medfører bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) er derfor i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Som en konsekvens af Færøernes selvstyre på de nævnte områder - samt på erhvervsområdet i almindelighed - har Færøerne ikke automatisk fulgt Danmarks tilslutning til internationale organisationer på handelsområdet.

Set i historisk perspektiv er Færøerne ofte blevet tilsluttet internationale organisationer flere år efter Danmark. Det gælder tilslutningen til GATT i 1954 (hvor Danmark blev tilsluttet i 1950) og det gælder EFTA, som Danmark var med i oprettelsen af i 1959, mens Færøerne først blev tilsluttet i 1967.

Ved Danmarks tilslutning til EF pr. 1. januar 1973 udtrådte Færøerne - sammen med Danmark - af EFTA, og fik samtidig mulighed for at træffe beslutning om eventuel medlemsskab af De europæiske Fællesskaber inden for en 3-års periode. Allerede i 1974 besluttede et enstemmigt Lagting imidlertid, at Færøerne skulle forblive udenfor EF.

Færøernes handelsmæssige forhold til EF blev i stedet - efter forhandlinger- reguleret ved Rådsforordning nr. 2051 fra den 1. august 1974 (med senere ændringer). Handelsarrangementet giver Færøerne 80% toldreduktion i det oprindelige EF for industrivarer (som Færøerne ikke eksporterer nævneværdigt af), samt for udvalgte fiskeprodukter. I Storbritannien bibeholdtes EFTA-toldfriheden for industrivarer samt visse fiskeprodukter - navnlig frosne filéter.

Den traditionelle toldfrihed for færøske produkter i Danmark blev ligeledes opretholdt, dog således, at varer, der under denne ordning kommer ind i Danmark, ikke er frit omsættelige i EF.

EF har i 1979 ensidigt ophævet de resterende 20% told på industrivarer, (men ikke af tolden af fiskeprodukter), og ordningen gældende for de seks oprindelige EF-lande er siden udstrakt til de nye EF-lande (Grækenland, Spanien og Portugal).

De øvrige nordiske lande giver stort set færøske varer EFTA-behandling.

Udviklingen inden for færøsk fiskeri siden 1974 har bevirket, at en række nye fiskeprodukter (f.eks. laks, ørred, ikke-frosne filéter samt saltfisk af andre arter end torsk) ikke er omfattet af toldreduktionerne i EF - bortset fra Danmark og delvis Storbritannien.

Disse og andre handelsmæssige spørgsmål mellem Færøerne og EF kan forventes behandlet under de handelsforhandlinger, som på EF-kommissionens initiativ blev indledt i marts 1989. Disse forhandlinger forventes afsluttet i løbet af 1990.

På det valutapolitiske område er Færøernes stilling bestemt af, at landet er en del af det danske valutaområde. Som en del af dette valutaområde er Færøerne samtidig omfattet af det valutariske samarbejde i EF (EMS-systemet). Ændringer i den reelle kronekurs i forhold til andre valutaer (udenfor og indenfor EMS) har automatisk virkning for værdien i kroner af Færøernes import og eksport. Da den valutapolitiske kompetence samtidig ligger hos rigsmyndighederne (herunder Danmarks Nationalbank) er valutakurspolitikken ikke anvendelig som instrument i den færøske økonomiske politik.

Handelsbalancen.

Færøernes vareeksport består som nævnt i overvejende grad af fisk og fiskeprodukter. Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.5.

Tabel 5.5. Værdien af Færøernes eksport 1985-1989 fordelt på hovedgrupper.

	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -		
Hel fisk	242,8	331,4	496,3	464,8	472,4
Frosset fiskefilét	787,9	689,7	524,6	489,1	699,5
Saltfisk m.v.	348,9	418,0	453,1	403,7	416,3
Andre fiskeprodukter	35,7	43,3	54,8	75,3	50,0
Rejer og skaldyr	183,7	236,1	292,5	411,1	466,0
Industrifisk m.v.	232,1	154,3	129,1	205,8	166,3
Andre varer	2,5	3,2	11,6	14,8	70,1
Frimærker	34,0	34,0	32,0	33,0	30,0
Ialt	1.867,6	1909,97	1.994,0	2.097,8	2.370,8
Skibe	66,0	122,3	469,7	279,9	164,9
Eksport ialt	1.933,6	2.032,5	2.463,7	2.377,7	2.535.8

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Størrelsen og sammensætningen af Færøernes eksport (bortset fra skibe) afhænger grundlæggende af de samlede fangstmuligheder i egne og fremmede farvande. Den samlede eksportværdi og sammensætningen af eksporten (f.eks. fordelingen mellem filét- og saltfisk) er herudover påvirket af udviklingen i de absolutte og relative priser på verdensmarkedet for fisk og fiskeprodukter.

Værdien af den færøske eksport af frosset fiskefilét (primært torsk, kuller og sej) har været faldende fra 1985 til 1988, mens der i 1989 har været en betydelig stigning. Tilbagegangen på dette traditionelt vigtige område i perioden 1985 til 1988, blev mere end opvejet af en betydelig større eksport af fersk fisk (især opdræts laks og ørred), af saltfiskeprodukter samt af re-jer og andre skalddyr.

Når der bortses fra skibseksporten, som var ekstraordinært stor i 1987 på grund af tvangssalg af fragtskibe, er den færøske vareeksport i værdi vokset med 16% fra 1987 til 1989. I 1989 er navnlig eksportværdien af rejer og frosset fiskefilet forøget betydeligt.

Udviklingen i den samlede eksportværdi dækker over betydelige forskelle i mængdemæssige ændringer og ændringer i enhedspriserne for de enkelte varekategorier.

Omkring 75% af den færøske eksport (excl. skibe) er i de senere år gået til EF-området herunder Danmark. Danmark er fortsat det vigtigste marked for færøske fiskeprodukter efterfulgt af Vesttyskland og Frankrig. Uden for EF har det amerikanske marked hidtil været af stor betydning for Færøerne, mens USA's import af fiskeprodukter er faldet væsentlig i de senere år.

Eksportens fordeling på aftagerlande er nærmere beskrevet i bilag.....

Tabel 5.6. viser vareimportens fordeling på hovedgrupper.

Tabel 5.6. Værdien af Færøernes import 1985-1989 fordelt på hovedgrupper.

	1985	1986	1987	1988	1989[1)]
			- mill. kr. -		
Rå- og hjælpestoffer	769,5	953,0	1.080,5	1.195,1	999,8
Brændselsstoffer	465,6	2.652,3	221,0	186,6	250,7
Investeringsvarer (excl. skibe)	303,7	506,8	461,9	393,8	292,3
Forbrugsvarer	662,8	786,8	868,1	880,6	817,1
Skibe og fly	429,0	363,0	601,0	565,0	154,2
Import ialt	2.630,5	2.871,7	3.232,7	3.221,1	2.514,1

1). Foreløbige tal.

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Svingninger i importen af skibe og faldet i de internationale energipriser har i væsentlig grad påvirket værdien af den samlede import i de senere år. Fra 1987 til 1988 var den samlede importværdi incl. skibe stort set uændret.

Den uændrede importværdi dækkede imidlertid over et fald i importværdien for brændselsstoffer (på 16%), for investeringsvarer (på 15%) og for forbrugsvarer (2%), mens importen af rå- og hjælpestoffer til erhvervene i værdi forøges med ca. 11%.

I 1989 faldt den samlede importværdi imidlertid med knapt 22%, hvilket særligt kan forklares med et voldsomt fald i importen af skibe, men næsten for alle hovedgrupper er der tale om et fald.

Danmarks andel af Færøernes import udgjorde i 80'erne ca. 40%. Også importen fra Norge har relativ stor betydning, men varierer stærkt i de enkelte år på grund af skibsimporten.

Udviklingen i Færøernes import og eksport kan sammenfattende beskrives ved hjælp af kvamtumsindeks og enhedsværdi (pris)-index for henholdsvis importen og eksporten, jf. tabel 5.7.

Kvantumsindeks viser ændringerne i de importerede og eksporterede mængder i faste priser, og giver således et indtryk af den realøkonomiske udvikling. Enhedsværdiindekset angiver udviklingen i et gennemsnit af henholdsvis import- og eksportpriser.

Bytteforholdet kan herefter beregnes som forholdet mellem enhedsværdiindekset for eksporten og enhedsværdiindekset for importen. En stigning i bytteforholdet er således et udtryk for, at eksportpriserne er steget mere end importpriserne - og dermed at samme mængdemæssige eksport vil kunne finansiere en større samlet importværdi.

Tabel 5.7. Indeks for udenrigshandelen (excl. skibe) samt Færøernes bytteforhold 1984-1989.

	1984	1985	1986	1987	1988	1989[1]
			- 1980 = 100 -			
Eksport						
Kvantumsindeks	131	139	139	133	144	165
Enhedsværdiindeks	136	144	144	152	148	147
Import						
Kvantumsindeks	116	122	148	159	159	136
Enhedsværdiindeks	144	148	138	135	136	141
Bytteforhold	95	97	104	113	109	104

1). Foreløbige tal.

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Tabel 5.7. viser, at underskudet på handelsbalancen i årene 1984-1987 især var et resultat at en stigende mængdemæssig import kombineret med stagnation (eller tilbagegang) i de eksporterede mængder. Det færøske bytteforhold blev forbedret i hele perioden, og har dermed - isoleret set - medvirket til en forbedring af den færøske handelsbalance.

For 1987 til 1989 ændredes dette billede, idet bytteforholdet - på grund af faldende eksportpriser - blev forringet. Handelsbalanceforbedringen fra 1987 til 1988 kan således henføres til en stigning i de eksporterede mængder (på ca. 10%), mens importen i mængder var stort set uændret.

I 1989 blev Færøernes bytteforhold forringet med 5%. Enhedspriserne i eksporten faldt med 1%, mens enhedspriserne i importen steg med 4%. Handelsbalanceforbedringen skyldes derfor, at mængdeudviklingen mere end opvejede den ugunstige prisudvikling. Eksporten steg mængdemæssigt med 14%, og importen faldt med 14%.

Tabel 5.8. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1985-1989.

Den færøske handelsbalance blev i 1989 kraftigt forbedret i forhold til de foregående år. I 1989 udviste handelsbalancen (incl. skibe) et underskud på 8 mill. kr. I 1988 blev underskudet på den færøske handelsbalance opgjort til 876 mill. kr. og der er således tale om en forbedring på næsten 870 mill. kr. Forbedringen skyldes bl.a. et kraftigt fald i importen af skibe, men også forbedringer i eksporten, særlig i første halvår af 1989.

Tabel 5.8. Færøernes handelsbalance. 1985-1989.

	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -		
Import					
Ialt excl. skibe	2.201,5	2.508,7	2.631,7	2.656,1	2.360,0
Skibe	429,0	363,0	881,4	565,0	154,0
Samlet import	2.630,5	2.871,7	3.513,1	3.221,0	2.514,0
Eksport					
Fiskevarer	1.831,2	1.873,1	1.885,6	2.017,0	2.301,0
Skibe	66,0	122,3	469,7	280,0	165,0
Andre varer	45,5	38,2	38,8	48,0	40,0
Samlet eksport	1.942,7	2.033,7	2.394,1	2.345,0	2.506,0
Overskud på handelsbalancen					
Exl. skibe	-324,8	-597,3	-707,3	-591,0	-19,0
Incl. skibe	-687,8	-838,0	-1.119,0	-876,0	- 8,0

Kilde: Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne

Betalingsbalancen.

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. I 1987 og 1988 indgår desuden ekstraordinære indtægter i form af rentestøtte til skibe bygget i Norge og tab hos udenlandske kreditorer på fragt- og tankskibe.

Udlandsgælden er pr. ultimo 1988 opgjort til 7,7 mill. kr., hvilket er ca. 3,1 mill. kr. mere end hidtil antaget. Forskellen må i stor udstrækning tilskrives en undervurdering af betalingsbalanceunderskudet i de seneste år, men kan også i et vist omfang forklares med kursstigninger på den bestående udlandsgæld. Nettogælden skønnes ved udgangen af 1989 at være forøget til 8,3 mia. kr.

En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1984-1989 er vist i tabel 5.9.

Tabel 5.9. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1985-1989.

	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -		
Handelsbalancen (excl. skibe)	- 367	- 632	- 670	- 592	- 19
Handelsbalancen (incl. skibe)	- 363	- 241	- 131	- 285	11
Frimærker	32	34	32	33	31
Handelsbalancen	- 698	- 839	- 769	- 844	23
Den danske stat (netto)	636	681	721	794	855
Nationalbanken (netto)	31	11	32	49	21
Forsikring (netto)	42	11	- 10	78	17
Registrerede nettoindtægter på de løbende poster i alt	11	- 136	- 26	77	916
Nettoindtægten på de ikke registrerede poster	- 885	- 1151	- 869	- 1659	- 1735
Betalingsbalancen	- 874	- 1287	- 895	- 1582	- 819

Kilde: Hagdeildin.

Underskudet på betalingsbalancens løbende poster har de sidste 3 år i gennemsnit ligget på knap 1 mia. kr. efter at overførslerne fra Danmark på knap 900 mill. kr. årligt er indregnet.

Det færøske betalingsbalanceunderskud har i denne periode svaret til mellem 15% og 18% af bruttonationalproduktet, hvilket i international sammenhæng er et ekstremt højt niveau.

Udlandsgælden.

Færøernes udlandsgæld ved udgangen af 1988 er som nævnt opgjort til 7,7 mia. kr. - eller ca. 3,1 mia. kr. mere end hidtil antaget. Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (herunder Danmark). Der foreligger endnu ikke detaljerede oplysninger om fordelingen af gælden på sektorer, men det må antages, at langt hovedparten af gælden skal henregnes til den private sektor.

Finansieringen af gælden udgør et stigende problem for den færøske samfundsøkonomi. Hjemmestyrets økonomisk-politiske bestræbelser har da også i 1989 og i den forløbne del af 1990 i væsentlig grad taget sigte på at få den samlede indenlandske efterspørgsel (fra såvel privat som offentligt forbrug og investeringer) væsentligt begrænset. Disse bestræbelser vil utvivlsomt blive opretholdt i den kommende tid.

6. OFFENTLIGE FINANSER.

6.1 Indledning.

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 og til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. I de tilfælde, hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Hvor hjemmestyret derimod alene har overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud fra den danske stat. Hovedparten af disse tilskud udbetales efter 1. januar 1988 i form af generelle tilskud (bloktilskud).

Den eksisterende opgavefordeling mellem hjemmestyret og kommunerne må bl.a. ses i lyset af den færøske kommunestruktur - med mange og små kommuner -, hvilket i nogen grad har reduceret mulighederne for en videregående decentralisering af offentlige opgaver fra landets institutioner til kommunerne. Til gengæld er der i de senere år gennemført en regionalisering af visse dele af landsadministrationen, idet der er oprettet regionale afdelinger af bl.a. socialforvaltningen og af skatte- og toldforvaltningen.

6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne.

Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988.

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet var bl. a. behæftet med den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden, og dermed indebar en risiko for utilsigtet og uhensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder.

Fra færøsk side blev der i kritikken af refusionssystemet desuden lagt vægt på, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund blev der i foråret 1986 mellem regeringen og Færøernes landsstyre indledt forhandlinger om en reform af tilskudssystemet, hvilket resulterede i aftalen af 9. marts 1987 om en tilskudsreform.

Ved aftalen blev størstedelen af statslige tilskud til Færøerne pr. 1. januar 1988 omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskoletjenestemænd). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og plejehjem, samt særforsorg m.v.). Refusionssystemet blev kun bibeholdt for en række sociale bistandsydelser (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelser (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel). På de områder, hvor staten fortsat yder procentrefusion, blev der samtidig foretaget en harmonisering af refusionssatserne.

Bloktilskudene er i aftalen fastlagt i 1987-prisniveauet, men reguleres årligt med en reguleringsprocent svarende til den gennemsnitlige reguleringsprocent for det samlede statsbudget. Aftalen giver herudover mulighed for en forhandling om bloktilskudets størrelse, såfremt der måtte indtræffe væsentlige ændringer i de forudsætninger, der ligger til grund for bloktilskudets fastsættelse.

Samtidig med omlægningen til bloktilskud og harmoniseringen af refusionssatserne på refusionsområderne er der gennemført omfattende ændringer i styrelsesreglerne, som sikrer de færøske myndigheder en større dispositionsfrihed i administrationen af de pågældende områder.

Aftalen af 9. marts 1987 blev i efteråret 1987 udmøntet i en række love (love nr. 717-723 af 18. november 1987).

Statens drifts- og anlægsudgifter.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i årene 1986-1990 steget fra ca. 773 mill. kr. til ca. 984 mill. kr.

Heraf har udgifterne til driften af stats-institutionerne på Færøerne og til driftstilskud (refusioner og bloktilskud) udgjort langt hovedparten, idet kun en mindre andel er gået til finansiering af anlægsudgifter, jf. tabel 6.1.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 1986-1990, fordelt på hovedformål og udgiftstyper.

	1986	1987	1988	1989	1990[1]
			- mill. kr. -		
Bloktilskud	-	-	485.9	516.2	525.0
Statens administration	4.2	4.2	4.8	4.5	4.6
Sundhedsvæsen	147.8	157.4	0.7	0.9	0.7
Kommunikation m.v.	30.4	15.2	5.4	10.4	10.3
Undervisningsvæsen	136.4	150.3	27,5[2]	8.2	8.2
Videnskab og kunst	1.8	1.6	1.1	1.4	1.4
Fiskeriinspektion m.v.	108.4	109.3	110.7	123.2	124.3
Socialvæsen	266.8	307.3	183.0	201.8	219.9
Rets- og politivæsen	29.0	26.0	22.8	37.6	39.5
Kirkevæsen	6.9	6.2	6.3	7.0	7.0
Andre udgifter	41.1	36.8	40.4	42.8	42.7
Samlede udgifter	772.8	814.3	888.6	954.0	983.6
Heraf: Driftsudgifter	219.8	213.8	186.2	220.9	228.3
Driftstilskud[3]	525.0	576.8	696.6	726.4	753.3
Anlægsudgifter og tilskud	28.0	23.7	5.8	6.7	2.0

1). Budgettal.
2). Omfatter tilskud til uddannelsessøgende på Færøerne i støtteåret 1987-88 og statens andel af udgifterne til lærerpensioner.
3). Omfatter tilskud udbetalt til Færøernes Landsstyre samt diverse mindre tilskud, der udbetales direkte til modtagere på Færøerne (i 1988 bl.a. stipendier fra Statens Uddannelsesstøtte).

Kilde: Statsregnskaber, finanslove samt oplysninger fra statsinstitutionerne.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er for 1990 budgetteret til ca. 984 mill. kr., hvoraf bloktilskudet udgør ca. 525 mill. kr.

Opgørelsen i tabel 6.1. omfatter alene de direkte udgifter afholdt af staten på Færøerne. Indirekte udgifter - f. eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og med den bistand som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner - indgår således ikke i opgørelsen.

Statens o.a. offentlige institutioners udlån og garantier.

Udover de egentlige drifts- og anlægsudgifter yder staten og en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 1985-1989 og den samlede lånerestgæld pr. 31. december 1987, 1988 og 1989 er vist i tabel 6.2.

I første halvdel af 80'erne udviste de samlede udlån, særligt udlånene fra Fiskeribanken og Skibskreditfonden, en markant stigende tendens.

Omfanget af den samlede långivning har i den anden halvdel af 80'erne været faldende for statens, Fiskeribankens og Skibskreditfondens vedkommende, dog kan der konstateres en mindre stigning fra 1988 til 1989 for staten og Skibskreditfonden, mens navnlig Kommunekreditforeningens långivning har været stærkt svingende i de senere år.

Långivningen fra Kreditforeningen af kommuner i Danmark sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Statens og offentlige danske institutioners nye udlån 1985-1989, samt udlånsrestgæld ultimo 1987, 1988 og 1989.

	Nye udlån					Udlånsrestgæld		
	1985	1986	1987	1988	1989	31/12-87	31/12-88	31/12-89
	- mill. kr. -							
Staten (incl.egns-udvikl.lån)	5.2	6.3	2.5	0	5.0	55.4[1]	49.1[1]	54.8[1]
Fiskeri-banken	46.5	34.8	40.1	15.0	4.1	248.4	226.3	184.5
Færøernes Realkredit-institut[2]	64.5[3]	61.1[3]	64.8[3]	108.2[3]	60.1	283.9[4]	343.5[4]	353.2[4]
Skibskre-ditfonden	183.0	49.6	40.2	35.6	46.7	389.3	395.6	434.3
Kommune-kredit-foreningen	0	101.7	2.6	84.0	41.4	178.7	247.2	270.8
Ialt	299.2	253.5	147.7	242.8	157.3	1.155.7	1.261.8	1.297.6

[1]. Skøn.
[2]. Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterer for de af instituttet optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøber de udstedte obligationer til parikurs.
[3]. Seneste regnskabsår, 1. april - 31. marts.
[4]. pr. 31. marts i det pågældende år.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Den statslige garantigivning til Færøerne omfattede i 1989 garantien for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut. Herudover garanterer staten - sammen med landskassen - for tilbagebetalingen af lån fra kommunekreditforeningen. Den samlede lånerestgæld for disse kommunelån udgjorde pr. 31. december 1989 ca. 271 mill. kr. (jf. tabel 6.2.). Der henvises i øvrigt til 6.5.

Fra 1988 til 1989 er de offentliges institutioners samlede udlån faldet fra 242.8 mill. kr. til 157.3 mill. kr. Det skyldes især, at der for det færøske realkreditinstitut har kunnet konstateres et stort fald i udlånene som følge af krisen i det færøske fiskerierhverv.

6.3. Landskassens Økonomi.

Indledning.

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab.

Fra den 1. januar 1986 er finansåret sammenfaldende med kalenderåret. Med overgangen til bloktilskudet pr. 1. januar 1988 er der endvidere foretaget den omlægning, at tilskudene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder udvises brutto. Den ændrede finanslovspraksis indebærer, at størrelsen og sammensætningen af landskassens udgifter før og efter 1988 ikke er umiddelbart sammenlignelige.

Landskassens indtægter.

Landskassens indtægter i årene 1986-1990 fremgår af tabel 6.3.

Tabel 6.3. Landskassens indtægter 1986-1990.

	1986	1987	1988	1989	1990[1)]
	- mill. kr. -				
Landsskat[2)]	988.2	1.113.0	1.250.0	1.282.0	1.220.0
Told, fremstillings- og registreringsafgifter	855.0	1.077.0	1.070.0	957.0	1.003.0
Andre indtægter[3)]	14.0	43.7	18.6	37.0	37.0
Statstilskud	0	0	677.0	730.0	764.0
Ialt driftsindtægter	1.857.2	2.233.7	3.016.3	3.006.0	3.024.0
Reduktion af skatterestancer i finansåret	45.1	0.5	21.1	-	-
Driftsindtægter plus reduktion af skatterestancer	1.902.3	2.234.2	3.037.4	3.006.0	3.024.0

1). Budgettal.
2). Incl. sømandsskat, renteskat og vejskat.
3). Landsskassens andel af Nationalbankens overskud, rejseafgift, arveafgift m.v.
Kilde: Landskasseregnskaber, lagtingsfinansloven samt oplysninger fra Føroya Gjaldstova og Rigsombudet.

Landskassens indtægter fra landsskat samt told- og afgifter har i midten af 80'erne udvist en betydelig stigning, hvilket især var et resultat af det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i de pågældende år. I 1989 var indtægterne uændrede i forhold til 1988. På finansloven for 1990 er de budgetteret med næsten uændrede indtægter, men tallene for 1. halvdel af 1990 viser, at der må regnes med et betydeligt fald i såvel told - som skatteindtægter i dette år.

Landskassens drifts- og anlægsudgifter.

Fra 1985 er landskassens drifts- og anlægsudgifter steget betydeligt, jf. tabel 6.4. Især var stigningen markant fra 1987 til 1988, selv når der bortses fra virkningen af den omtalte ændrede finanslovspraksis. Udgiftsstigningerne var navnlig betydelige på de områder, som har været berørt af tilskudsreformen (undervisningsområdet, sundhedsområdet og socialvæsen), men også landskassens udgifter på kommunikations(samfærdsels)området og på fiskeriområdet steg betydeligt fra 1987 til 1988.

Fra 1988 til 1989 er stigningen i udgifterne fortsat, idet der kan konstateres en stigning på 333 mill. kr. Der er navnlig tale om stigninger i udgifter til renter, sundhedsvæsen, undervisningsvæsen, fiskeri og socialvæsen, såvel som udgifterne til fondene, herunder til indfrielse af garantier.

Landskassens underskud på drifts-, anlægs-, udlægs- og udlånsbudgettet kan opgøres til 468 mill. kr.

Opgørelsen i tabel 6.4. omfatter de egentlige landskasseudgifter. I opgørelsen er endvidere medregnet bevillinger til en lang række landskassefonde (herunder tilskrivninger til fondene af landskassens overskud fra foregående år). Til gengæld er der under posten "fondens merudgifter netto" foretaget modregning for forskellen mellem de samlede tilskrivninger og de faktiske udgifter over fondene i de pågældende år. I de år, hvor der er tilskrevet væsentligt større beløb til fondene, end der er udbetalt over disse, medfører posten således en reduktion af landskassens reelle drifts- og anlægsudgifter.

Tabel 6.4. Landskassens drifts- og anlægsudgifter (incl. Råfiskefonden) 1985 -1990 fordelt på formål.

	1985	1986	1987	1988[4]	1989	1990[1]
			- mill. kr. -			
Renter og udbytter[3]	69.9	78.0	22.0	-2.0	51.0	42.0
Landsvirksomheder	57.3	53.0	46.0	69.0	70.0	44.0
Administration	88.8	116.0	142.0	165.0	173.0	165.0
Sundhedsvæsen	85.0	115.0	144.0	376.0	412.0	354.0
Kommunikationsvæsen	214.6	220.0	256.0	335.0	317.0	265.0
Undervisningsvæsen	99.5	142.0	174.0	353.0	430.0	380.0
Videnskab og kunst	40.9	61.0	81.0	98.0	118.0	85.0
Fiskeri og søfart	257.2	322.0	309.0	495.0	554.0	536.0
(heraf mindsteløn og anden fiskeristøtte)	(235.4)	(296.0)	(260.0)	(406.0)	(463.0)	(434.0)
Landbrug	28.9	36.0	42.0	48.0	53.0	45.0
Handel og industri	28.3	39.0	40.0	52.0	31.0	43.0
Socialvæsen	183.8	256.0	387.0	808.0	900.0	791.0
Andre udgifter[2]	8.3	16.0	110.0	127.0	97.0	129.0
Fondenes merudgifter (netto)	-58.0	21.0	-80.0	120.0	232.0	-133.0
Långivning til fiskerierhverv	-	69.0	36.0	96.0	36.0	-
Ialt drifts- og anlægsudgifter	1.085.0	1.543.0	1.707.0	3.141.0	3.474.0	2.746.0

1). Budgettal.
2). Pensioner m.v., henlæggelser til kirkefonden og oliefonden, diverse ejendomsudgifter, kontoen, andre og uvisse udgifter samt reguleringskontoen.
3). Renteindtægter af fondenes aktiver er medtaget under fondenes merudgifter.
4). Fra 1988 opgøres udgifterne brutto - d.v.s. incl. statstilskud.

Kilde: Landskasseregnskaber, lagtingsloven samt oplysninger fra Føroya Gjaldstova og Rigsombudet.

Landskassens udlån og garantier.

Landskassens långivning omfatter især forskellige former for subsidieret långivning til fiskerierhvervet. Omfanget af denne långivning steg fra 1987 til 1988 fra ca. 36 mill. kr. til ca. 96 mill. kr. og fra 1988 til 1989 til ca. 117 mill. kr., jf. tabel 4.6. i kapitel 4.

Landskassens garantiforpligtelser på lån optaget af offentlige institutioner (f. eks. elselskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder har i 1980'erne været markant stigende. Fra 1986 til ultimo 1989 er de samlede landskassegarantier således vokset fra ca. 2.021 mill. kr. til ca. 2.323 mill. kr.

En betydelig del af disse garantier er i de senere år blevet effektive og har påført landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. De samlede udlæg steg således fra 83.8 mill. kr. i 1986 til 270.0 mill. kr. i finansåret 1989. Størsteparten af disse udlæg må i realiteten anses fra tabt.

Det samlede landskassebudget.

Tabel 6.5. Landskassens indtægter og udgifter 1986-1990.

	1986[1)]	1987[1)]	1988[1)]	1989[2)]	1990[3)]
			- mill. kr. -		
Driftsindtægter, incl. reduktion af skatterestance	1.902.0	2.235.0	3.105.0	3.006.0	3.024.0
Udgifter til drifts-anlægs-, udlægs- og udlåns-budgetter	1.543.0	1.707.0	3.141.0	3.474.0	2.746.0
Overskud	359.0	528.0	-36.0	-468.0	278.0

1). Regnskabstal.
2). Foreløbige regnskabstal.
3). Budgettal.

Kilde: Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Landskassen havde i årene 1985-1987 et betydeligt og stigende reelt overskud på drifts-, anlægs-, udlægs- og udlånsbudgettet, der samtidig er et - tilnærmet - udtryk for den påvirkning af den færøske økonomi, der er udgået fra landskassens aktiviteter.

I 1988 blev denne udvikling vendt til et underskud, og i 1989 var landskasse-underskudet på 468 mill. kr. Årsagen hertil var dels en afdæmpning af væksten i landskassens indtægter dels en betydelig stigning i landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter samt i udlån og udlæg på garantier.

Budgettet for 1990 udviser igen overskud, men på baggrund af tallene fra 1. halvår må der nu forventes at opstå et betydeligt underskud i 1990.

6.4. De Færøske Udlånsfonde.

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden - havde fra 1986 til 1989 en betydelig vækst i deres långivning, jf. tabel 6.6.

Industriens Udviklingsfond og Boliglånefonden modtager tilskud fra landskassen, men finansierer (ligesom Industrifonden) størstedelen af sine aktiviteter ved optagelse af lån i ind- og udland.

Fondenes virksomhed er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.6. Långivning fra Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefondene 1986 - 1988.

	1986	1987	1988[1)]
	- mill. kr. -		
Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnurin)	48.3	56.4	64.0
Industrifonden (Iðnádargrunnurin)	32.9	62.3	36.9
Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin)	46.8	73.0	109.6
Lån fra fonde i alt	128.2	191.7	210.5

[1)]. Seneste tal.

Anmærkninger: Industriens Udviklingsfond og Boliglånefonden er bl.a. finansieret over henlæggelser på lagtingsfinansloven. Fondenes driftsindtægter incl. landskassetilskud på 37.9 mill. kr. i 1986, 44.3 mill. kr. i 1987 og ca. 45.0 mill kr. i 1988 er ikke modregnet i opgørelsen.

Kilde: Fondsregnskaber og oplysninger fra fondene.

6.5. Kommunernes Økonomi.

Kommunernes økonomi er dårligt belyst i de offentlige tilgængelige statistikker. Årsagen hertil er bl.a., at der ikke er etableret generelle retningslinier i form af en fælles kontoplan for opstillingen af kommunale budgetter og regnskaber. Kommunerne følger vidt forskellige principper for opstillingen af budgetter og regnskaber, hvilket vanskeliggør såvel mulighederne for tværgående analyser som en styring af den kommunale sektors økonomi.

De seneste opgørelser af kommunernes indtægter og driftsudgifter er fra 1988, og visse af regnskabstallene er ikke endelige. Indtægterne steg med 14% fra 1986 til 1987, men kun med 5% fra 1987 til 1988. Driftsudgifterne steg derimod med kun 6% fra 1986 til 1987, men med 11% det følgende år. Det er navnlig udgifterne til veje og renter, der viser en betydelig stigning. Driftsresultatet, der steg kraftigt fra 1986 til 1987, hvor det beløb sig til 143 mill. kr., viste derfor et fald på 13% i det følgende år.

I intet af årene har det dog været i stand til blot tilnærmelsesvis at dække udgifterne til investeringer, der fra 1987 til 1988, hvor de beløb sig til 300 mill. kr., steg med 24%. Mange kommuner har omfattende udbygnings- og investeringsprogrammer, omfattende havne-anlæg, veje, institutionsbyggeri og har udvidet de kommunale virksomheders kapacitet og servicetilbud. Kommunerne har derfor i stigende omfang været tvunget til at optage lån til finansieringen af investeringerne.

Udviklingen i kommunernes økonomi viser betydelige lighedspunkter med udviklingen i landskassens økonomi, idet den voldsomme stigning i landskassens udgifter i 1988 dog ikke kan genfindes hos kommunerne. Der kan ikke være tvivl om, at der i 1989 har fundet en betydelig forringelse sted i kommunernes økonomi, da indtægterne formentlig har været stagnerende, mens udgifterne sikkert er steget ganske betydeligt.

En betydelig del af de færøske kommuners låneoptagelse er sket gennem Kommunekredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i Kommunekredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75% af hovedstolen mod, at det færøske landsstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien.

I de sidste år har de færøske kommuner udnyttet denne adgang i stigende omfang. Ultimo 1987 udgjorde den samlede restgæld 178.7 mill. kr., hvilket beløb året efter var steget til 247.2 mill. kr. Da der i maj 1989 var indløbet låneansøgninger på godt 220 mill. kr., besluttede den danske regering af fastsætte et loft på 300 mill. kr. for de statsgaranterede lån, således har man med den eksisterende restgæld levnede plads til garanti for nye lån på ca. 50 mill. kr. Garantirammen nedsættes fremover med beløb sva-rende til nedbringelsen af restgælden for de nye lån.

Beslutningen har måske sammen med konjunkturomslaget i den færøske økonomi været medvirkende til en vis opbremsning af de færøske kommuners investeringer.

Enkelte kommuner har dog optaget udlandslån, men bortset herfra er de færøske kommuner henvist til at søge deres finansieringsbehov dækket gennem færøsk kreditgivning.

Af større betydning for omfanget af de færøske kommuners investeringer fremover er det nok, at der i den aftale, der blev truffet mellem landsstyrets tre partier i juni 1989, indgik, at de offentlige investeringer - altså indbefattet de kommunale investeringer - i de kommende år skulle reduceres til 550 mill. kr. Heraf beløb kommunernes andel sig til 100 mill. kr.

Der er grund til at pege på, at der gør sig meget store forskelle gældende mellem de enkelte færøske kommuners økonomiske stilling. Også variationen i kommunernes erhvervsgrundlag medfører store forskelle for så vidt angår kommunernes evne til at kunne påtage sig store gældsbyrder som led i en ambitiøs investeringspolitik, uden at de risikerer store vanskeligheder i økonomisk nedgangstid.

Tabel 6.7. Kommunernes indtægter og udgifter i 1986-1988, fordelt på hovedformål[1].

	1986[2]	1987[3]	1988[4]	Stigning i % 1986-87	Stigning i % 1987-88
			- mill. kr. -		
Kommunale skatter		588.7	628.5		7
Renteindtægter m.v.		30.5	29.1		-5
Brugerbetaling		52.4	53.6		2
Andre indtægter		6.3	4.7		-25
Indtægter ialt	581.0	677.9	715.9	17	6
Administration		49.2	54.5		11
Socialvæsen		54.9	59.3		8
Sundhedsvæsen[5]		8.3	9.0		8
Veje m.v.		89.5	105.5		18
Undervisningsvæsen		79.8	79.9		0
Kommunale virksomheder[6]		81.6	91.5		12
Kirkegårde		4.2	4.5		7
Andre udgifter		19.1	27.0		41
Renteudgifter		138.5	157.9		14
Driftsudgifter	495.3	525.1	589.1	6	12
Driftsresultat	85.7	142.8	126.8	67	-11
Investeringer		242.3	300.0		24
Aktiver (excl. ejendomme)		567.1	530.7		-6
Passiver (gæld)		1.334.6	1.475.3		11

1). Som følge af anvendelsen af forskellige bogførings- og regnskabsprincipper er opdelingen i hovedformål ikke entydig og derfor i et vist omfang baseret på skøn.
2). For 1986 er oplysningerne ikke fordelt på hovedformål.
3). Endelige regnskabstal.
4). Regnskabstal (visse foreløbige). Der mangler enkelte (fortrinsvis mindre) kommuner i opgørelsen.
5). Omfatter bl.a. skolelæge- og skoletandlægeudgifter.
6). Omfatter vand, renovation, brandvæsen, busruter, havne, stenbrud, skibe m.v.

Kilde: Kommunale budgetter og regnskaber.

6.6 Den Samlede Offentlige Økonomi.

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 %. Den andel har siden været svagt faldende og udgjorde i finansåret 1989 26 %, jf. tabel 6.8.

Tabel 6.8. Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1985-1989.

	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -		
Landskassen	1.085.0	1.543.0	1.717.0	2.464.0	2.756.0[2)]
Staten	544.6[1)]	772.8	814.3	888.6	983.6
Ialt	1.629.6	2.315.8	2.521.3	3.352.6	3.739.6
Statens andel i %	33	33	32	27	26

1). Statens udgifter i perioden 1. april - 31. december er beregnet som en forholdsmæssig andel af hele årets udgifter.
2). Landskassens udgifter excl. bloktilskud og refusioner (som indgår i statens udgifter)

Kilde: Tabel 6.1. og 6.4.

De senere års ændringer i byrdefordelingen afspejler, at landskassens udgifter i denne periode - og især i 1988 - er steget væsentlig hurtigere end det danske statsbudget, som har umiddelbar betydning for bloktilskudets størrelse og for statsinstitutionernes driftsudgifter på Færøerne.

Udgifterne fordelt på formål.

Statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter i årene 1986-1989 fordelt på formål (driftsområder) fremgår af tabel 6.9.

På grund af overgangen til bloktilskud pr. 1. januar 1988 er det ikke længere muligt at opgøre byrdefordelingen mellem staten og landskassen for hvert enkelt udgiftsområde, eftersom bloktilskudet - pr. definition - ikke er "øremærket" til bestemte formål.

Tabel 6.9. Statens og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1986-1989, fordelt efter formål.

	1986	1987	1988[1)]	1989
		- mill. kr. -		
Renter og udbytter	78	22	- 2	51
Landsvirksomheder	53	46	69	70
Administration	120	146	170	178
Sundhedsvæsen	263	301	379	413
Kommunikationsvæsen	250	271	340	327
Undervisningsvæsen	279	325	372	438
Videnskab og kunst	63	83	99	119
Fiskeri, fiskeriinspektion m.v.	430	418	606	677
Landbrug	36	42	48	53
Handel og industri	39	40	52	31
Socialvæsen	522	694	808	900
Rets- og politivæsen	29	26	23	38
Andre udgifter	64	153	174	147
Landskassefondenes merudgifter	21	-80	120	232
Ialt drift og anlæg	2.247	2.487	3.258	3.674

[1)]. Fra 1988 opgøres de samlede udgifter som landskassens bruttoudgifter (incl. bloktilskud og refusioner) plus statens drifts- og anlægsudgifter i øvrigt.

Kilde: Tabel 6.1., 6.4.

7. SKATTER OG AFGIFTER.

7.1. Indledning.

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder.

Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, vægtafgift (vejskat), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer derimod næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte Skatter.

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber, arveafgift, rente- og udbytteskat samt vejskat (vægtafgift). Skatter på fast ejendom og formuebesiddelse opkræves ikke.

Personbeskatning.

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligtigt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten).

Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelser (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Renteindtægter og aktieudbytte indgår kun i den skattepligtige indkomst, såfremt de hidrører fra kilder uden for Færøerne (d. v. s. fra udenlandske pengeinstitutter, udenlandske obligationer og fra ikke-færøsk registrerede selskaber).

Ved beregningen af den skattepligtige indkomst foretages fradrag i bruttoindkomsten for nødvendige udgifter til erhvervelse og vedligeholdelse af indkomsten - herunder afskrivninger af erhvervsbygninger og driftsmidler samt renter af erhvervsmæssig gæld.

Lønmodtagere kan fradrage 20% af lønindkomsten, idet dog fradraget i 1989 højst kunne udgøre 8.800 kr. Lønmodtagerfradragets maksimumsbeløb pristalsreguleres. Herudover har lønmodtagere mulighed for fradrag i bruttoindkomsten for transportudgifter samt udgifter ved dobbelt husførelse. Underholdsbidrag til fraskilt eller fraspareret ægtefælle og ikke-hjemmeværende børn samt for bidrag til pensionsordninger med løbende udbetalinger kan ligeledes fradrages i indkomsten.

Indkomstskatten til landskassen beregnes på grundlag af en progressiv skala- d.v.s. med en med indkomsten stigende procentsats.

Er den skattepligtige indkomst mindre end 30.000 kr., betales 20%. For indkomster på 30.000 kr. og derover beregnes landskassen efter følgende skala:

Er den skattepligtige indkomst	men mindre end	betales	af	og af resten
kr.	kr.	kr.	kr.	%
30.000	50.000	6.000	30.000	26,0
50.000	100.000	11.200	50.000	31,0
100.000	150.000	26.700	100.000	33,0
150.000	200.000	43.200	150.000	35,0
200.000	250.000	60.700	200.000	43,5
250.000	300.000	82.450	250.000	45,5
300.000		105.200	300.000	47,0

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, men skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning). De kommunale skatteprocenter varierede i 1989 mellem 9% og 18%.

Kirkeskat opkræves i 20 kommuner. I 1989 varierede kirkeskatteprocenten mellem 0,1% og 0,65%.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42% af bruttoindkomsten i 1989.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

I den beregnede skat foretages et personfradrag, der i 1989 var på 4.500 kr. For personer over 67 år og pensionister udgjorde personfradraget i 1989 henholdsvis 13.000 kr. (for enlige) og 10.200 kr. (for gifte personer).

Der foretages endvidere fradrag i kommuneskatten for hvert barn under 16 år. Dette fradrag, der fastsættes af de enkelte kommuner, varierede i 1989 fra 350 kr. op til 3.000 kr.

Endelig tillades fradrag i bruttoskatten for private renteudgifter. Renter af privat gæld kan fradrages i den beregnede kommuneskat med 14% af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 28% af rentebeløbet. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgør således 42%. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne.

I juli 1989 gennemførtes som led i en "krisepakke" en bunden opsparing, der havde virkning for hele 1989 og i de følgende år. Beregningsgrundlaget er den skattepligtige indkomst, og den bundne opsparing opkræves efter en progressiv skala, hvorefter indkomster indtil 110.000 kr. er fritaget, og der for beløb herudover betales stigende procenter, maksimalt 7% for beløb over 200.000 kr. Beløbene opkræves sammen med den almindelige indkomstskat. Da ordningen havde tilbagevirkende kraft fra årets begyndelse, indebar den nye lov, at opkrævningen i sidste halvdel af 1989 skete med det dobbelte af de på årsbasis gældende procentbeløb. For 1989 indgår den bundne opsparing i landskassen. I 1989 gav den bundne opsparing et provenu på 95 mill. kr. De opsparede beløb forrentes med 5% p.a. og indsættes den 1. juli 1992 på bundne konti til pensionsformål. For 1990 og følgende år indsættes beløbene på betalernes egne bundne konti i færøske pengeinstitutter. Udbetaling af disse beløb finder sted i det fjerde år efter indbetalingen, og beløbene vil derefter ikke være bundet til pensionsformål.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst, ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv.

Der er fastsat et skatteloft, der indebærer, at den samlede indkomstskat til landskassen og kommunen højst kan udgøre 50% af den skattepligtige indkomst.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1. april 1984 foregået som kildeskat. Kildeskatten beregnes efter et kumulativt princip (d. v. s. for hver enkelt lønudbetaling), hvilket medvirker til at reducere størrelsen af de beregnede restskatter/overskydende skatter ved den endelige ligning.

Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Udbetaling af overskydende skat finder sted senere samme år, mens eventuelle restskatter først forfalder til betaling i månederne januar-marts i året efter slutligningsåret.

Ud over den personlige indkomstskat omfatter personbeskatningen på Færøerne tillige arveafgift. Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren).

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster.

Tabel 7.1. viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 1987 samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst.

Tabel 7.1. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 1987[1].

Skatteplg. indkomst intervaller	Antal personer	Pct. i inter-vallet	Samlet skatteplg. indkomst	Pct. af skatte-plg.indkomst	Kumuleret pct.
- 1000 kr.-	antal	Pct.	- 1000 kr.-	Pct.	Pct.
Under 0	129	0,3	-64.597	-1,5	-1,5
0 > 25	11.015	26,1	89.107	2,1	0,6
25 > 50	6.539	15,5	232.464	5,4	6,0
50 > 75	3.798	9,0	235.310	5,5	11,5
75 > 100	3.305	7,8	288.533	6,8	18,3
100 > 125	2.903	6,9	326.711	7,7	26,0
125 > 150	2.824	6,7	388.325	9,1	35,1
150 > 175	2.829	6,7	459.274	10,8	45,9
175 > 200	2.428	5,8	454.364	10,7	56,6
200 > 250	3.153	7,5	703.481	16,5	73,1
250 > 300	1.473	3,5	401.369	9,4	82,5
300 > 400	1.107	2,6	376.842	8,8	91,3
400 > 500	371	0,9	164.590	3,9	95,2
500 > 1000	248	0,6	158.937	3,7	98,9
Over 1000	29	0,1	48.671	1,1	100,0
I alt	42.151	100,0	4.263.387	100,0	

[1]. Seneste opgørelse.

Kilde: Færøernes Ligningsråd (Likningarrað Føroya).

Omkring halvdelen af de personlige skatteydere havde i 1987 en skattepligtig indkomst på 75.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tjente tilsammen ca. 11% af de samlede skattepligtige indkomster. Omkring 41% af skatteyderne havde indkomster i intervallet 75- 250.000 kr. og tjente ca. 62% af den samlede indkomst. De resterende ca. 8% af skatteyderne havde en skattepligtig indkomst på over 250.000 kr. og tjente tilsammen ca. 27% af den samlede indkomst.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens rentefradraget på Færøerne ydes som et fradrag i den beregnede skat.

Selskabsbeskatningen.

Aktieselskaber m.v. og filialer af udenlandske aktieselskaber, som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

For ikke-hjemmehørende selskaber og virksomheder med begrænset skattepligt gælder indkomstskattepligten kun for visse former for indkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (d.v.s. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl. a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49% af den skattepligtige indkomst. Provenuet fordeles med 70% til landskassen og 30% til kommunerne. I 1989 pålagdes alle selskaber en ekstra skat på 6% for 1989.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i 1987: 1407. Heraf havde ca. 60% en skattepligtig indkomst på under 5.000 kr. og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 0,02% af den samlede selskabsindkomst. Kun 6% af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 400.000 kr., men denne gruppe af selskaber tegnede sig for 80% af den samlede skattepligtige selskabsindkomst. Ved vurderingen af disse tal må det tages i betragtning, at der på Færøerne findes et meget stort antal mindre selskaber f. eks. oprettet omkring enkelte fiskefartøjer.

Rente- og udbyttebeskatning.

Beskatningen af renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter sker ved en definitiv beskatning på ½ procent-point af det samlede indestående - dog højst 20% af renteindtægten.

Aktieudbytte fra på Færøerne indregistrerede selskaber beskattes ved, at det udloddende selskab tilbageholder en afgift på 20%, som indbetales til landskassen.

Renteindtægter af indestående i udenlandske pengeinstitutter og obligationsrenter samt udbytte fra udenlandske registrerede selskaber indegår i den skattepligtige indkomst for færøske skatteydere og beskattes således på linje med andre former for indkomst.

Vejskat (motorafgift).

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.).

Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Afgiftssatserne er senest reguleret i oktober 1986 med virkning fra 1. januar 1987.

Dobbeltbeskatning.

Personer og selskaber med fuld skattepligt til Færøerne er - som ovenfor anført - skattepligtig af alle indkomster, uden hensyn til, om disse stammer fra Færøerne eller fra udlandet (herunder Danmark og Grønland).

I visse tilfælde opfylder den skattepligtige samtidig betingelserne for fuld eller begrænset skattepligt til en anden stat eller en anden del af riget. Disse dobbeltbeskatningssituationer er bl. a. reguleret gennem dobbeltbeskatningsoverenskomster.

Den seneste dobbeltbeskatningsoverenskomst mellem Danmark og Færøerne er indgået i 1986 og har virkning fra og med den 1. januar 1987. Herudover er dobbeltoverenskomster mellem Danmark og andre stater i visse tilfælde ved noteveksling udvidet til også at omfatte Færøerne. Dette gælder bl. a. for den dansk-britiske dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Endelig er der direkte mellem Færøerne og Island indgået en midlertidig dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Udskrevne skatter.

De samlede udskrevne indkomstskatter i årene 1985-1989 er vist i tabel 7.2.

Tabel 7.2. Udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1985-1989.

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		Ialt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Pers.	Selsk.
	- mill. kr. -					
1985	734,5	86,1	457,1	36,9	1.191,6	123,0
1986	870,3	83,8	526,8	35,9	1.397,1	119,4
1987	951,7	88,7	562,6	38,0	1.514,3	126,7
1988	1.110,0	102,8	628,5	52,7	1.738,5	155,5
1989[1]	1.136,5		638,3		1.774,8	

[1]. Foreløbige tal.

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I perioden 1985-1989 er de samlede udskrevne personskatter steget med ca. 49% fra ca. 1.191 mill. kr. til ca. 1.774,8 mill. kr. De udskrevne selskabsskatter er fra 1985 til 1989 steget med godt 26%.

De samlede indkomstskatterestancer til såvel landskassen som kommunerne udgjorde pr. 31. december 1989 ca. 265 mill. kr.

I 1989 var det samlede provenu af vejskatten (vægtafgiften) ca. 32 mill. kr., mens rente- og udbytteskatten tilsammen indbragte landskassen ca. 32 mill. kr. Provenuet af arveafgiften var på knapt 4 mill. kr.

7.3. Indirekte Skatter.

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter indførselsafgifter, produktionsafgifter, registreringsafgift af motorkøretøjer samt andre former for punktafgifter. Merværdiafgift (moms) findes ikke.

Indførselsafgifter (told m.v.).

Hovedvægten i det færøske afgiftssystem er lagt på indførselsafgifter (told), hvilket har sammenhæng med, at en overvejende del af Færøernes behov for forbrugs- og investeringsgoder dækkes af importerede varer.

Alle importerede varer med undtagelse af bl. a. råvarer og halvfabrikata, visse fødevarer samt bøger og tidsskrifter er belagt med en særlig indførselsafgift. I 1979 blev der indført en ekstra indførselsafgift, der med få undtagelser pålægges de samme varer som den særlige indførselsafgift. De generelle indførselsafgifter har siden 1979 været fastsat således:

	Særlig indførselsafgift	Ekstra indførselsafgift	Generelle indførselsafgifter ialt
		- % -	
Maj 1979	13	2	15
August 1979	13	4	17
Marts 1980	13	7	20
September 1981	20	5	25
Maj 1985	22	5	27
Oktober 1986	22	6	28
Juli 1989	27	6	33

Udover de generelle indførselsafgifter findes specielle tillægsafgifter for en række varer, herunder varer, der traditionelt er belagt med punktafgifter, såsom øl, spiritus, tobak, benzin, sukkervarer, parfumeartikler og andre luksusprægede varer.

Tillægsafgifterne er udformet som en mængdeafgift eller en værdiafgift eller en kombination af disse.

Indførselsafgifterne blev senest forhøjet i juli 1989 som led i den såkaldte krisepakke, hvor indførselsafgiften blev forhøjet med 5%, således at de generelle indførselsafgifter i alt udgør 33%.

Produktionsafgifter.

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion og salg (herunder udskænkning) af berusende drikke har siden begyndelsen af dette århundrede været forbudt på Færøerne. Køb af berusende drikke kan således kun finde sted ved privat import, der er undergivet restriktioner. I 1980 blev forbudet lempet således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Registreringsafgift (motorkøretøjer).

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Registreringsafgiften er udformet som en kombination af værdi- og vægtafgift.

Andre punktafgifter.

Som led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselsolie m.v. Afgiften opkræves sammen med indførselsafgiften på varerne. Indtægterne fra olieafgiften tilfalder en særlig landskassefond- oliefonden -, der har til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet.

En afgift på udlandsrejser fra Færøerne indgik ligeledes i afgiftspakken i 1986, men afgiften (på 2oo kr. pr. rejsende) er først blevet opkrævet med virkning fra den 1. juni 1987. I maj 1988 blev rejseafgiften omlagt, således at det for fremtiden bliver transportselskabet - og ikke den individuelle rejsende - der hæfter for, at afgiften bliver betalt til landskassen.

Ud over de nævnte afgifter findes der bl.a. afgifter på videobåndsudlejning.

Opkrævede afgifter.

Det samlede afgiftsprovenue i årene 1985-1989 fordelt på hovedafgiftstyper fremgår af tabel 7.3.

Tabel 7.3. Provenuet af indirekte skatter fordelt på afgiftstyper 1985-1988.

	1985[1)]	1986	1987	1988[2)]	1989[2)]
			- mill. kr. -		
Indførsels-afgifter (told)	491,0	808,9	789,8	820,8	750,0
Registrerings-afgifter	-	17,5	165,1	121,9	84,2
Produktions-afgifter m.v.	18,1	25,0	28,4	29,8	27,2
Olieafgift	-	3,6	93,4	108,4	77,9
Rejseafgift	-	-	8,4	11,3	10,9
Ialt	509,1	855,0	1.085,1	1.092,2	950,2

[1)]. 1. april - 31. december
[2)]. Foreløbig opgørelse.

Kilde: Landskasseregnskabet og oplysninger fra Føroya Tollstova og Føroya Gjaldstova.

Selvom der bortses fra det korte finansår i 1985 er landskassens indtægter fra told og diverse afgifter steget meget kraftigt i perioden 1985 til 1988. Det større provenue afspejler dels det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i disse år - og dels fra 1987 effekten af den i efteråret 1986 vedtagne afgiftspakke.

7.4. Skatte- og Afgiftstrykket.

Det samlede offentlige resourceforbrug har - navnlig i de sidste 10 år - været stærkt stigende på Færøerne. Når der bortses fra den del af det offentliges virksomhed, der finansieres af staten, har væksten i det offentliges ressourceforbrug været ledsaget af en stigning i det samlede skatte- og afgiftstryk.

Også hensynet til den samlede samfundsøkonomiske balance har i en årrække nødvendiggjort et stigende "skattetryk" til finansiering af en offentlig opsparing med det formål at opveje et betydeligt opsparingsunderskud i den private sektor.

Det færøske "skattetryk" - beregnet som de samlede udskrevne skatter og afgifter i procent af bruttonationalproduktet - steg således alene fra 1986 til 1987 fra 43,4% til 46,2%. Denne stigning var især et resultat af afgiftspakken fra efteråret 1986. Det samlede skatte- og afgiftstryk på Færøerne er dermed fortsat lidt lavere end i de øvrige nordiske lande.

8. SAMFÆRDSEL OG KOMMUNIKATION M.V.

8.1. Indledning.

Færøerne har i de sidste 20-30 år investeret meget betydelige ressourcer i en ambitiøs udbygning og modernisering af trafikforholdene på øerne og af kommunikationsforbindelserne til omverdenen. De forbedrede transport- og kommunikationsforhold har bidraget kraftigt til at reducere den isolation som tidligere prægede Færøerne og de enkelte ø-og bygdesamfund.

Den omfattende udbygning på disse områder er samtidig gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne er på grund af de vanskelige topografiske forhold særdeles omkostningskrævende på Færøerne, hvilket i sammenhæng med den politiske prioritering af serviceniveauet har medført, at hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet i dag varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

Det største statslige engagement findes på luftfartsområdet, hvor Statens Luftfartsvæsen forestår driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og Vejtransport.

Vejnettet.

Landet (v. Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne.

Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove suppleret af særlige bevillinger fra landskassens driftsoverskud i enkelte år samt ved låntagning. En betydelig del af landskassens midler på vej- og tunnelområdet kanaliseres gennem særlige landskassefonde.

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1986-1989.

	1986	1987	1988	1989
		- mill. kr. -		
Nyanlæg af veje og tunneller	82,4	130,7	207,4	122,3
Stenbrud og asfaltværk	14,0	8,1	1,5	-13,5
Vedligeholdelse og forbedringer	51,8	49,3	65,1	56,5
Værksteder, maskiner m.v.	2,5	9,5	16,5	17,0
Færgelejer	4,1	-0,9	2,5	1,6
Tilskud til kommunale veje m.v.	7,9	11,8	8,6	9,3
I alt	162,7	208,7	303,6	193,2

Kilde: Landsingeniøren.

Landsstyret besluttede i sommeren 1989, at gennemføre en kraftig reduktion af de offentlige investeringer fra ca. 1 mia. kr. i 1988 til ca. 550 mill. kr. Virkningerne af denne beslutning ses tydeligt i ovenstående tal.

Det samlede vejnet (incl. tunneller) på Færøerne er på ca. 440 km, hvoraf de 97% i 1989 var asfalterede veje. Godt 60% af vejnettet er anlagt som tosporede, asfalterede veje. Til sammenligning kan nævnes, at kun 36% af vejnettet i 1975 bestod af tosporede veje. Vejnettet er udbygget og moderniseret over hele landet, dog således at Nordøerne fortsat har den største koncentration af ensporede, grusbelagte veje (12% i 1989).

I 1989 er der ialt foretaget asfaltering af 77,2 km landsveje. Større tunnelbyggerier er i gang på Suðuroy (Sumbatunnellen), på Streymoy (Kaldbaksbotn-Kollafjørðurtunellen), mens arbejdet med Kunoyartunnellen blev afsluttet i november 1988.

Lagtinget bemyndigede i 1988 landsstyret til at optage lån på indtil 200 mill. kr. med henblik på anlæg af en undersøisk tunnel under Vestmannasund. Tunnelprojektet indebærer, at der etableres en fast forbindelse mellem øerne Streymoy og Vágar, hvilket vil reducere transporttiden fra blandt andet Tórshavn-området til lufthavnen betydeligt. I forbindelse med dannelsen af landsstyret i sommeren 1989 er projektet stillet i bero indtil 1992.

Antallet af motorkøretøjer.

Udbygningen og moderniseringen af det færøske vejnet har muliggjort en nærmest eksplosiv vækst i antallet af motorkøretøjer. Antallet af indregistrerede personvogne er således mere end 6-doblet i perioden fra 1970-1988, jf. tabel 8.2.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne 1970, 1975, og 1985-1989.

	Last-/ varevogne	Busser	Hyre- vogne	Person- vogne	Motor cykler	Påhængs- vogne	Ialt
ult. 1970	624	55	399	2.195	366	-	3.639
1975	1.024	79	302	5.854	171	-	7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1986	3.041	105	238	12.973	119	543	17.019
1987	3.351	111	241	13.938	125	642	18.408
1988	3.445	120	244	14.232	121	733	18.895
1989	3.551	118	233	13.986	113	773	18.774

Kilde: Landfogeden på Færøerne.

I året 1989 blev der registreret i alt 1359 nye motorkøretøjer på Færøerne. (Mod 2508 i 1988).

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener ca. 30 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagligt af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" varetager godstransportopgaver mellem bygderne.

Trafikintensiteten.

Landsingeniøren foretager løbende trafiktællinger på hovedvejene. På grundlag heraf opgøres gennemsnitstrafikken pr. døgn som det samlede antal køretøjer, der i gennemsnit kører i begge retninger over tællestedet.

For en række af de vigtigste veje under ét viser trafiktællingerne, at gennemsnitstrafikken fra 1981 til 1989 er vokset med ca. 25%. Udviklingen i trafikintensiteten for de enkelte vejstrækninger, der indgår i opgørelsen, er vist i tabel 8.3.

Tabel 8.3. Trafikkens udvikling på hovedvejene 1975 og 1985-1988 (gennemsnitstrafikken i 1980=100)

Vej nr.	Tællested	1975	1985	1986	1987	1988	1989
510	Oyggjarvegur, på Bøllureyn	66	108	118	124	114	106
540	Kollafjarðardalur, vest for Oyggjarvegur	47	93	86	114	100	95
510	Kollafjarðardalur, øst for Oyggjarvegur	27	77	63	76	98	83
610	Tunnelvejen, oven over Norðskáli	-	111	115	125	144	138
670	Gøtueiði	67	141	126	136	141	-
610	Lambareiði	-	124	134	121	-[1]	165
610	Í Heiðinum, ved Høgaból	68	122	145	160	-[1]	-
220	Á Nesi, Vágur	60	153	182	188	191	132
330	Ved Sandsvatn, inni í Vika	27	74	76	77	107	102
440	Ved Leitisvatn, ved Leitisrætt	52	81	90	195	105	130
770	Mellem tunnellerne på Borðoy	69	153	112	109	80	124

[1]. Ikke opgjort på grund af vejarbejde.

Kilde: Landsingeniøren.

8.3. Havne og Skibsfart.

Havneudbygningen.

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne, mens landskassen (og tidligere også statskassen) yder tilskud til anlæg af havne og landingspladser m.v.

Rammerne for udbygningen af de større havne på Færøerne fastlægges i havneplaner, som vedtages ved lov af Lagtinget.

Lagtinget vedtog i 1978 en 6-årig havneplan for perioden 1. april 1978-31. marts 1984. Landskassens andel af udgifterne blev i loven fastsat til 50% af udgifterne dog højst 50% af en samlet ramme på 219 mill. kr. Beløbsrammen og dermed landskassens tilskud indexreguleres.

Ved senere ændringer i loven blev landskassens andel af udgifterne forhøjet til 65% af udgifterne (dog stadig inden for fastsatte-beløbsgrænser). Bevillingen er stort set nu opbrugt.

Den samlede indexregulerede 6-årsplan udgjorde pr. ultimo 1989 ca. 320 mill. kr., hvoraf der på daværende tidspunkt var bygget for ca. 313 mill. kr. Landskassens andel heraf har som nævnt udgjort ca. 65%. Også den danske stat ydede i årene 1983-1986 tilskud til planen på 10% af planen (eller ca. 31,9 mill. kr.). De resterende 25% af anlægsudgifterne er afholdt af kommunerne.

Ud over bevillingerne i 6-års havneplanen har Lagtinget i en række tilfælde bevilget særlig støtte til visse større havne på ialt godt 165 mill. kr. Landskassens samlede bevillinger til havneplanen kan således for perioden 1978-1988 opgøres til ca. 485 mill. kr., hvoraf de 455 mill. kr. hidtil er kommet til udbetaling.

Siden 1978 har landskassens endvidere bevilget tilskud på mellem 50 og 75% af de samlede udgifter - på ca. 93 mill. kr. pr. ultimo 1989 - til regulering og byggemodning af havneområder. Af den samlede bevilling er ca. 75 mill. kr. indtil videre kommet til udbetaling.

Færøernes Lagting vedtog i 1988 en ny 8-årig havneplan for perioden 1988-1995. Landskassens tilskud udgør uændret 65% af anlægsudgifterne (for Tórshavn-kommune dog kun 55%) - dog højst 65% af 422 mill. kr. Der ydes ikke statstilskud til den nye havneplan.

Til mindre havne og landingspladser har landskassen hidtil ydet tilskud på 75% (og i visse tilfælde 85, 95 og 100%) af kommunernes udgifter til havneudbygningen. Hertil kommer særlige landskassetilskud til udbedring af blandt andet stormskader.

Indtil 31. december 1989 er de samlede bevillinger til mindre havne og landingspladser opgjort til 443 mill. kr. - hvoraf landskassens andel som nævnt i de fleste tilfælde har udgjort 75%. Af den samlede ramme på 443 mill. kr. var der ved årets udgang bygget for 331 mill. kr.

Sammen med den ny 8-årige plan for udbygningen af de større havne vedtog Lagtinget i 1988 ligeledes en 8-årsplan for udbygningen af de mindre havne. Planen fastlægger landskassens andel af anlægsudgifterne til 70% - dog maksimalt 70% af 86 mill. kr.

De samlede investeringer i havne og landingspladser i årene 1980 og 1985-1989 er vist i tabel 8.4.

Tabel 8.4. Samlede investeringer i havne og landingspladser 1980 og 1985-1988.

	1980	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -			
Større havne incl. byggemodning	50,1	64,3	54,2	83,1	108,6	133,5
Mindre havne og landingspladser	16,7	39,8	24,8	27,1	35,3	28,4
I alt	66,8	104,1	79,0	110,2	143,9	161,9

Kilde: Landsingeniøren.

Trafikken på de 4 største havne (Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík) er siden 1980 steget betydeligt.

De samlede godsmængder i de 4 havne er således steget fra ca. 415.000 tons i 1980 til ca. 711.000 tons i 1988. Den største stigning har været i havnen i Runavík, som nu er Færøernes næststørste havn målt i godsmængder.

Skibsflåden.

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af den store flåde af fiskefartøjer på 265 skibe i 1989. Størrelsen og sammensætningen af denne del af flåden er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.5. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1975, 1988 og 1989.

Tabel 8.5. Skibsflåden 1975, 1988 og 1989.

	1975		1988[1)]		1989[1)]	
	Antal	BRT	Antal	BRT	Antal	BRT.
Fiskerskibe	227	46.314	270	67.889	265	65.352
Fragtskibe	20	7.442	13	9.094	13	9.094
Passagerskibe	15	4.757	14	15.406	14	15.406
Sandbåde	11	1.226	12	2.692	12	2.859
Tankskibe	2	230	4	1.593	5	2.207
Havundersøgelsesskibe	-	-	1	456	1	456
Vagt- og Bjærgningsskibe	-	-	2	1.228	2	1.228
Lystfartøjer	1	89	3	231	4	277
I alt	275	60.058	319	98.558	316	96.877

1). Opgjort pr. 1. november 1989.

Kilde: Hagdeildin.

Den betydelige vækst i antallet (og tonnagen) af flåden af fiskefartøjer fra 1975 til 1988 er i 1989 afløst af et moderat fald.

Søtransport.

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener 13 ruter ved hjælp af 10 større og mindre færger.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages derimod af private danske og færøske rederier.

Antallet af passagerer (incl. transitpassagerer) ad søvejen mellem Færøerne og udlandet har i de senere år ligget nogenlunde konstant på ca. 30.000 personer i hver retning (heraf halvdelen til og fra Danmark). Af det samlede passagertal på ca. 60.000 har i gennemsnit 10.000 været transitrejsende.

8.4. Luftfart.

Luftfartsområdet er fællesanliggende og staten (ved Statens Luftfartsvæsen) afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar.

Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar til knap 22 mill. kr.

Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne har været stærkt stigende i 1980'erne, men denne udvikling ændrede sig betydeligt i 1989, hvor der for første gang i en lang årrække var et fald i passagertallet. Forklaringen herpå er utvivlsomt den generelle afmatning af den hidtidige høje (økonomiske) aktivitet, som slog igennem i 1989. Der henvises til tabel 8.6.

Væksten i passagertallet har i de senere år navnlig været betydelig på ruten Vágar-København. Den stærke stigning i passagertallet i 1988 på denne rute skal bl.a. ses i sammenhæng med, at udbudet af flyafgange og siddepladser steg markant efter at det færøsk kontrollerende selskab ATLANTIC AIRWAYS i marts 1988 påbegyndte beflyvning af ruten. Ruteflyvningen mellem Vágar og København varetages i øvrigt af DANAIR (MAERSK AIR).

Ruterne til Island, Norge (Bergen) og Storbritannien (Glasgow) beflyves af det islandske ICELANDAIR.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Men der er i de senere år anlagt 12 helikopterlandingspladser blandt andet på de mest afsidesbeliggende øer og bygder. Landingspladsene beflyves regelmæssigt af landets helikoptertjeneste, der disponerer over 2 helikoptere.

Tabel 8.6. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1980, 1985 og 1987-1988.

	1980	1985	1987	1988	1989
Ankommet fra:					
Danmark	21.403	29.549	38.496	45.944	43.386
Norge	761	845	468	1.523	1.460
Island	1.743	2.359	3.538	2.982	2.499
Storbritannien	87	-	974	1.481	736
Andre lande	487	1.319	1.865	461	548
Ialt ankommet	16.569	30.676	45.341	52.391	48.629
Afrejst til:					
Danmark	21.509	29.364	38.323	46.669	44.356
Norge	738	1.100	409	1.227	585
Island	1.776	2.404	3.509	2.871	2.492
Storbritannien	72	-	970	1.528	1.290
Andre lande[1)]	361	1.303	2.080	170	233
Ialt afrejst	24.456	34.171	45.291	52.465	48.956
Passagerer ialt	48.937	68.243	90.632	104.856	97.585

1). Incl. Charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

8.5. El-forsyning.

El-selskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

Den samlede el-produktion er blevet fordoblet fra 1975/76 til 1989, hvor der i alt produceres ca. 214,7 mill. kwh. Knap en tredjedel af den samlede el-produktion er - blandt andet af hensyn til forsyningssikkerheden - baseret på vandkraft, mens de resterende 2/3 produceres på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige faste udgifter til etablering af kraftværker og ledningsnettet er elektricitetsprisen væsentlig højere på Færøerne end i Danmark.

De færøske husholdninger forbruger ca. halvdelen af den samlede el-produktion, fiskeindustrien knap 20%, mens de resterende 30% er fordelt på øvrige forbrugere.

8.6. Telekommunikation.

Teleforhold.

Det interne telefon- og telegrafvæsen på Færøerne varetages af Telefonverk Føroya Løgtings (TFL), der er en virksomhed under Færøernes landsstyre.

Med virkning fra 1. august 1988 er der indgået en aftale mellem landsstyret og P&T om tilrettelæggelsen af telekommunikationsopgaverne på Færøerne.

Af aftalen fremgår:

- at anlæg, drift og vedligeholdelse af visse anlægsdele - jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn og søkabeludstyret på Telestationen i Tórshavn - varetages af TFL på vegne af P&T,
- at anlæg, drift og vedligeholdelse af kystradioudstyret samt betjeningen af kystradiotjenesten varetages af TFL på vegne af P&T,
- at ansvaret for udlandstjenesterne ligger hos P&T, der som sådan afholder alle udgifter og modtager alle indtægter, idet TFL mod betaling stiller sit telenet til rådighed for afviklingen af disse teletjenester,
- at alle øvrige opgaver på telekommunikationsområdet på Færøerne varetages af TFL, samt
- at der optages drøftelser mellem P&T og TFL på vegne af landsstyret om klarlæggelse af de økonomiske og lovgivningsmæssige forhold i forbindelse med en færøsk overtagelse af alle teletjenester og dertil hørende anlægsdele, herunder om muligt også teleforbindelserne til og fra Færøerne.

Indenlandsk telekommunikation.

TFL blev oprettet den 19. november 1906 med henblik på udnyttelse af en koncession på telefontjenesten på Færøerne, som samme år var udstedt til Færøernes Amt. Fra 1948 forestår TFL principielt alle former for telekommunikation i henhold til landsstyrets eneret til telekommunikation på Færøerne.

Af praktiske årsager er overdragelsen af ansvaret fra P&T dog sket i en takt, der har været tilpasset de færøske ønsker og muligheder for at overtage området.

Indtil begyndelsen af 1950'erne var telefonsystemet på Færøerne baseret på manuelle centraler. Overgangen til automatcentraler blev især gennemført i 1970'erne, og fra begyndelsen af 1980'erne har alle centraler på Færøerne været automatiske.

Den fortsatte tekniske udbygning af telefonsystemet omfatter blandt andet overgang til den nye digitalteknik samt tilslutning til Nordisk Mobiltelefon (fra begyndelsen af 1989).

Antallet af telefonabonnementer er steget fra ca. 14.600 i 1981/82 til ca. 22.053 i 1989.

I lighed med de øvrige landsvirksomheder er TFL's driftsbudget og resultat optaget på lagtingsfinansloven og i landskassens regnskab. Men i modsætning til de fleste andre landsvirksomheder finansieres TFL's virksomhed ikke af årlige bevillinger på lagtingsfinansloven, idet samtlige drifts- og anlægsudgifter dækkes af brugerbetaling samt ved låneoptagelse.

Telefonverkets økonomi var i begyndelsen af 1980'erne præget af betydelige underskud - især på grund af stigende finansieringsomkostninger på selskabets udlandsgæld (dollarlån). Fra midten af 80'erne er denne udvikling imidlertid vendt og TFL har i de seneste år kunnet fremvise stigende overskud, der dog i 1989 blev en smule mindre (ca. 4 mill. kr.) i forhold til 1988, jf. tabel 8.7.

Tabel 8.7. Telefonverkets driftsresultater 1983/84 og 1985-1989.

	1983/84	1985	1986	1987	1988	1989
			- mill. kr. -			
Driftsindtægter	65,3	56,5	94,9	110,5	125,4	131,2
Driftsudgifter (excl. renter m.v.)	21,8	23,3	33,0	38,0	43,9	52,3
Resultat (excl. renter m.v.)	43,5	33,2	61,9	72,5	81,5	78,9
Renter og kurstab	63,5	28,7	32,4	29,3	23,4	22,0
Afskrivninger	11,1	10,1	13,7	17,1	24,2	27,1
Driftsoverskud	- 31,1	- 5,6	15,8	26,1	33,9	29,8

Kilde: Telefonverk Føroya Løgtings.

Telekommunikation med udlandet.

Telekommunikationen mellem Færøerne og udlandet sker via søkabel og satellit. De tekniske anlæg hertil er etableret og ejes af P&T.

Søkablet mellem Tórshavn og Lerwick på Shetlandsøerne benævnt SHEFA blev etableret i 1971. Forbindelserne i kablet er for største delens vedkommende forbundet med det danske telenet via lejede forbindelser i Storbritanien og søkabler mellem Storbritanien og Danmark.

Satellitforbindelserne er etableret i 1987 via den europæiske satellitorganisations satelitsystem benævnt EUTELSAT. Fra jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn, er der forbindelse til jordstationen i Herstedvester ved København. Denne jordstation indgår i det danske telenet.

Fra 1. august 1988 udføres som nævnt alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesopgaver på Færøerne i forbindelse med udlandsforbindelserne af Telefonverk Føroya Løgtings i entreprise for P&T, idet GN Store Nordiske Telegraf-Selskab, der tidligere udførte opgaverne for P&T på Færøerne, ophørte med sine aktiviteter på Færøerne fra samme dato.

I forbindelse hermed fik telegrafselskabets personale i Tórshavn tilbudt ansættelse hos Telefonverk Føroya Løgtings, hvilket langt de fleste af medarbejderne tog imod. Der er således sikret den nødvendige kontiunitet i arbejdets udførelse også efter 1. august 1988.

Telefonforbidelserne mellem Færøerne og omverdenen er ligeligt fordelt på søkabel- og satellitforbindelsen, hvorved den størst mulige sikkerhed ved afbrydelser opnås. Søkabelet og satellitforbindelsen har hver en kapacitet på 480 ledninger, der dog ikke er fuldt udnyttet.

Via forbindelserne mellem Færøerne og udlandet er de færøske telenet forbundet med de verdensomspændende net for telegram-, telefon-, mobiltelefon-, telex- og datatjenesterne, ligesom der er etableret lukkede net/forbindelser for særlige brugere.

Kystradiotjenesten.

Kystradiotjenesten på Færøerne drives af P&T via Torshavn Radio, der har til huse på telestationen i Tórshavn. Alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesarbejder samt ekspeditionsarbejder udføres af Telefonverk Føroya Løgtings i entreprise for P&T.

Også Torshavns Radio blev indtil 1. august 1988 drevet af GN Store Nordiske Telegraf-Selskab på vegne af P&T.

Kystradiotjenesten omfatter dels trafikekspedition (telegrammer og telefonsamtaler) til og fra skibe, dels en række nød- og sikkerhedstjenester. Disse tjenester er fuldt integreret såvel betjeningsmæssigt som anlægsmæssigt, idet personalet udfører alle funktionerne, ligesom det tekniske udstyr er det samme for alle tjenesterne.

For trafikafviklingen og nød- og sikkerhedstjenesterne rådes over et antal radiosendere/-modtagere i MB- og VHF-båndene.

I henhold til en særlig ordning afvikles HF-radiosamtaler mellem Færøerne og skibe via Lyngby radios HF-tjeneste til afgifter, der er fastsat, som om tjenesten blev afviklet via Torshavn Radio.

Trafiktjenesterne og ikke mindst nød- og sikkerhedstjenesterne drives som et led i internationale forpligtelser, der blandt andet er fastlagt i internationale traktater.

8.7. Postvæsen.

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil 1. april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev fra denne dato overtaget af hjemmestyret. Postverk Føroya's driftsresultat er optaget på lagtingsfinansloven under paragraffen for landsvirksomheder.

Postverk Føroya havde i 1989 et driftsunderskud på 10,4 mill. kr., som afholdes af landskassen. I 1987 var underskudet på 3,2 mill. kr. og i 1988 på 8,5 mill. kr.

Posttakster fastsættes af landsstyret i samråd med Lagtingets finansudvalg.

Postverk Føroya ekspederede i 1988 ca. 7,2 mill. breve, 1,9 mill. girokort og postanvisninger samt ca. 5 mill. aviser, blade og adresseløse forsendelser.

Det færøske postvæsen udgiver frimærker, der er efterspurgte af blandt andet filatelister i det meste af verden.

9. SOCIALE FORHOLD.

9.1 Indledning.

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforsorg, sygeforsikring, folke- og invalidepension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring og dagpenge samt andre områder i nær tilknytning til disse.

Området er fællesanliggende, bortset fra lovpligtig ulykkesforsikring, der er særanliggende. For så vidt angår gældende regler på det sociale område henvises der til Færøernes Lovregister for 1988.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt med klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser (på samme måde som kommunerne i Danmark). Herudover medvirker Almannastovan ved forvaltningen af institutioner på landsstyrets vegne og udfører forberedende arbejde i forbindelse med landsstyrets regelfastsættelse.

Almannastovans afgørelser i personsager kan indankes for landsstyret, der har den endelige administrative afgørelse.

Almannastovan har afdelinger, der er bemandet med socialrådgivere, på Suðuroy, Eysturoy og Norðoyggjar.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp og Tórshavn kommune administrerer desuden reglerne om hjælp til personer, der er arbejdsløse.

Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannastovan.

Afgørelser om tilkendelse af invalidepension er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Rådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af det gensidige forsikringsselskab Føroya Vanlukkutrygging.

Administrationen af reglerne i børneforsorgsloven er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsorg og i andre tilfælde for Almannastovan.

9.2. De enkelte ydelser.

Betingelserne for at opnå kontantydelser i henhold til folkepensionsloven, invalidepensionsloven og forsorgsloven (der også indeholder regler om revalidering) svarer nogenlunde til de danske regler før ændringen af reglerne vedrørende førtidspension. For så vidt angår ydelsernes størrelse henvises der til folkepensionsloven, invalidepensionsloven og forsorgsloven samt til (den i 1988 gennemførte ændring af folkepensions- og invalidepensionsloven og til) de i 1988 vedtagne lagtingslove.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen - der fortsat er uændret gældende- svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne, og ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, tandlægehjælp, medicin og befordring. Færinger på midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring, og en modsvarende ordning gælder for danskere på midlertidigt ophold på Færøerne.

Dagpengeordningen omfatter sygdom, ulykkestilfælde og fødsel. Dagpenge ydes til lønmodtagere, der ikke (i øvrigt) har ret til løn under sygdom.

Dagpengene udgør i henhold til §§ 8 og 10, stk. 1 og stk. 3 i lov for Færøerne om dagpenge ved sygdom eller fødsel, jf. lovbekendtgørelse nr. 102 af 2. marts 1988, pr. uge 80% af lønmodtagerens gennemsnitlige ugentlige arbejdsindtægt, de sidste 5 uger før sygdommens indtræden.

Den ugentlige dagpengesats kan ikke overstige 80% af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Almannastovan offentliggør hver 3. måned dagpengenes højeste beløb, eller når der sker overenskomstændringer på arbejdsmarkedet.

Med vedtagelse af lagtingslov nr. 25 fra 30. april 1987 (ændret ved lagtingslov nr. 78 fra 9. juni 1988) har ikke-lønmodtagende kvinder fået ret til dagpenge i 24 uger efter fødslen.

Samtidig fik lønmodtagende kvinder ret til et dagpengesupplement, der udgør forskellen mellem den pågældende kvindes dagpenge, beregnet efter reglerne i lovbekendtgørelse 102/1988, og højeste dagpengesats efter lovens § 10, stk. 3.

Lønmodtagende og ikke-lønmodtagende kvinder er således ligestillede og har efter disse bestemmelser ret til højeste dagpengebeløb under barselsorlov.

Endvidere er det med lagtingslov 25/1987 blevet muligt for mænd at få dagpenge i 2 uger, dog således at disse uger fratrækkes moderens orlov.

Ovennævnte regler gælder også ægtepar, der adopterer.

Landsstyret har som led i besparelsesbestræbelserne fremsat forslag i Lagtinget om nedsættelse af dagpengene for ikke-lønmodtagende kvinder og for kvinder, der kun i begrænset omfang har beskæftigelse uden for hjemmet.

Med hensyn til sygdom og ulykkestilfælde er der 2 karensdage og dagpenge ydes højst i 26 uger.

Ved sygdom udover 26 uger og ved arbejdsløshed eller andre sociale begivenheder ydes hjælp efter forsorgsloven. Hjælp efter forsorgsloven er som i Danmark opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp.

Den forbigående hjælp ydes med et højeste nettobeløb, der svarer til det, man kan få udbetalt som højeste sygedagpengesats efter skat. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, idet der gives tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse. Pr. 1. januar 1990 fik 1027 hjemmehjælp af 351 hjemmehjælpere.

Enker har i henhold til forsorgsloven ret til enkepension, såfremt de har børn under 18 år. Enkepensionen er af samme størrelse som folkepensionen. Herudover ydes der - finansieret udelukkende af landskassen - en tillægsydelse, der svarer til omtrent en tredjedel af enkepensionsydelsen, således at enkepensionen og tillægsydelsen tilsammen ligger på niveau med mellemste invalidepension.

Med lagtingslov nr. 9 fra 16. januar 1990 er reglerne om børnetilskud ændret. Tidligere udbetaltes et skattefrit børnetilskud (gradueret efter alder) til alle børn i alderen ¼ til 16 år. Fra 1. juli 1990 udbetales der kun børnetilskud til børn, som ikke - eller kun i begrænset omfang - gør brug af offentlig børnepasningsordning, daginstitution eller dagpleje.

Tilskudet udgør 1.500 kr. halvårligt for børn, der ikke gør brug af offentlig pasningsordning og 750 kr. halvårligt for børn, der optager halv plads. Børnetilskudet ydes nu kun til børn under 6 år.

Samtidig med ovennævnte ændringer gennemførtes en ændring af lagtingslov om udskrivning af skat til landskassen, således at der i landsskatten årligt kan fratrækkes et beløb på 2.200 kr. for børn under 16 år.

Med lagtingslov nr. 110 af 3. oktober 1988 (trådt i kraft den 1. januar 1989) er der indført regler om tildeling af særtillæg til visse pensionister.

Tillægget udgør forskellen mellem pensionen beregnet efter reglerne i folke- eller invalidepensionsloven og pensionen beregnet med en højere fradragsfri indtægt (efter de samme regler i folke- eller invalidepensionsloven).

Således forhøjes den fradragsfri indtægt for så vidt angår pensionens grundbeløb fra 9.900 kr. til 45.600 kr. og for så vidt angår pensionstillæg fra 6.400 kr. til 50.000 kr. (for ægtefæller fra 9.300 kr. til 72.500 kr.).

I 1989 modtog 2.195 pensionister dette tillæg med i alt 11.578.378 kr.

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 45.000 kr. Almannastovan afgør om lån skal ydes, medens Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) iøvrigt ekspederer sagerne, herunder tager stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få brændsels- og kommunikationstilskud på 2.200 kr. årligt.

Finansieret udelukkende fra færøsk side kan der ydes vederlag til den, der i hjemmet tager sig af plejepatienter. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægsydelse. Pr. 1. januar 1989 modtog 152 personer sådant vederlag.

Tabel 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser ved årets begyndelse (pr. 1.1.)

	1980	1985	1988	1989
		- 1000 kr. -		
Folkepension				
Alm. folkepension	-	4.553	4.927	5.030
Folkepension før tid	-	77	84	115
I alt	**4.075**	**4.630**	**5.011**	**5.145**
Invalidepension				
Laveste invalidepension	109	106	105	158
Mellemste invalidepension	486	540	609	851
Højeste invalideopension	469	500	461	564
I alt	**1.064**	**1.146**	**1.175**	**1.573**
Kontanthjælp efter forsorgsloven				
Sygdom	-	28	101	105
Arbejdsløshed	-	4	16	14
Manglende børnepasning	-	-	73	66
Overgangshjælp død/skilsmis.	-	-	7	12
Varig hjælp	-	-	64	63
Hjælpemidler	-	-	-	117
Handicappet barn	-	44	83	97
Revalidering	-	188	47	79
I alt	**244**	**264**	**446**	**677**
Dagpenge ved sygdom	-	-	619	697
Dagpenge ved barsel	-	-	253	454
I alt	**63**	**307**	**872**	**1.151**
Andet				
Invaliditetsydelse	49	72	76	70
Enkepension	154	67	43	92
Børnetilskud (enkebørn)	405	294	246	196
Børneforsorg	64	73	98	62
I alt	**672**	**506**	**463**	**420**
I alt	6.118	6.853	7.967	8.966

Tabel 9.2. De samlede sociale udgifter i hovedposter.

	1980/81	1986	1987	1988
		- 1.000 kr. -		
Forsorg og bidrag	70.628	129.566	154.689	193.541
Børneforsorg	22.866	59.091	68.177	82.953
Sygekasser	22.948	37.648	41.624	43.240
Folke- og enkepension	111.582	230.630	258.478	289.439
Invalidepension	41.596	67.102	73.756	85.339
Skattemæssigt børnetilskud	14.766	48.714	52.783	55.622
Almindeligt børnetilskud	-	-	17.078	67.625
Særligt børnetilskud	-	-	222	1.436
Revalidering	3.065	11.066	14.407	17.268
Ulykkesforsikring	9.546	21.347	21.572	21.934
Dagpenge v.sygdom ell. fødsel	10.331	34.111	43.282	81.287
Andre udgifter	10.602	34.785	46.891	72.087
I alt	317.930	674.060	792.959	1.011.771

Kilde: Landskasseregnskabet samt materiale i Almannastovan.

9.3. Institutioner.

For børn under den skolepligtige alder er der 20 daginstitutioner. 6 børnehaver, 3 vuggestuer og 11 børnehaver med vuggestuepladser. Herudover er der 20 dagplejeformidlinger med 955 pladser. De gældende regler i Danmark for daginstitutioner finder typisk også anvendelse her. I øvrigt er daginstitutioner og dagplejeformidlinger under tilsyn af Almannastovan.

Landsstyret har i 1989 godkendt 2 børnehaver/vuggestuer med ialt 49 pladser samt dagplejeformidlinger med i alt 155 pladser.

Der findes kun én døgninstitution for børn, Føroya Barnaheim (Færøernes Børnehjem).

Der er i alt 7 offentlige pleje/aflastningshjem med 234 pladser. Disse er beliggende i Tórshavn, Miðvágur, Tvøroyri, Runavík og Klaksvík og er alle under tilsyn af Almannastovan. Herudover fungerer en plejeafdeling på Landssygehuset med 26 pladser som plejehjem.

For selvhjulpne patienter, der ikke kan klare sig alene, findes små private plejehjem med ca. 30 pladser henholdsvis i Tórshavn (med filial i Runavík) og i Klaksvík.

Revalideringscentret (Endurbúgvingarstovan) yder råd og vejledning til personer, der på grund af handicap har behov for omskoling eller lignende eller bistand til erhvervsmæssig placering. Institutionen har også mulighed for at iværksætte arbejdsprøvning og andre foranstaltninger.

Revalideringsinstitutionen ALV, der giver handelsskoleundervisning på lokaliteten við Áir, nord for Tórshavn, har et beskyttet værksted i Tórshavn. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan, og udgifterne til handelsskolen afholdes i form af elevdagsbetaling efter forsorgsloven.

I Tórshavn findes ét aflastnings- og fritidshjem, med 5 døgnaflastningspladser og 10 pladser til dagaflastning (fritidshjem) for åndsvage og i et vist omfang andre handicappede. Hjemmet er en selvejende institution.

I Klaksvík findes endvidere aflastningshjemmet "Dáin" med 5 døgnaflastningspladser og 1 dagaflastningsplads.

Skúlin á Trøðni yder undervisning til alle former for handicappede, ikke alene i skolealderen, men også før og efter denne. Skolen har to elevhjem. Elevhjemmene er under tilsyn af Almannastovan, mens institutionen som sådan er under tilsyn af Landsskúlafýrisítingin.

I Leirvík og på Vágar er der oprettet støtteinstitutioner for børn, som af fysiske, psykiske eller sociale årsager kræver mere støtte, end familien magter. Disse institutioner er oprettet efter børneforsorgsloven og har hver plads til 8 børn.

Administrationen af særforsorgen blev overtaget af Færøernes hjemmestyre pr. 1. januar 1988.

Åndsvageforsorgen kan opdeles i 5 dele:

a) Den sociale afdeling, der varetager de koordinerende opgaver, som har den daglige personaleledelse og som særligt hjælper hjemmeboende.

b) 4 afdelinger på Eíragaròur (på Landssygehusets område), hvor der bor 48 personer.

c) Pensionatet i Hoyvík, hvor 11 voksne selvhjulpne personer bor.

d) Boinstitutionen i Runavík med plads til 5 svært handicappede personer.

e) Værkstedet Von í Argír med plads til 45 personer, beskyttet værksted i Klaksvík og Vágar med hver 15 pladser.

9.4. Finansieringen af de sociale ydelser.

På det sociale område omfatter omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af de sociale institutioner (alderdoms- og plejehjem, særforsorg m.v.).

Bloktilskudet udgjorde i 1989 på det sociale område 129.456.800 kr. og i 1990 er tilskudet på 131.701.500 kr.

Derimod blev refusionssystemet opretholdt på en række sociale bistandsydelser (kontantydelser m.v.) og for pensions- og sikringsydelser (sociale pensioner, samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Udgifterne til de sociale pensioner (folke-, invalide- og enkepensioner) fordeles således fortsat ligeligt mellem staten og landskassen.

Samtidig med nyordningen harmoniseredes refusionssatserne, således at staten på følgende områder nu finansierer 25% af udgifterne: Omsorgsarbejde for pensionister, personlige tillæg til sociale pensioner, kontanthjælp efter forsorgsloven, daginstitutioner, børneforsorg, dagpenge ved sygdom og fødsel samt revalidering og hjælpemidler.

I 1989 udgjorde statens refusioner på det sociale område i alt 205.917.395 kr. og i 1990 er der budgetteret med 219.912.000 kr.

10. SUNDHEDSVÆSEN.

10.1. Indledning.

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne, hjemmesygeplejerskerne, skolesundheds- og skolesygeplejerskerne, jordemødrene og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende.

Administrationen af den primære sundhedstjeneste er med omlægningen fra statsrefusion til bloktilskud fra 1. januar 1988 overgået fra Rigsombudet til Færøernes Landsstyre. For så vidt angår gældende regler på sundhedsområdet henvises der til Færøernes Lovregister for 1988.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste.

Kommunelægeordningen.

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der pr. 1. januar 1990 er ansat ialt 25 kommunelæger. Med vedtagelsen af finansloven for 1990 er der bevilget yderligere en stilling som kommunelæge i Tórshavn. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige.

Kommunerne stiller fri bolig, konsultationslokaler og uden for Tórshavn tillige instrumentarium til rådighed.

I en betænkning fra 1973 blev det foreslået, at der i distrikter med flere kommunelæger etableres lægecentraler(helsecentraler), hvortil også sundhedsplejerske, skolesundhedsplejerske, hjemmesygeplejerske, jordemoder, fysioterapeut o.a. kan knyttes. På nuværende tidspunkt er der etableret 5 lægecentraler og flere er under planlægning. Lægecentralerne finansieres i vidt omfang af landskassen gennem tilskud (50%) og lån (40%).

Grundtanken med lægecentraler har været ønsket om en bedre lægelig dækning af befolkningen. Dette er nu opfyldt dels ved at mindske arbejdspresset for den enkelte læge, der efter gennemførelsen af nyordningen vil have 1.300-2.000 patienter (gennemsnitlig 1.800), og dels ved etablering af en mere hensigtsmæssigt geografisk placering.

På længere sigt forventes ordningen at gavne sundhedsarbejdet i almindelighed, fordi den vil give lægerne bedre muligheder for at uddanne sig til og deltage i offentlige tillidserhverv.

Skolelægeordningen.

Der er pr. 1. januar 1990 ansat i alt 12 skolelæger. Uden for Tórshavn bestrider kommunelægerne disse stillinger. Kommunerne stiller de fornødne lokaler til rådighed.

Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen.

Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen er landsdækkende med central administration i Tórshavn. Der er tale om 3 personalegrupper, nemlig hjemmesygeplejersker, skolesygeplejersker og sundhedsplejersker, hvoraf en del er ansat i kombinerede stillinger som småbørn- og skolesundhedsplejersker. Hjemmesygeplejersken yder pleje i hjemmet, fortrinsvis efter lægeordination, sundhedsplejersken giver støtte og vejledning om barnets udvikling og trivsel, og skolesygeplejersken følger sundhedstilstanden gennem skolealderen i nært samarbejde med skolelægen.

Det samlede personale var pr. 1. januar 1990 50 inkl. ledelse og administration.

Tandlægeordningen.

Indtil 1. april 1989 refunderede sygekassen et fast beløb for den enkelte ydelse hos tandlægen (f.eks. tandrensning, rodbehandling). Patienten betalte selv hele regningen og fik derefter de tilskudsberettigede ydelser refunderet af sygekassen.

Fra 1. april 1989 dækker sygekassen halvdelen af udgifterne i forbindelse med tandlægebesøg, for så godt som alle ydelser. Der er endvidere sket den ændring, at tilskudet er fratrukket på regningen.

Pr. 1. januar 1990 var der 43 tandlæger på Færøerne.

Fra 1. januar 1987 er der indført en ny børnetandplejeordning, som omfatter vederlagsfri forebyggende og behandlende tandpleje, dog således at ordningen først efter en overgangsperiode omfatter alle børn i den undervisningspligtige alder.

Visse kommuner har faste skoletandlæger, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af de privatpraktiserende tandlæger. Alle driftsudgifter vedrørende skoletandplejen afholdes af kommunerne.

Før den nye børnetandplejeordning trådte i kraft, fandtes der faste skoletandlæger i de fleste større byer.

Apotekervæsenet.

Apotekervæsenet og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. december 1988 om apotekervæsenet og lægemidler regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskudet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren, som fører tilsyn med at de gældende regler vedrørende apotekervæsenet overholdes, normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne.

Ved udgangen af 1989 var der i alt 56 fuldtidsstillinger inden for apotekervæsenet, apotekerteknikerelever medregnet.

Bevægelsen i bruttoomsætningen siden 1986 har været præget af stigende leverancer af lægemidler til havbruget (fiskeopdræt) både i værdi og procentvis andel af totalomsætningen, jf. tabel 10.1.

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet.

	1987	1988	1989
		- mill. kr. -	
Totalomsætning	48,7	65,7	77,3
Heraf leveret til havbruget	4,2 (8,2%)	11,30 (15,2%)	15,2 (19,6%)

Kilde: Landsapotekeren.

Leverancer af lægemidler m.v. til landbruget har ligget stabilt på ca. 2,4% af totalomsætningen.

Apotekerne forsyner 32 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. Udsalgenes omsætning varierer stærkt fra bygd til bygd og viser stagnerende tendens; således i 1989 4,3% af totalomsætningen med fradrag af omsætningen til havbrug mod ca. 5% i årene forud.

Kommunelægerne på Færøerne har distributionsret til lægemidler. Omsætningen har været faldende de seneste år, og adgangen til at distrubuere benyttes efterhånden kun i beskedent omfang. Aktiviteten har nu stabiliseret sig på ca. 2,5% af det totale receptordinationsantal til enkeltpersoner mod henved 15% (i 1950), da den var på sit højeste.

10.3. Sygehusvæsenet.

Indledning.

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til loven fra 1976 med senere ændringer om Færøernes sygehusvæsen.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn, sygehuset i Klaksvík og Suðuroy sygehus.

Landssygehuset har 301 sengepladser, hvoraf 97 er i den psykiatriske afdeling.

Sygehuset har en kirurgisk afdeling (almen kirurgi, ortopædisk kirurgi), en medicinsk afdeling, en fødeafdeling, en røntgenafdeling, en afdeling for intensiv terapi, en øre-, næse og halsafdeling, en øjenklinik, en patologisk afdeling, en plejeafdeling og en psykiatrisk afdeling samt en tandklinik.

I starten af 1990 blev et nyt ambulatorium under Landssygehuset taget i brug.

Følgende specialer er repræsenterede på sygehuset:
Anæstesiologi, røntgenundersøgelse, fysiurgi og rehabilitering, reumatologi, kvindesygdomme og fødselshjælp, medicinske sygdomme, hjerte- og kredsløbssygdomme, medicinske mave- og tarmsygdomme, medicinske lungesygdomme, kirurgiske sygdomme, medicinske nervesygdomme, øjensygdomme, øre-næse-hals-sygdomme, vævsundersøgelser, psykiatri og børnesygdomme.

Klaksvík sygehus har normeret 47 sengepladser. På grund af ombygninger er antallet af sengepladser dog for tiden reduceret til 36.

Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset:
Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin og rheumatologi med 2 overlæger tilknyttet kirurgi og 1 medicin.

Suðuroy sygehus har 20 sengepladser. Sygehusets læger er specialister i kirurgiske sygdomme.

Fra 1960 blev Færøernes sygeplejeskole knyttet til Landssygehuset.

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet.

I forbindelsen med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes Landsstyre og Sundhedsministeriet har indgået en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Aftalen skal fornyes pr. 1. januar 1991. Ved beregningen af bloktilskudet på sundhedsområdet er udgifterne til behandling af de færøske patienter på Rigshospitalet indregnet fuldt ud.

Ifølge aftalen forpligter Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter. Herudover er Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulant behandling.

Landsstyret betaler et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der står til rådighed. I 1989 udgjorde beløbet 24,3 mill. kr. Beløbet reguleres årligt.

I 1976 oprettedes Hotel Tórshavn, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til Danmark og til disses pårørende. Hotellets drift er fra 1. november 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen.

I forbindelse med vedtagelsen af Lagtingets finanslov for 1990 blev der indarbejdet ganske betydelige besparelser for det færøske sygehusvæsen. I forhold til bevillingerne for 1989 er der lagt op til nedskæringer på driften af de tre sygehuse på 10-15% og en gennemførelse heraf forventes at ville medføre nedlæggelser af sengepladser/afdelinger, forkortede liggetider og øget satsning på ambulant behandling.

Landsstyret vedtog i 1988 en 8-årig udbygningsplan for de tre sygehuse og for sygeplejerskolen. Planen tænkes dels finansieret over finanslovene dels ved låneoptagelse.

Som følge af de store besparelsestiltag, som landsstyret har iværksat på området er det imidlertid usikkert i hvilket omfang planen gennemføres.

Tabel 10.2. Sygehusenes kapacitet og belægning.

Antal sengepladser	1980	1985	1986	1987	1988
Landssygehuset[1)]	284	284	302	302	302
Klaksvík sygehus	47	47	47	36[2)]	36[2)]
Suðuroy sygehus	26	20	20	20	20
Ialt	**357**	**351**	**369**	**358**	**358**
Antal indlæggelser					
Landssygehuset[1)]	6.114	6.386	6.548	6.417	6.688
Klaksvík sygehus	1.183	1.334	1.321	1.349	1.412
Suðuroy sygehus	574	679	727	749	669
Ialt	**7.871**	**8.399**	**8.596**	**8.515**	**8.769**
Antal sygedage					
Landssygehuset[1)]	99.837	96.709	95.705	86.507[3)]	80.622
Klaksvík sygehus	17.588	10.630	11.225	10.820	10.678
Suðuroy sygehus	7.353	7.518	7.588	7.309	6.854
Ialt	**124.778**	**114.857**	**144.518**	**104.636**	**98.154**
Gennemsnitlig antal sygedage pr. patient					
Landssygehuset[1)]	16,3	15,1	14,6	13,5	12,0
Klaksvík sygehus	14,9	7,9	8,5	8,1	7,5
Suðuroy sygehus	12,8	11,0	10,2	9,7	10,2
Gennemsnit for sygehusvæsenet	**14,6**	**11,3**	**11,1**	**10,4**	**9,9**
Gennemsnitlig belægningsprocent					
Landssygehuset[1)]	96,3	93,2	86,8	78,5	73,1
Klaksvík sygehus	102,5	61,9	85,4	82,3	81,2
Suðuroy sygehus	77,5	102,5	103,9	100,1	93,6
Gennemsnit for sygehusvæsenet	**92,1**	**85,8**	**92,0**	**87,0**	**82,6**

1). Incl. det tidligere statshospital i Tórshavn, fra den 1. januar 1977 Landssygehusets psykiatriske afdeling.

2). Indtil udbygningen af det medicinske afsnit er færdig, er den faktiske normering på 47 sengepladser reduceret til 36 sengepladser.

3). Faldet skyldes lukning af såvel den psykiatriske afdeling på grund af ombygninger som somatiske afdelinger på grund af ferieafvikling.

Kilde: Sygehusene.

Det noget høje gennemsnitlige antal sygedage pr. patient på Landssygehuset skyldes et stort antal kronisk syge patienter på de medicinske og psykiatriske afdelinger, samt at plejeafdelingen medregnes.

Tabel 10.3. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag.

	1980/81	1981/82	1985	1986	1987	1988
				- 1.000 kr. -		
Landssygehuset[1)]	966,96	1.115,12	1.892,99	1.968,77	2.532,23	2.904,13
Klaksvík sygehus	1.095,92	1.175,59	3.488,93	3.124,53	3.462,48	4.118,25
Suðuroy sygehus	1.428,98	1.530,98	2.657,72	2.573,12	2.964,29	3.483,70
Gns. f. sygehusvæsenet	1.012,57	1.149,27	2.108,80	2.122,10	2.986,33	3.501,03

1). Som tabel.

Kilde: Sygehusenes regnskaber.

Tabel 10.4. Sygehusenes normerede personale pr. 1. januar 1990.[1)]

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	52	8	3
Sygeplejersker	294,5[2)]	40	18
Personale med anden[3)] plejeuddannelse	121,5	16	4
Personale med anden[4)] sundhedsfaglig udd.	88	13	12
Administrations-personale	21,5	6	6
Portører og drifts-personale.	61,5	7	7
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	116,5	21,75	23
Andet personale	11	12,25	1
Ialt	766,5	124	74

1). Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet. Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Nordoyggjar plejehjem.

2). Heraf 76 sygeplejeelever.

3). Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere, heraf 12 plejerelever.

4). Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde: Sygehusene.

Tabel 10.5. Sygehusenes samlede udgifter.

	1981/82	1985	1986	1987	1988
			- 1000 kr. -		
Landssygehuset[1)]	109.049	139.939	188.421	219.258	234.942
Klaksvík sygehus	22.414	26.812	35.073	37.464	43.975
Suðuroy sygehus	11.380	14.901	19.524	21.665	23.877
Ialt	142.843	181.651	243.018	278.387	302.794

1). Incl. udgifterne til det tidligere statshospital, Tórshavn, fra 1. januar 1977 Landssygehusets psykiatriske afdeling.
Fra og med finansåret 1977/78 indgår endvidere udgifterne til tuberkulosestationens drift i sygehusudgifterne.

Kilde: Sygehusenes regnskaber.

Sygehusenes administration.

Sygehusene administreres af hver sin bestyrelse på fem medlemmer, hvoraf lagtinget udpeger tre og landsstyret to. Endvidere er der i henhold til sygehusloven nedsat et planlægningsudvalg for det færøske sygehusvæsen, der skal fremsætte forslag til udbygning af det samlede sygehusvæsen. Planlægningsudvalget består af fem medlemmer - ét medlem for hver af de tre sygehuse udpeget blandt sygehusbestyrelsesmedlemmerne og to medlemmer udpeget af landsstyret.

Den daglige administrative ledelse af sygehusvæsenet varetages af en direktør udnævnt af landsstyret. Sygehusdirektøren er samtidig sekretær for hver af de tre sygehusbestyrelser og for planlægningsudvalget.

Den daglige ledelse af sygehusene forestås af en inspektør for hver af de tre sygehuse.

Jordemodervæsenet.

I medfør af anordningen fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder og vederlagsfri fødselsbetjening. Der er normeret en ledende jordemoder og 16 jordemødre i øvrigt ved sygehusvæsenet.

10.4. Landslægen.

Landslægen er Lagtingets og Rigsombudsmandens sagkyndige i alle lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med sygehusene og den virksomhed, der udøves på Færøerne af apoteker, læger, tandlæger, jordemødre og andre medarbejdere inden for sundhedsvæsenet. Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne.

Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

10.5. Finansiering.

Med overgangen fra statsrefusion til bloktilskud er de forskellige statslige finansierings- og tilskudsordninger bortfaldet fra 1. januar 1988.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN.

11.1 Indledning.

Hvad undervisningsvæsenet omfatter.

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen (grundskolen, fortsættelsesskolen), gymnasiet og HF-kursus.
- Lærlingeuddannelser m.m. inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Videregående uddannelser som sygeplejerskeuddannelse, alle former for navigations- og skibsmaskinuddannelser, merkonomeksamen, læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam. art.-student, B.S. studier og hovedfagstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, specialskole, efteruddannelse samt aftenskoleundervisning.

Særanliggender og fællesanliggender.

Gymnasierne, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og det færøske akademi (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggender, mens folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, Færøernes maskinskole og aftenskoleundervisningen fortsat er fællesanliggende.

På de områder af undervisningsvæsenet, der fortsat er fællesanliggender, er administrationen af områderne imidlertid i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser - som er fastsat i de pr. 14. februar 1979 vedtagne rammelove for det færøske undervisningsvæsen - har kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Administrationen af undervisningsvæsenet.

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er således nu samlet under landsstyret.

Administrationen udøves af Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) på 5 medlemmer, hvoraf 4 er udpeget af Lagtinget og 1 af landsstyret, og af Landsskúlafyrisitingin (Undervisningsdirektoratet) ledet af en af landsstyret ansat undervisningsdirektør.

Landsskúlaráðið har overopsynet med hele undervisningsvæsenet, men den daglige ledelse af administrationen af undervisningsvæsenet ligger i Landsskúlafyrisitingin. Det har således tilsynet med, at de gældende regler for undervisningsvæsenet overholdes, og at fastsatte beslutninger bliver fremmet. Landsskúlaráðið godkender de af Landsskúlafyrisitingin udarbejdede forslag til generelle bestemmelser vedrørende undervisningsvæsenet. Landsskúlaráðið ansætter lærere og afgiver indstilling til landsstyret om besættelsen af stillinger som ledere og dermed ligestillede. Alle andre sager vedrørende de enkelte lærere afgøres af Landsskúlafyrisitingin.

Landsskúlaráðið godkender det årlige forslag til finanslov for undervisningsvæsenet, inden det afgives til landsstyret, mens Landsskúlafyrisitingin over for landsstyret har ansvaret for, at bevillingerne til undervisningsvæsenet anvendes i overensstemmelse med finansloven.

Det samlede driftsudgifter for det færøske undervisningsvæsen i 1989 (incl. bloktilskud) udgjorde skønsmæssigt 428 mill. kr. En oversigt over uddannelsesudgifternes fordeling og udvikling er indeholdt i bilag 12. I bilag 13 er der givet en oversigt over antallet af udskrevne elever i folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen.

Folkeskolens styrelse er fastlagt i en lagtingslov om folkeskolen fra 1979. Folkeskolen er en kommunal skole. Kommunen har ansvaret for, at kommunens beboere kan få den fornødne undervisning, herunder at de nødvendige økonomiske midler og de fornødne undervisninglokaler stilles til rådighed. Tilsynet med og styrelsen iøvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overopsynet med folkeskolen føres af Landsskúlaráðið, der har overført dette til Landsskúlafyrisitingin.

Folkeskolen omfatter en syv-årig grundskole og en to-årig fortsættelsesskole, der kan videreføres med en 10. klasse. Undervisningspligten er 7 år, men langt den overvejende del af eleverne fortsætter i fortsættelsesskolen.

Den store udbygning af skoleväsenet i de seneste årtier har bl.a. betydet, at det kun er børn fra fjernest beliggende øer, der må flytte hjemmefra for at få skolegang ud over 7. klasse. Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra knapt 600 til kun én elev i enkelte skoler.

Efter folkeskoleloven af 1979 er skolen en udelt skole, hvor elverne dog har en udstrakt valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen, særligt i 10 klasse. Udover valgfrihed i fagmæssig henseende vil der endvidere i visse fag i 8.-10. klasse kunne vælges mellem undervisning i grundkursus eller udvidet kursus. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøve.

Lærernes lønnings- og andre ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov (1972) om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne Det kræves efter loven, at en lærer skal have eksamen fra Færøernes seminarium eller eksamen fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Landsskúlaráðið fastsatte regler.

Lærerne i den færøske folkeskole er bortset fra de højere stillinger fra viceinspektør og derover lønnet i samme lønklasse som lærerne i den danske folkeskole. Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser iøvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenstemandsansatte lærere beskæftiges et betydeligt antal timelærere, faglærere samt løse og faste vikarer i den færøske folkeskole.

Privat skole.

I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Den eneste tilbageværende privatskole ligger i Tórshavn.

Gymnasier og HF.

Der findes to skoler med gymnasieundervisning og HF på Færøerne, nemlig Færøernes Gymnasium og HF-kursus i Tórshavn (Hoydalur), og Gymnasiet og HF kurset i Gøta på Eysturoy. Gymnasiet i Tórshavn har HF afdelinger på Suðuroy, mens Gymnasiet i Gøta har HF afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 1989 ca. 41,1 mill kr.

Gymnasieeleverne går 3 år i skole. Det 1. år er der to hovedlinier: nysproglig og matematisk. Det 2. år sker der deling i flere linier: eleverne i den matematiske linie kan vælge mellem matematik - fysik, matematik - biologi eller samfundsfag - matematik. Eleverne i nysproglig linie kan fortsætte i den nysproglige linie eller gå over til en samfundsfaglig - sproglig linie.

HF- eleverne går 2 år i skole. Der er også mulighed for at tage eksamen trinvist over flere år som enkeltprøver eller som selvlæsende. 1. år er der flest fælles fag. 2. år skal der vælges 3 af omkring 13 valgfrie fag.

I 1989 blev der optaget 6 gymnasieklasser i Tórshavn og 4 i Gøtu. Endvidere blev der optaget 7 HF-klasser (2 i Tórshavn, 2 på Suderoy, 2 i Gøtu og 1 i Klaksvík). Med hensyn til elevtal m.v. henvises til bilag 13.

Specialundervisning

Specialundervisningen, herunder høre - taleundervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i de almindelige skoler og i børnehaver. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Specialklasser med retarderede elever findes på 3 af de 45 kommunale skoler, der har specialundervisning.

Undervisningen af høre- og talehæmmede elever varetages af høre- og talelærere og omfatter børn og unge fra 0-18 år. Til undervisningsdirektoratet er knyttet en skolepsykolog, en læsekonsulent, en synskonsulent og en høre/talekonsulent.

De elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset. Endvidere gives speciel undervisning i færøsk for fremmedsprogede elever i et bestemt tidsrum.

Ved udgangen af 1989 modtog ialt 768 elever specialundervisning (folkeskoler, privatskole og børnehaver) af én eller anden slags.

11.3. Videregående Uddannelser.

Fróðskaparsetur Føroya (Det færøske Universitet).

Fróðskaparsetur Føroya (Det færøske Universitet) er en selvejende institution, hvis formål er videnskabeligt forskningsarbejde og videregående uddannelse.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya lige under landsstyret, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med en bevilling på Lagtingets finanslov. Bevillingen for 1989 var på 14,6 mill. kr. På finansloven for 1990 er der afsat 12,2 mill. kr.

Institutionens ledelse forestås af rektor sammen med det akademiske råd og centralråd. Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser, (som dog ikke alle starter hvert år).

Bifags- og hovedfagsstudium i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur. Eksam. art. - (uddannelsen 2-årig) med en 2-årig overbygning, udgør et cand.-phil.- studium.

En 2-årig historisk, videnskabelig basisuddannelse, der af de danske universiteter er ligestillet med egne basisuddannelser.

En 2-årig propædeutisk uddannelse i teologi (basis for videreuddannelse i udlandet).

En 2-årig basisuddannelse i kemi- og biologi (basis for videreuddannelse på akademiet eller i udlandet).

En 3-årigt BS-studium i biologi (basis for videreuddannelse i udlandet).

En 3½-årig uddannelse som bromatolog (på niveau med uddannelsen som akademiingeniør), som er delvist koordineret med basisuddannelsen i biologi og kemi.

2-årig basisuddannelse i matematik og fysik (basis for videreuddannelse på akademiet eller i udlandet).

3-årige BS-studier, henholdsvis i fysik og geofysik, og i datalogi, der begge delvist er koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik, (begge danner basis for videreuddannelse i udlandet).

Universitetet har aftaler om muligheder for videreuddannelse andre steder, herunder også samarbejds- og meriteringsaftaler ved højere læreranstalter i Danmark, Norge og Island.

Universitetets afdeling for færøsk sprog varetager større samlinger, som f.eks. ordsamling, stednavnesamling, dialektsamling og folkemindesamling.

Ud over de nævnte uddannelsestilbud på højere niveau afholder akademiet også sammen med Færøernes semininarium årskurser for lærere. Universitetet afholder i 1989/90 en række offentlige kurser og offentlige aftenforelæsninger.

Færøernes seminarium.

På Færøernes Seminarium findes der læreruddannelse, pædagoguddannelse og efteruddannelse.

Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF eller lignende. Læreruddannelsen, der varer 4 år, skal uddanne lærere til folkeskolen og samtidig sigte mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i aften- og ungdomsskolerne. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 400 elever. Der var i 1989 - 112 elever på uddannelsen.

Af disse var 95 kvinder og 17 mænd.

Lærerne efteruddannes iøvrigt bl.a. ved deltagelse i årskurser og andre kortere kurser på Danmarks Lærerhøjskole, Dansk Sløjdlærerskole og Danmarks Højskole for Legemsøvelser, på Færøernes Seminarium og på Det færøske Universitet.

Pædagoguddannelsen skal uddanne pædagoger til vuggestuer, børnehaver og fritidshjem, institutioner inden for åndsvageforsorgen o.a. For optagelse på pædagogstudiet kræves det, at ansøgeren foruden at have bestået 10. klasse også har en 2-årig uddannelse, der med fordel kan anvendes i pædagoguddannelsen, som f. eks. bestået 2-års højere forberedelseseksamen, studentereksamen eller har gået på højskole, handelsskole, etc. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på daginstitutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år.

Seminariets driftsudgifter var i 1989 på 11,0 mill. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,6 mill. kr.

Færøernes sygeplejeskole.

Færøernes sygeplejeskole, der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse. Al undervisning forgår på Færøerne.

Skolens formål er at give en grunduddannelse, som gør sygeplejersker i stand til at fungere ansvarsfuldt og selvstændigt inden for deres arbejdsområde i sundheds- og sygeplejen og at give det nødvendige grundlag for videregående specialuddannelse inden for sundheds- og sygepleje.

Den grundlæggende undervisning er samlet på selve sygeplejeskolen. Uddannelsestiden er ialt 161 uger, delt op på 72 ugers teori og 89 ugers praktik. Det første halve år får eleverne ingen løn.

Den praktiske uddannelse foregår hovedsaglig på Landssygehuset, men Klaksvík Sygehus og alderdoms- og plejehjemmene er også med i uddannelsen, og desuden er der elever i praktik i den primære sundhedstjeneste.

Skolens undervisningsplan godkendes af Sundhedsstyrelsen. Skolen ledes af et skoleråd, som er sammensat efter nærmere regler fastsat af sundhedsstyrelsen.

I 1989 havde Sygeplejeskolen ialt 82 elever under uddannelse.

11.4. Erhvervsuddannelser.

Kompetencen til godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler og maskinmester- og maskinistskoler og til fastlæggelse af omfanget, indholdet og tilrettelæggelsen af undervisningen på disse skoler er i 1979 overført til det færøske hjemmestyre.

Maskinskole.

Færøernes maskinskole i Tórshavn er en selvejende institution. Driftsudgifterne, der i 1989 beløb sig til ca. 5,9 mill. kr., betales af Færøernes landsstyre, bl.a. med (blok)tilskud fra staten.

Lagtinget besluttede i 1988 at bygge en ny maskinskole, idet undervisningen hidtil har måttet ske fra spredt beliggende, lejede lokaler. På skolen gives der en 6 måneders uddannelse til motorpassere.

På grundlag af en ny folketingslov påbegyndtes i 1988 en ny maskinmesteruddannelse. Uddannelsen, der er 3-årig, afsluttes efter beståede årsprøver med et maskinmesterbevis. Denne eksamen træder i stedet for den hidtidige udvidede maskinmestereksamen (når de igangværende er færdigtuddannede). Maskinskolen havde ved udgangen af 1989 102 elever fordelt på 6 hold.

Tekniske skoler.

De tekniske skoler i Tórshavn og i Klaksvík, der er selvejende institutioner, underviste i 1989 i følgende håndværksfag: Automekanikere, maskinister, blikkenslagere, bygningssnedkere, bygningstømrere, elektrikere, maskinarbejdere, skibsbyggere, frisører, tekniske tegnere/landmålerteknikere. Teknisk skole i Tórshavn har undervisning i alle fag, mens Klaksvíks tekniske skole har undervisning i tømrer-, snedker-, maskinarbejder-, elektriker- og motorpasserfagene.

Antallet af elever var i 1989 henholdsvis 651 (Tórshavn) og 190 (Klaksvík). Begge de to tekniske skoler råder over skolehjem.

Navigationsskoler

På navigationsskolen i Tórshavn foregår uddannelse af skibsførere (36 måneder), kystskippere (heimaskiparar) (12 måneder) og i forlængelse heraf fiskeskippere (yderligere 6 måneder), mens der på skipperskolen i Klaksvík uddannes kystskippere, fiskeskippere og skibskokke (5 måneder). Begge skoler har også radiotelefonistkurser (ugekursus), som også omfatter skibstelex (3 uger). I 1989 (primo) var antallet af elever på de to skoler 97 og driftsudgifterne ca. 6,7 mill. kr.

Handelsskole

Færøernes handelsskole, der er centralskole for hele landet, er en selvejende institution. Skolen har afdelinger i Tórshavn, Klaksvík, Fuglafjørður, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. Ved de 2 sidste afdelinger kan eleverne også tage visse statskontrollerede enkeltfagprøver, medens der ved de tre førstnævnte afdelinger foruden enkeltfagprøverne også kan tages lærlingeprøver og merkonomeksamen.

I 1988 påbegyndtes i et samarbejde med Handelshøjskolen i Århus undervisning i 1. del af HD-studiet.

I Tórshavn undervises i højere handelsuddannelse. I august 1983 påbegyndtes en ny basisuddannelse i administration, handel og kontor, under benævnelsen FHS. I nogle år har skolen også haft datanomuddannelse. Endvidere arrangeres undervisning i bankfaget og fra 1987 også i sparekassefaget og kortere erhvervskurser.

De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagprøver og de højere fagprøver. Begge er et-årige, ligesom merkonomprøverne er et-årige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen. Lærlingenes skolegang strækker sig over 2 år. Højere handelseksamen tager 2 år, dog 1 år for dem, der har særlige forkundskaber. FHS-uddannelsen er sammensat af 1 års skoleundervisning (basisåret) og 2 års praktikundervisning, dog med skoleundervisning i perioder.

Undervisningen ved handelsskolen omfattede pr. 1. september 1989 1.134 personer, hvoraf 661 var kvinder. De tilsvarende tal pr. 1. september 1988 var 1.176 og 704. Driftsudgifterne til skolen var i 1989 ca. 12,1 mill. kr.

11.5. Anden Undervisning.

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter.

Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne (med ca. 7.100 elever) og musikskolerne (Suderoy, Vágur, Nord-Streymey, Argir, Tórshavn, Gøtu, Leirvík, Fuglefjørður og Klaksvík med ialt 1.200 elever).

11.6. Uddannelsesstøtte.

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen.

Fordelingen af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov fra september 1988. I foråret 1990 har Lagtinget ved en ændring af loven nedsat en række af satserne for uddannelsesstøtten.

Fra 1. august 1988 til 31. december 1989 udbetalte landskassen således ialt 37,6 mill. kr. i støtte til uddannelsessøgende på Færøerne. 3,8 mill. kr. af de 37,6 mill. kr. var lån.

Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige (danske) regler.

Landskassen gav i 1989 en støtte på ca. 11,0 mill. kr. til færøske studerende i udlandet.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN.

12.1. Færøernes Retsvæsen.

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året.
Herudover afholdes der i et vist omfang retsmøder i Klaksvík og i flere bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission, det færøske nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, Det færøske adoptionssamråd og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren (Sorenskriveren) medlem af Sterilisationsnævnet samt formand for Sjóvinnuráðið (Søfartsrådet).

På dommerkontoret var der pr. 1. januar 1990 foruden Sorenskriveren beskæftiget 1 retsassessor, 2 dommerfuldmægtige og 16 kontorfunktionærer, heraf 7 deltidsansatte. Endvidere beskæftiger dommerkontoret 1 kontorelev og et retsbud.

Nedenfor er angivet antallet og arten af retssager og andre retshandlinger.

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes rets virksomhed.

	1970	1980	1986	1987	1988	1989
Borgerlige sager						
Stævninger indleveret til berammelse	1439	2333	5616	3273	5933	6660
Afsagte domme ialt	833	1772	2662	2786	2781	5281
heraf udeblivelses- og erkendelsesdomme	747	1702	2553	2608	2653	5140
Straffesager						
Indl. til berammelse	330	435	576	696	592	616
Afsagte domme	168	309	423	484	481	454
Fogedforretninger						
Indl. begæringer	913	2883	4643	7643	7673	11961
Heraf udpantnings-begæringer	32	1845	1035	5116	4412	6022
Auktioner						
Auktionsbegæringer ialt	60	127	108	154	145	257
Heraf faste ejendomme	38	54	60	77	62	115
Heraf skibe	3	47	11	18	29	56
Afholdte auktioner						
Over faste ejendomme	5	9	21	13	4	17
Over skibe	2	18	4	6	11	14

Kilde: Sorenskriveren (dommeren).

Her ud over kan nævnes, at antallet af tinglyste dokumenter i de seneste år har ligget mellem 22.000 - 30.000 årligt, og at skifteretten i 1989 havde 475 anmeldte boer (mod 507 i 1988). Nævnes kan også at huslejenævnet i Tórshavn i 1989 havde 56 indkomne sager (mod 47 i 1988) og Færøernes Overfredningsnævn 99 indkomne sager (mod 129 i 1988).

Straffesager berammes til foretagelse omkring 1 måned efter anklageskriftets indlevering til retten, mens berammelsestiden i borgerlige sager, hvori der skal domsforhandles, er ca. 4 måneder.

Domsforhandling i en borgerlig sag berammes kun, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag ca. 1 måned efter stævningens indlevering til retten.

12.2. Færøernes politivæsen.

Politiets opgaver.

Færøerne er en selvstændig politikreds, der ledes af politimesteren (Landfogeden).

Som Grønland og de danske politikredse sorterer Færøerne under Rigspolitichefen og Justitsministeriet.

Landfogeden varetager som leder af politikredsen de sædvanlige politi- og anklagemæssige opgaver. Derudover er Landfogeden tillagt statsadvokatkompetence. Landfogeden møder således udover i politi- og straffesager i Færøernes Ret også i ankesager ved Østre Landsret, der tre gange om året har session på Færøerne.

Landfogeden giver møde i nævningesager, der behandles ved Færøernes Ret med dommeren (Sorenskriveren) som retsformand.

Endelig varetager Landfogeden en række specielle opgaver bl. a. som skibsregistrator og borgerlig vielsesmyndighed.

Politiets bemanding.

Landfogedens kontor er beliggende i Tórshavn. Det juridiske personale består udover Landfogeden af en vicepolitimester og 2 politifuldmægtige. Den daglige leder af Færøernes politikorps er politiinspektøren. Politistationen i Tórshavn ledes af en politikommissær og en vicepolitikommissær.

Uden for Tórshavn er politikredsen inddelt i 6 sysler, der hver ledes af en stationsleder (sysselmand).

Ved årets udgang var 30 personer, heraf 11 på deltid, ansat i kontorsektoren. Politikontoret i Tórshavn beskæftigede 18, mens resten er fordelt på syslerne. Lønningerne til fire heltidsstillinger i Tórshavn refunderes af landsstyret og Tórshavn kommune på grund af Landfogedens administration af de anførte specielle områder. På kontoret i Tórshavn er ansat 7 lærlinge.

Politistyrken var den 31. december 1989 på ialt 87 politifolk. Endvidere var ansat 11 reservebetjente.

Der er ikke længere sysselmænd uden for politiets normativ. Stillingen som sysselmand i Vestmanna blev i begyndelsen af 1989 besat med en polititjenestemand. Det samme var tilfældet, da stillingen som sysselmand på Sandø i begyndelsen af 1989 blev nybesat.

18 personer var under uddannelse på politiskolen i Danmark.

Arrestvæsenet.

Ved arrestvæsenet var der den 31. december 1988 beskæftiget 11 personer.

Den 27. juli 1988 blev arresthuset i Tórshavn, efter en større udvidelse og gennemgribende modernisering, indviet af direktøren for kriminalforsorgen. Arresthuset har nu plads til 15 indsatte mod tidligere 8. Udvidelsen skulle medføre, at afsoningspukler, som man tidligere har søgt at afbøde ved at leje ALV-skolen við Áir, kan undgås, og at idømte frihedsstraffe kan afsones kort tid efter dommen. Afsoningspuklen, som eksisterede inden udvidelsen af arresthuset, er delvis afviklet.

Domfældte, som ikke var indkaldt til afsoning inden et år efter dommen, har fået tilbud om at betale en bøde i stedet for at afsone.

Frihedsstraffe på mere end 1 år vil normalt blive afsonet i danske statsfængsler.

I forbindelse med arresthusbyggeriet blev politistationen i Tórshavn ombygget og udvidet, idet den gamle arrestforvarerbolig blev inddraget til brug for stationen.

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn. Afdelingen ledes af en socialrådgiver og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Afdelingen varetager desuden socialtjeneste i arresthuset i Tórshavn, ligesom den arbejder i nær tilknytning til danske fængsler, hvor færinger afsoner frihedsstraf.

Politiets regelgrundlag.

Den danske straffelov gælder også på Færøerne med visse undtagelser.

Undtagelserne består især i, at nogle af de nyere ændringer og tilføjelser, der er foretaget i straffeloven, ikke er sat i kraft på Færøerne.
Den 1. april 1988 trådte en ny retsplejelov for Færøerne i kraft. Loven består i en henvisning til den danske retsplejelov, idet der dog i en lang række bestemmelser er sket en tilpasning til de særlige færøske forhold.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. På enkelte områder er reglerne dog gjort noget strengere (f. eks. ved væsentlige fartoverskridelser, promille- og spirituskørsel).

Med hensyn til antallet af anmeldte overtrædelser af de enkelte lovbestemmelser henvises der til beretningens bilag 14.

I bilag 15 og 16 er givet en oversigt over politiets virksomhed iøvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes Overøvrighed.

Indledning.

Overøvrighedsområdet, der henhører under Justitsministeriets resortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamterne og Københavns overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af Landfogeden og Sorenskriveren.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f. eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af bidrag, adoptioner, tilladelse til at føre nyt navn, godkendelse af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

De vigtigste af disse områder vil blive kortfattet omtalt i det følgende.

Indgåelse- og opløsning af ægteskab.

Hjemmestyret har ikke ønsket den lovgivning, som i Danmark har været gældende på området siden 1969, ikraftsat på Færøerne, og derfor er loven om ægteskabs indgåelse og opløsning af 1922 med visse senere ændringer fortsat gældende på Færøerne.

Efter denne lov skal der inden indgåelse af ægteskab foretages lysning. Man kan ved kongelig bevilling opnå fritagelse for lysning, såfremt særlige grunde taler herfor. Man kan endvidere ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielsen sker som hjemmevielse, d. v. s. udenfor de autoriserede vielsessteder (kirkerne og Landfogedens samt sysselmændenes kontorer). Der blev i 1989 på Færøerne foretaget 172 kirkelige og 69 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudet).

I 1989 blev 59 ægteskaber opløst ved skilsmisse. Af disse skilsmisser er 7 sket ved dom og 52 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 52 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 25 tilfælde forudgående separation. 23 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab og 4 ægteskaber blev opløst på grundlag af lang tids forudgående samlivsophævelse.

Børnebidrag.

Ifølge lov om børns retsstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge barnet, og hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption.

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 1989 blev der udfærdiget 20 adoptionsbevillinger. De 6 adoptioner var såkaldte stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles barn med en anden person.

De øvrige 14 adoptionsbevillinger vedrører børn fra udlandet. Disse børn kom fra Korea, Colombia og Indien.
Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Umyndiges retshandler.

En umyndig person - d. v. s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter.

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold.

Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt.

Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager.

En kvinde kan genantage sit pigenavn ved at afgive en erklæring herom til Landsfolkeregistret.

Tilladelse til at føre et efternavn eller mellemnavn, som den pågældende ikke tidligere har båret, kræver derimod bevilling, som udfærdiges af Rigsombudet. Dette gælder uanset om navneansøgningen vedrører et allerede eksisterende navn, f. eks. antagelse af en samlevers eller slægtnings navn, eller om navneansøgningen vedrører et helt nyt, opdigtet navn. Hvis der gives bevilling til at bære et helt nyt efternavn, anmeldes dette til Justitsministeriets Civilretsdirektorat, med henblik på optagelse af navnet i en særlig oversigt over beskyttede efternavne. I 1989 blev der på Færøerne givet bevilling til 17 nydannede efternavne.

Navnelovsområdet vil formentlig blive overtaget som særanliggende inden for en overskuelig periode.

Fri proces.

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes normalt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab).

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 1989 opnåede 7 personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV.

13.1. Folkekirken.

Folkekirken på Færøerne, der er et fællesanliggende, hører i kirkelig henseende under Københavns stift.

Den øverste lokale embedsmand er vicebiskoppen. Regler om arbejdsfordelingen mellem Københavns biskop og vicebiskoppen er fastsat i et regulativ for vicebiskoppen på Færøerne.

Landsstyret har i foråret 1989 fremsat ønske overfor rigsmyndighederne om at Færøerne bliver gjort til et selvstændigt stift inden for folkekirken, herunder med egen biskop.

Færøerne er opdelt i 13 præstegæld med ialt 6o kirker og 6 bønhuse og med 19 præsteembeder samt stillingen som vicebiskop.

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31/12 1989.

Præstegæld	Præster	Kirker	Kommuner	Bygder	Indbyggere pr.31/12-89
Norðoya ø.(Viðareiði)	1	5	4	9	923
Norðoya v.(Klaksvík)	2	6[1)]	4	10	5.242
Fuglafjørður	1	5[1)]	4	10	3.636
Nes	1	4[1)]	2	11	3.639
Sjógv	1	4	3	8	1.924
Eiði	1	4	4	8	1.374
Norðstreymoy (Kvívík, Vestmanna og Hvalvík)	3	9[1)]	7	16	3.787
Suðurstreymoy ø.(Tórshavn ø.)	2	3	5	16	16.823
Suðurstreymoy v.(Tórshavn v.)	2	4			
Vágar (Miðvágur)	1	6[1)]	5	7	2.939
Sandoy (Sandur)	1	6	5	8	1.782
Suðuroy n.(Tvøroyri/Hvalba)	2	5[1)]	3	8	3.091
Suðuroy s. (Vágur)	1	5	4	8	2.786
Ialt	19	66	50	119	47.946

1). Heraf 1 bønhus

Kilde: Vicebiskoppen og materiale i Rigsombudet.

Administrationen af kirker og kirkegårde er henlagt til Lagtinget, der bestyrer Færøernes Kirkefond, hvis midler benyttes til kirkernes udvendige vedligeholdelse og til opførelse af nye kirker og udvidelse af de eksisterende. Herudover yder fonden tilskud til kirkegårdsgærder, til anskaffelse af orgler og til byggearbejder og fornyelse af inventar m.v., der kan karakteriseres som egentlige forbedringer og ikke som normal vedligeholdelse. Fondens midler bevilges på de årlige lagtingsfinanslove. Det løbende tilsyn med kirkerne føres af Færøernes kirkeinspektion, der består af rigsombudsmanden (formand), vicebiskoppen og 3 medlemmer valgt af Lagtinget. Kirkeinspektionen afgiver indstilling til Lagtinget om anvendelse af kirkefondens midler. Rigsombudsmandens kontor fungerer som sekretariat.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40%, mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond. Fællesfonden betaler også udgifter vedrørende præsteboliger m.v., og administrationen heraf foregår gennem stiftsøvrigheden over København stift. Under tilsyn af menighedsråd og kirkeinspektion har kommunerne ansvar for anlæg og drift af kirkegårde.

Udgifterne til kirkernes indvendige vedligeholdelse og kirkernes drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Tabel 13.2. Oversigt over kirkelige udgifter 1988.

	Stats-kassen	Lands-[1] kassen	Menigheds-rådskasserne	Ialt
		- 1.000 kr. -		
Udv. vedligeh. af kirker	-	2.758	-	2.758
Indv. vedligeh. af kirker	-	-	1.100	1.100
Udg. ved gudstjeneste m.v.	-	-	687	687
Andre udg.(kontorhold, drift af bygninger og lokaler m.v.)	153	133[2]	4.700	4.986
Nye kirker	-	700	3.000	3.700
Kirkegårdsgærder	-	-	-	-
Præstelønninger og pensioner	5.756[3]	-	-	5.756
Præsternes befordring	117	116	-	233
Præstegårde	838	-	-	838
Ialt	6.864	3.707	9.487	20.058

1). Omfatter her kirkefondens faktiske udgifter i 1988. I kapitel 6 er anført den på finansloven afsatte bevilling, landskassens tilskud i finansåret til kirkefonden.
2). Andre udgifter omfatter forsikring af kirkerne og udgifter vedrørende kirkeinspektionen.
3). Af lønudgiften afholdtes 3.370.000 kr. af Præsteembedernes Fællesfond (se note 4) og resten af staten.
4). Udgiften afholdes af Præsteembedernes Fællesfond, hvis indtægter hidrører fra dansk kirkeskat, forrentning af sognenes formuer samt lejeindtægter fra leje- og tjenesteboliger.

Kilde: Statsregnskab 1988, landskasseregnskab 1988 samt materiale på Rigsombudet.

Ud over de nævnte udgifter til kirkelige formål har nogle kommuner i 1988 haft udgifter til kirkegårde.

Hjemmelen i styrelsesloven fra 1924 til at udskrive skatter til kirkens drift blev for første gang bragt i anvendelse, da der i 1972 blev udskrevet kirkeskat i Tórshavn og Argir kommuner. Hjemmelen til at udskrive kirkeskat er senere blevet anvendt af ialt 20 kommuner. (Kirkeskatteprocenten varierer fra ca. 0,10 til 0,65).

13.2. Organisation og Foreninger Tilsluttet Folkekirken.

K.F.U.K. og K.F.U.M.

De kristelige foreninger for unge kvinder og unge mænd, der hver har godt 200 medlemmer, har begge til formål at arbejde for Guds riges udbredelse blandt unge, men arbejder iøvrigt inden for alle aldersgrupper. Bevægelserne samlede oprindeligt medlemmer og interesserede til bibelmøder og fællesbøn, og dette er fortsat grundlaget for deres virke.

Udover bibelarbejdet har foreningerne en række aktiviteter, forskelligt hobbyarbejde, forelæsninger, spil, film, udflugter og sommerlejr. Endvidere støttes et ydremissionsk arbejde. Begge foreninger afholder jævnligt medlemsmøder og andre møder - ofte ved fællesarrangementer mellem de to foreninger. Foreningerne er engageret i blad- og forlagsvirksomhed, og der er knyttet spejderafdelinger til foreningernes afdelinger.

I Klaksvík driver de to foreninger en børnehave, og på K.F.U.K.- og K.F.U.M.-hjemmene i Tórshavn er der udlejet værelser til skolesøgende unge kvinder og mænd.

Indre Mission.

Indre Mission på Færøerne (Heimamissiónin) arbejder inden for rammerne af den evangelisk-lutherske kirke og forkynder fra omkring 30 missionshuse rundt omkring på øerne. Der er 5 fastansatte forkyndere. Disse virker over hele landet, mens det lokale arbejde først og fremmest varetages af frivillig arbejdskraft.

Indre Missions virke omfatter kristelige møder, sangkor, ungdomsforeninger og søndagsskoler. Missionen udgiver to blade, ligesom man har sit eget bogforlag og en båndcentral.

Den færøske sømandsmission, som driver sømandshjem i Tórshavn, Runavík og Reykjavík, og som desuden arbejder fra et norsk sømandshjem på Shetlandsøerne og fra sømandshjemmet i Hirtshals, hører under Indre Mission. Det økonomiske grundlag for arbejdet i Indre Mission og sømandsmissionen er frivillige gaver.

Det kirkelige missionsforbund.

Det kirkelige missionsforbund ("Kirkjuliga missiónsfelagið"), er et lægmandsfællesskab af troende, som sammen med præster på evangelisk-luthersk folkekirkeligt grundlag ønsker at vække og styrke det åndelige liv og at samle børn, unge og ældre til et helligt samfund. Missionsforbundet har nogle få ansatte forkyndere på Færøerne, og 2 missionærer, der virker i Ethiopien. Den væsentlige del af missionsforbundets arbejde udføres af frivillige.

Af aktiviteter kan nævnes søndagsskolevirksomhed, håndarbejdsaftener og sangkor for voksne og børn. Forbundets forlag har til huse i missionshuset i Tórshavn, og dets bog- og båndcentral ligger i Klaksvík.

Forbundets nyeste aktiviteter er et lejrsted i Haldarsvík, som er beregnet for børnelejre, ungdomslejre og bibelkurser.

Det økonomiske grundlag for missionsforbundet er frivillige gaver.

13.3. Kristne Trossamfund Uden For Folkekirken.

Brødremenigheden.

Brødremenigheden står uden for folkekirken, og den forkynder fuld og evig frelse ved omvendelse og tro på Jesus Kristus. De troende bliver døbt, og derfor kaldes de ofte "baptister" (døbere).

Der findes forsamlinger (menigheder) i Tórshavn og en række bygder. På grund af organisationsformen kan der ikke angives nøjagtigt medlemsantal, men man regner med, at forsamlingerne omfatter 7-10% af den færøske befolkning.

Der er 34 forsamlingshuse omkring på øerne, heriblandt "Ebenezer" i Tórshavn, og i de fleste af disse holdes der møder en til flere gange om ugen. Desuden er der søndagsskole og et hus, der anvendes til sommerlejr. Menigheden udsender to tidsskrifter og dens forlag udgiver forskellige kristelige bøger og pjecer.

Der er 4 missionærer ved forsamlingerne på Færøerne og andre virker i en række andre lande. I Danmark arbejdes specielt blandt færinger.

Alt arbejde i menigheden er frivilligt, og der er ikke institueret nogen fælles ledelse for Færøerne. Alle økonomiske forhold, herunder også støtte til missionærernes arbejde, ordnes inden for forsamlingerne.

Den katolske kirke.

Den katolske menighed på Færøerne er en del af bispedømmet København, der omfatter Danmark, Færøerne og Grønland.

Menighedens opgave er at vidne om Guds kærlighed for det færøske folk og at arbejde for kristen kærlighed, fred og retfærdighed menneskene imellem.

Menigheden består af ca. 50 medlemmer, heraf et antal franciskanersøstre og en sognepræst. Der afholdes en daglig gudstjeneste i klostret KERIT i Tórshavn. Om søndagen og på de større helligdage fejres en højmesse i Mariukirkjan.

Søstrene er engagerede i Skt. Frans' skole i Tórshavn og driver også en børnehave.

Frelsens hær.

Frelsens Hær er en international, evangelisk og social organisation, hvis mål er at kæmpe for, at alle mennesker skal "underkaste sig den Herre Jesu Kristi herredømme". Man søger at nå dette mål ved et forebyggende og opbyggende arbejde blandt børn og unge, samtidig med at man driver et udadvendt og oplysende arbejde af både praktisk og åndelig karakter.

Frelsens Hær har knapt 100 soldater. Foruden hornorkestret er der spejderarbejde, en sanggruppe og en søndagsskole. Frelsens Hær har afdelinger i Tórshavn og i Vágur.

Den frie evangeliske menighed.

Menigheden, der arbejder mest sammen med pinsemenigheden i Norge, arbejder ud fra bibelens ord om det evige liv, som er at kende den eneste sande Gud og den, som Gud har sendt, Jesus.

Menigheden har ca. 150 medlemmer, og menighedens søndagsskole samler et halvt hundrede børn. Ledelsen består af en forstander og seks "ældstebrødre". Der holdes omkring 250 møder årligt.

Syvende-dags adventisterne.

Syvende-dags adventisterne har kirkehistorisk set rod i den radikale reformation (16. årh.), som udmundede i de pietetiske og puritanske vækkelsesretninger . Kirkesamfundet er en international missionsbevægelse, der virker overalt i verden. Jesus Kristus forkyndes som verdens eneste frelser, og man lever i håbet om Kristi snarlige genkomst, idet man efter de ti bud hviler på den syvende dag og mindes Kristi skabende og forløsende virksomhed.

Samfundet har ca. 100 medlemmer, hovedsageligt fra Tórshavn og Kollafjørður. Hver lørdag er der bibelstudium, hvor medlemmernes samtaler om et i forvejen bestemt emne. Bagefter samles menigheden til gudstjeneste.

Adventistsamfundet driver, som en del af sin virksomhed, en børneskole, 1. til 7. klasse, med 65 elever og 5 fuldtids ansatte lærere og en fysioterapiklinik "Skodsborg" i Tórshavn. Menigheden driver også en søndagsskole og den har sit eget bogforlag.

Jehovas Vidner.

Jehovas Vidner er et internationalt, kristent samfund af forkyndere. I mere end 200 lande og områder forkynder de, at Guds rige med Jesus Kristus som konge er oprettet i himmelen, og at dette rige vil gribe ind i jordens anliggender. De forkynder, at den nuværende verdensordning nærmer sig sin afslutning, fordi Gud, hvis navn er Jehova, snart vil fjerne ondskaben.

På Færøerne findes der menigheder i Tórshavn, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri. Mødestederne kaldes rigssale, og Jehovas Vidner bygger dem selv. Der er ca. 100 aktive vidner på Færøerne, men der er flere, som føler sig knyttet til menigheden.

Filidelfia-menigheden.

Filadelfia-menigheden i Tórshavn er en pinsemenighed. Dette navn gav folk denne bevægelse, fordi den bygger på de begivenheder, der fandt sted første pinsedag.

Filadelfia er tilknyttet bevægelsen i de nordiske lande og samarbejder med denne således, at hver menighed er selvstændig (suveræn), men dog har et godt samarbejde med alle de andre menigheder.

Medlemstallet er ca 150. For at blive medlem forlanges det, at vedkommende er genfødt og døbt i henhold til skrifterne. Menigheden er etableret med et ældsteråd. Ledere og ansvarshavende bliver valgt efter anbefaling af rådet, og de bliver derefter indsat til arbejde på det månedlige menighedsmøde.

Finansieringen af menigheden foregår ved personlige gaver og kollekt ved morgengudstjenesten og på menighedsmøderne. Tiende bliver ikke forlangt, men der er mange, som giver tiende.

13.4. Andre trossamfund.

Bahá'í troen.

Bahá'í troen er et selvstændigt trossamfund, som bygger på Baháúlláh's lære. Bahá'ere tror, at Baháúlláh er den forjættede, som der er blevet profeteret om i alle religioners skrifter, og som skal indstifte verdensfreden og gøre verden til en enhed. Bahá'í samfundene i Tórshavn og i Toftir er blandt de 112.000 centre omkring hele verden, som vejledes af Retfærdighedens Verdenscenter i Haifa, Israel.

Der afholdes møder regelmæssigt hver uge, ligesom der arrangeres bønnemøder og læseringe. Derudover holdes der 9 særlige helligdage.

Bahá'í samfundet på Færøerne har en bygning i Tórshavn, købt med støtte fra Bahá'í verdensrådet. Hele arbejdet finansieres fuldt ud af det, som trosfællerne frivilligt giver til sagen.

14. KULTURELLE FORHOLD.

Radio.

Útvarp Føroya (Ú.F.) startede sine udsendelser i 1957. Direktører for Ú.F., der er tjenestemand under landsstyret, står for den daglige ledelse, og radiorådet (bestående af et 6-mandsudvalg, hvoraf 5 medlemmer vælges af Lagtinget og 1 af lytterforeningen) fastlægger hovedlinierne for programlægningen.

På mellembølge sender radioen med en 5 kilowattsender. Radioen sender også med en kraftigere sender til den færøske fiskerflåde og til færinger udenlands. En ny kraftig mellembølgesender vil blive taget i anvendelse i sommeren 1990. På FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere. Stereoudsendelserne kan høres over hele landet.

Ú.F. har på forskellige områder etableret et samarbejde med Danmarks Radio. Útvarp Føroya producerer alle programmerne selv, og alle udsendelserne er på færøsk. Sendetiden dækker - især i vinterhalvåret - det meste af dagen.

Omkring 1/5 af radioens sendetid er nyheds- og aktualitetsudsendelser, hvoraf der sendes 10 kortere eller længere udsendelser hver dag. I næsten halvdelen af sendetiden sendes musik og musikprogrammer af forskellig art. Radioens programudbud omfatter desuden aktuelle reportager af forskellig slags, litteraturudsendelser, hørespil, sprogudsendelser, naturudsendelser, interwievs, foredrag om færøsk historie og natur, gættekonkurrencer, underholdningsudsendelser og oplæsning, børne- og ungdomsudsendelser og udsendelser med erhvervsstof.

Fjernsyn.

Sjónvarp Føroya (SVF) påbegyndte sine prøveudsendelser den 1. april 1984 samtidig med, at de private fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

Den daglige ledelse varetages af en direktør, der er tjenestemand under landsstyret. En bestyrelse bestående af 6 medlemmer, hvoraf 5 er valgt af Lagtinget og 1 af lytterforeningen, godkender de fjernsynsprogrammer, der forelægges af direktøren, og fører kontrol med, at der er balance i udsendelserne.

SVF der har en fjernsynsstue og 2 kontrolrum i Tórshavn, har udsendelser på 5 af ugens dage.

Sendetiderne er tirsdag, torsdag og fredag aften. Lørdag og søndag sendes der både i eftermiddags- og aftentimerne.

Antallet af faste færøske udsendelser er forøget i de senere år. På nyheds- og aktualitetsområdet har fjernsynet en række faste udsendelser (nyhedsudsendelse 3 gange om ugen, aktualitets- og debatudsendelser 1 til 2 gange ugentligt, et færøsk kulturprogram hver 14. dag). Udsendelserne for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede mens andre er udenlandske, men med færøsk tekst og tale.

En væsentlig del af stoffet kommer fra Danmarks Radio, men der er også i de seneste år modtaget stof fra islandsk, norsk og svensk fjernsyn. Det færøske fjernsyn køber ligeledes en del aktuelle udsendelser fra BBC og der sendes nu også jævnligt via satellit. I de senere år har fjernsynet forøget den del af det udenlandske stof, som har færøsk tekst.

Tórshavn kommune åbnede i 1989 en parabolstation, som gør det muligt for befolkningen i Tórshavn-området (gratis) at modtage udsendelserne fra TV3, BBC1, Eurosport og MTV (musikkanal).

SVF's drift finansieres næsten udelukkende over fjernsynslicensen, som i 1989 udgjorde 1.100 kr. pr. fjernsynsmodtager. I 1989 opnåede fjernsynet ret til at bringe reklamer. Indtægterne herved har hidtil været yderst begrænsede.

Aviser.

Følgende 9 aviser udkommer på Færøerne (hvoraf 7 i Tórshavn):

Navn	Ugentlige udgaver	Oplagstal (1989)*	Talerør for:
Dimmalætting	3	13.000	Sambandspartiet
Socialurin	5	6.000	Socialdemokratiet
Dagblaðið	3	5.000	Folkeflokken
14. September	2	3.800	Republikanske parti
Tingakrossúr	2	2.500	Selvstyrepartiet
Oyggjatíðini	2	5.000	Ingen partitilknytning
Fríu Føroya	1	1.300	Uafhængig socialistisk
Norðlysið	1	1.200	Ingen partitilknytning
Eysturoyggin	1	800	Ingen partitilknytning

* Antal trykte eksemplarer (oplyst af de respektive bladredaktioner). Antallet af solgte eksemplarer antages at ligge noget lavere.

Desuden udkommer med mellemrum i Tórshavn Havnarblaðið, som er uden (parti) politisk tilknytning.

Bogudgivelser.

I 1989 udkom ialt 148 (131) værker på færøsk, 62 (60) originale og 86 (71) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 17 genoptryk. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 1988). Det samlede antal trykte bøger på færøsk siden den første bogs fremkomst i 1822 er hermed på 2.550 bøger.

Uden for Færøerne udkom i 1989 10 (19) bøger skrevet af færinger eller som vedrørte Færøerne - 4 på dansk, 3 på svensk, 1 på norsk, 1 på finsk og 1 på engelsk.

I 1989 blev der kun oversat én bog fra færøsk, nemlig billedbogen "Vár og Mánin" af Steinbjørn B. Jacobsen og Bárð Jákubsson. Denne bog blev også udgivet på svensk og norsk.

Af de 86 oversættelser til færøsk er 40 fra dansk,, 19 fra engelsk/amerikansk, 9 fra svensk, 8 fra tysk, 6 fra norsk, og 4 fra andre sprog.

Foruden de 148 bøger på ialt 16.159 (16.125) sider og en samlet bogladepris på 17.617 kr. (16.863 kr.) blev der på Færøerne udgivet 2 bøger henholdsvis på dansk og på engelsk.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 0 (6) romaner, 3 (4) novellesamlinger, 2 (2) skuespil, 2 (11) digtsamlinger, 74 (58) børnebøger og 23 (18) skolebøger, og for faglitteraturens vedkommende: religion 9 bøger (6), skole og samfund 11 bøger (8), topografi, historie, biografi 19 bøger (13), samt anden faglitteratur 5 bøger (5).

Af de udgivne bøger i 1989 er 123 bøger (svarende til ca. 83% (61%)) blevet trykt i udlandet.

Foruden de 148 bøger, der udkom i 1989, udkom også 42 (28) julebøger, almanakker og andre årbøger, samt 61 (62) blade og tidsskrifter.

I februar 1990 blev M.A.Jacobsens litteraturpris tildelt Carl Johan Jensen (skønlitteratur) og Axel Tórgarð (faglitteratur). Ved samme lejlighed uddeltes Tórshavn byråds børnebogspris for 1989 til Jákup Berg og Óli Petersen.

Biblioteksvæsen.

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1928 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne. Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Det har tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelse og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

I tilknytning til bibliotekets færøske afdeling udarbejdes nationalbibliografien, en registrering af alt materiale vedrørende Færøerne - siden 1940 trykt som selvstændigt tillæg til Dansk Bogfortegnelse.

Af bibliotekets samlede budget for 1989 på 5.122.000 kr. er 865.000 kr. bevilget til indkøb og indbinding af bøger, til abonnement på aviser og tidsskrifter m.v.

Bogbeholdningen er på godt 111.000 (106.340) bind, heraf ca. 18.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden 480 tidsskrifter, 360 mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 1989 udlånte Landsbókasavnið 10.000 (9.800) bøger til 3.300 lånere. Der er en stadig voksende benyttelse af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofonplader og kassettebånd m.v.

For at tilbyde bygderne en bedre biblioteksservice har landsbókasavnið etableret en ordning med en bogbus til dele af Streymoy og Eysturoy. Bogbussen besøgte i det meste af året 21 forskellige bygder en gang om ugen.

Til sin håndskriftssamling har biblioteket tilvejebragt kopier af håndskrifter, der er arkiveret på Det kgl. Bibliotek og Dansk Folkemindesamling, derudover har biblioteket fået bøger, tidsskrifter og særtryk som gave fra enkeltpersoner, biblioteker og andre institutioner på Færøerne og i udlandet.

Næsten en fjerdedel af befolkningen bor i kommuner, hvor der ikke er noget bibliotek. Det eneste heltidsbibliotek uden for Tórshavn, der har åbent hver dag, er Klaksvik bibliotek. De 13 øvrige folkebiblioteker, der kun har åbent få timer om ugen, er både folke- og skolebiblioteker. Tilsammen har disse små biblioteker godt 87.000 bøger med et udlån i 1989 på ca. 52.000. Biblioteket i Tórshavn udlånte i 1989 92.000 bøger, og biblioteket i Klaksvík 15.000 bøger. Statistikken viser også, at interessen for faglitteratur er lige så stor som for skønlitteratur.

I foråret 1988 vedtog Lagtinget en ny lov om central-, folke- og skolebiblioteker. Ifølge loven inddeles landet i 7 distrikter, hver med et centralbibliotek, der som folkebibliotek tager sig af bibliotekstjenesten på stedet, og som i øvrigt betjener distriktet som centralbibliotek.

Endvidere påhviler det alle kommuner, at etablere en folkebibliotekstjeneste (med egne lokaler hvis mere end 10.000 bind) og der skal være skolebibliotek på alle folkeskoler.

Landsarkivet.

Færøernes landsarkiv, der blev grundlagt i 1932, blev i 1952 overtaget af hjemmestyret og er således en institution, der hører direkte under landsstyret.

En af landsarkivets opgaver er at bevare alle oplysninger, som kan forklare kommende generationer, hvorledes samfundet har ændret sig gennem tiderne. Dette materiale kan være både af offentlig og af privat oprindelse. En anden hovedopgave er at tilvejebringe det materiale, som administrationen og øvrigheden mangler i deres daglige arbejde.

Endvidere har landsarkivet pligt til at fremskaffe bøger og diverse akter til forskere, ligesom arkivet udlåner akter til institutioner og arkivets egne læsestue. Det er ligeledes en del af arkivets arbejde, at indsamle bøger og materiale fra private og enkeltpersoner for på den måde at indsamle og bevare historiske kilder af offentlig og privat oprindelse.

Færøernes Landsarkiv omfatter i dag 4,5 kilometer hylder. Her opbevares alle akter for rigs- og landsmyndighederne, som er bevarede på Færøerne. Som eksempel kan nævnes sorenskriverens arkiver, Lagtingets fra 161515, kirkens fra 1669, landfogedens fra 1706, stiftamtmandens fra 1720, Færø Amts fra 1816, Færøernes Lagtings fra 1852, sundhedsvæsenets fra 1812 og syslernes fra omkring 1800.

Ved udgangen af 1989 var der ansat 9-10 medarbejdere på landsarkivet. Færøernes Landsarkivs hovedmagasin og læsesal har lokaler i laboratoriebygningen, Debesartrøð, mens administration og ekspedition ligger i "Postmeistarahúsinum" i Debesartrøð. Herudover har landsarkivet lejet forskellige andre lokaler.

Foruden det store arkivmateriale ejer Færøernes Landsarkiv en hel del bøger og andre akter i danske arkiver. Det drejer sig om materiale, som blev sendt til Danmark ved århundrededskiftet, og som man endnu ikke har mulighed for at opbevare på Færøerne.

Museum.

Føroya Fornminnissavn blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved en lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterede direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver opfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. Der er ansat 13-14 personer på museet, heraf 3 videnskabelige medarbejdere og 1 arkitekt.

Museets kulturhistoriske udstilling blev i 1989 besøgt af ca. 5.700 personer, hvortil kommer et stort antal skoleklasser. Fornminnissavnið's bådeudstilling havde i 1989 ca. 4.000 besøgende, og et stort antal skoleklasser.

Dúvugarður i Saksun havde i 1989 ca. 3.200 voksne besøgende, hvortil kommer besøgende børn og skoleklasser.

Føroya Fornminnissavn udgiver 3 gange årligt tidsskriftet, "Mondul", som har knapt 1.700 faste abonnenter.

Nordens Hus.

Norden Hus på Færøerne er opført af Nordisk Ministerråd og Færøernes landsstyre, og husets løbende drift finansieres af ministerrådet (92%) og landskassen (8%).

Nordens Hus, som åbnede i 1983, er et mangesidigt kulturhus på 2.600 m^2, hvis formål er at formidle kultur (herunder forsknings- og undervisningsspørgsmål) mellem Færøerne og det øvrige Norden samt være kulturhus for færøske anliggender på Færøerne.

Huset ledes af en bestyrelse på 8 medlemmer, hvoraf de 3 vælges af Færøernes landsstyre og de resterende 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer. Husets daglige arbejde ledes af en direktør, der udpeges af den siddende bestyrelse i samarbejde med det øvrige personale. Direktør Jan Kløvstad (Norge) er husets nuværende leder.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art, som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner.

Husets lokaler bliver brugt til mange formål af forskellig art. Færøernes symfoniorkester øver regelmæssigt her, så vel som flere andre musik- og teatergrupper. Foreningen Norden afholder mange af sine møder i huset, og i samarbejde med danseforeningen i Tórshavn bliver der arrangeret børnedans næsten ugentlig i vinterhalvåret. Den færøske radio og det færøske fjernsyn bruger også huset til optagelse af programmer af forskellig karakter.

Blandt husets mange aktiviteter kan iøvrigt nævnes, at der i 1989 var et stort antal kunstudstillinger, og et halvt hundrede forskelligartede koncerter, hvoraf godt halvdelen havde nordisk eller international deltagelse. Den årlige jazz-blues- og folkemusikfestival i august bød på 4-6 koncerter hver dag i de dage festivalen varede.

Ved forskellige gæstespil fra norske og danske teatre er der blevet opført en række forestillinger. Også færøske forestillinger blev opført i huset. I november måned blev Sofokles' "Antigone" vist for godt 4.000 tilskuere i en ny færøsk oversættelse. Opsætningen, der skete i et samarbejde med Tórshavnar Sjónleikerfelag, var den hidtil største på Færøerne.

Iøvrigt var Nordens Hus rammen om et stort antal kongresser, konferencer, færøske og nordiske møder og kurser (herunder et seminar om nationalisme i Norden).

I foråret 1989 afholdtes den 8. Nordiske Filmfestival i Nordens Hus, bl.a. med urpremiere på Katrine Ottarsdóttirs færøske film "Atlantic Rhapsody".

Teatervirksomhed.

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjónleikarhúsið i Tórshavn (211 tilskuerpladser), der ejes og drives af Havnar Sjónleikarfelag. Teatret fik i 1989 for første gang ansat en daglig leder (fr. Gulla Øregaard). Teaterbygningen anvendes også som biograf.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta samt i Strendur og Oyrabakki.

Andre steder anvender man skoler, idrætshaller og forsamlingshuse til teateropførelser, og der findes scener i de fleste nyopførte skoler. Da disse scener imidlertid som regel er henlagt til gymnastiksale, der ofte er i brug om aftenen, kan de kun i begrænset omfang anvendes af lokale amatørgrupper.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teaterscene), der som formål har at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne.

Institutionen ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya MáF, (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere). Leikpallur Føroya disponerede i 1989 over 2,2 mill. kr., hvoraf 1,8 mill. kr. var offentlig støtte.

Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 14 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a.

Den store teaterinteresse på Færøerne og de mange (amatør)skuespillerforeninger giver sig udtryk i, at der hvert år opføres et stort antal - store og små- forestillinger (klassiske og moderne -, færøske og udenlandske skuespil, kabaretter, musicals m.v.)

MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemsskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). Ligeledes er MáF medlem af Færøernes Kunstnerforening(LISA).

Klaksvík byråd overlod i 1985 huset "Atlantis Bio" til Klaksvík teaterforening, der selv har restaureret huset, således at det kan bruges til teater. Foreningen står for den daglige drift af huset.

Musikliv.

Der er ét symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestur, med ca. 45 aktive medlemmer.

Der er ialt 8 hornorkestre (brassband) og 5 harmoniorkestre på Færøerne, som ialt har ca. 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes ialt godt 100 koncerter/offentlige fremførsler om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 450 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførsler.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Tórshavn Jazz-, Fólka- og Blues-Festival, der er en nordisk festival for rytmisk musik,afholdes hvert år i august måned. Festivalen, der strækker sig over 3-4 dage, støttes både af færøske myndigheder og Nordens Hus og af forskellige kulturelle fonde.

Føroya Koncertfelag har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere. Koncertfelagið har i 1989 stået for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandsk besøg fra Danmark, Norge, Sverige m.fl.

Kunst.

Der er en betydelig interesse for billedkunst i den færøske befolkning, og der arrangeres hvert år et stort antal kunstudstillinger, hvoraf de fleste er salgsudstillinger.

Pengeinstitutterne og andre private og halvoffentlige virksomheder køber også færøsk kunst, ligesom de færøske offentlige myndigheder har tradition for at købe kunst til offentlige bygninger.

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er 20-30. Foreningen "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i "Listafólkasamband Føroya", LISA (den færøske kunstnersammenslutning).

Enkelte billedkunstnere får årlige hædersgaver på de årlige lagtingsfinanslove, men det offentlige giver ikke almindelig støtte til billedkunstnerne.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger. Listafelag har således stået for hovedparten af de store udstillinger med færøsk kunst, som har været afholdt - på Færøerne eller i udlandet - igennem de seneste 15-20 år, herunder også de traditionelle Olai-udstillinger, som har eksisteret siden 1948.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) opførte i 1970, og som har været organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafolk (Færøske Billedkunstnere). Billedkunstneren Bárður Jákupsson er ansat som museumsleder.

I museets udstillingsbygning Listaskálin vises i sommerhalvåret en basisudstilling af færøsk billedkunst, som omfatter dele af samlingen. Betydelige dele af samlingen er placeret i Lagtingets og landsstyrets bygninger og andre offentlige steder.

I vinterhalvåret arrangeres skiftende udstillinger af færøsk eller udenlandsk billedkunst i Listaskálin. Museet arrangerer endvidere udstillinger af færøsk kunst i udlandet (gerne i samarbejde med Listafelag Føroya).

Der er enkelte andre udstillingssteder i Tórshavn. I en forhenværende smedie ("Smiðjan") i den gamle del af Tórshavn, har Tórshavn kommune således indrettet en udstillingsbygning, der lånes ud til kunstnere til mindre udstillinger.

I en af Føroya Sparikassi' s filialer findes der også et lille lokale, som stilles til kunstnernes frie disposition.

Der findes et privat galleri ("Galleri List"), der driver egentlig udstillingsvirksomhed. Galleriet, der ligger i Vágsbotn (Tórshavn havn) har specialiseret sig i færøsk kunst.

IDRÆT.

Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF).

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

105 idrætsforeninger med godt 12.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótbóltssamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund på følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volley-ball, gymnastik, svømning, judo samt særforbundet for handicappede.

Hertil kommer en ungdoms- og udviklingsafdeling, som hører direkte under ÍSF, og som bl.a. tager sig af kursusvirksomhed. Andre idrætsgrene, som er repræsenteret i ÍSF uden at have et særforbund, er ridning, atletik, skydning og cykling.

Specialforbundene ledes af forretningsudvalg og turneringsudvalg, som vælges på specialforbundenes generalforsamlinger. Specialforbundenes formænd har sæde i ÍSF's bestyrelse ligesom formanden for de handicappedes idrætsforbund. Formanden for ÍSF er formand for forretningsudvalget, som har tre medlemmer. Forretningsudvalget, der har den daglige ledelse, administrerer alle finansielle spørgsmål og sørger for, at generalforsamlingens vedtagelser og bestyrelsesbeslutninger bliver gennemført.

Dansk-færøsk Kulturfond.

Dansk-færøsk Kulturfond, der blev stiftet i 1951, har til formål at fremme den kulturelle forbindelse mellem Færøerne og Danmark. Fondets kapital er tilvejebragt ved tilbagebetalinger af de rentefrie lån, der af staten blev ydet til færinger, der var under uddannelse i Danmark under krigen. Formuen andrager nu ca. 5 mill. kr.

Fondets bestyrelse består af 1 repræsentant for Statsministeriet, departementschef Peter Wiese, der er formand, 1 repræsentant for Kulturministeriet, docent Anne-Karin Høgenhaven, Det kgl. danske Musikkonservatorium, Rigsombudsmanden og 2 af landsstyret valgte repræsentanter, adjunkt Dánjal Petur Højgaard og lektor Eydun Andreassen. Fondets adresse er konsulent Inger Skydsgaard, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K.

Forespørgsler vedrørende fondets virksomhed kan også rettes til Rigsombudsmanden på Færøerne.

Blandt de formål, som Dansk-færøsk Kulturfond har støttet i 1989, kan nævnes koncerter og filmarbejde, kunstudstillinger, bogudgivelser og oversættelsesvirksomhed. Fondet har også foretaget nogle indkøb af færøsk kunst.

Bilag. 1 Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner.

	Kommune	Formand	tlf/fmd	tlf/adm.
Norderøerne:	Fugloy	Jóannes Christiansen	51137	51145
	Svínoy	Eyðun Jacobsen	51111	
	Viðareiði	Dánial Lydersen	51178	51083
	Hvannasund	Absalon í Buð	52111	52007
	Klaksvík	Óli E. Heinsen	55278	56388
	Kunoy	Heine O. Heinsen	56810	56814
	Mikladal	Hjalmar Johannesen	56641	
	Húsar	Jacob M. Joensen	56603	
Østerø:	Elduvík	Malvinus Reyná	44554	41348
	Oyndarfjørður	Hallur Ellingsgaard	44673	44545
	Fuglafjørður	Sigfríður Vørðhamar	44177	44006
	Leirvík	Jákup Tróndheim	43313	43006
	Gøta	Páll Gregersen	41773	41012
	Runavík	Hans Tausen Olsen	47512	47035
	Nes	Haldor Vang		47586
	Skála	Eyðbjørg Thorleifsson	41666	41179
	Sjógv	Eliesar Høj	47168	47158
	Sunda	Jaspur Larsen	22055	22113
	Eiði	Hans Jákup í Kollsbyrgi	23077	23012
	Gjógv	Sofus Debes Johannesen	23398	23163
	Funnning	Andor Sivertsen	23221	23222
Nordstrømø;	Haldórsvík	Atli Fossadal	23367	23304
	Saksun	Jógvan Magnusson Joensen	22303	
	Hvalvík	Torkil Olsen	22413	22350
	Hósvík	Signheðin Davidsen	22291	22366
	Kollafjørður	Johan Joensen í Líðini	21448	21120
	Kvívík	Kristian Magnussen	21228	21294
	Vestmanna	Maria Hansen	24165	24103
Sydstrømø:	Tórshavn	Poul Michelsen	15160	15160
	Kaldbak			
	Argir	Erland T. Jacobsen	15389	12934
	Kirkjubø	Helma Frýdal	28081	
	Hest	Johan Wang Niclasen	28027	28042
	Nólsoy	Hilmar Joensen	27119	27038
Vågø:	Sandavág	Jógvan Sjúrður Hansen	33064	32470
	Miðvág	Regin Poulsen		32429
	Sørvág	Daniel Tausen	32054	32004
	Bø	Hervør Guttesen	32380	
	Mykines	Bjarni Hansen	10986	
Sandø:	Sand	Tummas Løkjá	61066	61034
	Skopun	Herman Winther	61720	61349
	Skálavík	Linhjálm Christiansen	61261	61221
	Húsavík	Bjarki Magnussen	61371	61483
	Skúvoy	Arni Jensen	61459	61444
Suderø:	Hvalba	Arnold West	75134	75033
	Tvøroyri	Dánjal av Rana	71252	71085
	Fámjin	Ebba Hovgaard	71496	71595
	Hov	Kaj Tausen	73839	73657
	Porkeri	Jógvan Midjord	73275	73603
	Vágur	Mannbjørn Tausen	73044	73024
	Sumba	Gunnar Poulsen	70555	70344

Bilag 2. Befolkningsudviklingen i 1988 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke tal 1/1	Indvan- drede	Udvan- drede	Til- flyt. komm.	Fra- flyt. komm.	Fødte	Døde	Folke- tal 31/12
Fugloyar	61	0	1	2	2	1	0	61
Svínoyar	59	2	1	6	1	1	0	60
Viðareidis	301	1	0	6	5	9	5	307
Hvannasunds	490	1	3	36	4	10	2	495
Klaksvíkar	4.985	148	171	65	88	85	28	4.996
Kunoyar	110	0	0	6	1	3	2	116
Mikladalur	76	0	0	2	2	2	2	76
Húsa	52	0	0	1	0	2	1	54
Elduvík	142	6	2	0	14	3	2	133
Oyndarfjørður	186	3	7	9	9	7	3	186
Fuglafjørður	1.691	64	80	28	57	34	16	1.664
Leirvík	842	18	10	21	20	11	3	859
Gøta	962	35	36	30	26	23	8	980
Runavík	2.429	65	59	100	87	66	23	2.491
Nes	1.145	45	46	36	49	24	7	1.148
Skáli	729	10	11	14	26	16	5	727
Sjóar	1.008	12	15	18	26	18	4	1.011
Sunda	475	11	10	16	29	12	2	473
Eiðis	721	23	20	28	35	13	5	725
Gjaár	75	1	4	0	3	0	3	66
Funnings	115	0	0	0	2	0	3	110
Haldarsvíkar	305	5	2	12	13	5	4	308
Saksunar	27	0	0	0	0	0	0	27
Hvalvíkar	368	7	8	12	16	6	2	367
Hósvíkar	268	3	5	15	12	4	1	272
Kollafjarðar	910	22	16	46	37	13	8	930
Kvívíkar	602	14	22	20	29	15	3	597
Vestmanna	1.325	21	38	30	53	15	14	1.286
Argja	1.461	46	82	152	116	29	1	1.489
Kirkjubøur	192	10	5	1	6	2	0	194
Hests	60	0	1	2	2	3	0	62

Kommune	Folke tal 1/1	Indvan-drede	Udvan-drede	Til-flyt. komm.	Fra-flyt. komm.	Fødte	Døde	Folke-tal 31/12
Nolsoyar	316	8	8	2	10	3	0	311
Sandavágs	759	14	7	24	31	4	9	754
Miðvágs	1.069	21	23	33	29	15	5	1.081
Sørvágs	1.012	29	47	19	29	25	10	999
Bíggjar	76	0	1	0	1	0	0	74
Mykines	30	1	0	1	0	0	1	31
Sands	652	9	11	18	25	13	6	650
Skopunar	610	8	11	4	16	23	6	612
Skálavíkar	230	6	4	6	2	3	3	236
Húsavíkar	191	0	2	4	4	3	0	192
Skúvoyar	93	0	0	2	0	1	4	92
Hvalbiar	832	5	6	13	17	14	6	835
Tvøroyrar	2.129	51	44	50	49	30	38	2.129
Fámjins	124	5	3	4	3	2	2	127
Hovs	165	0	1	10	6	2	5	165
Porkeris	390	0	4	6	1	10	6	395
Vágs	1.680	41	44	49	43	25	22	1.686
Sumbiar	550	3	3	2	17	11	6	540
Tórshavnar	14.578	785	939	484	353	295	83	14.767
Ialt	47.658	1.559	1.813	1.406	1.406	911	369	47.946

Kilde: Landsfolkeregisteret.

Bilag 3. Oversigt over fiskekvoter, der tildeles andre nationer ved Færøerne i 1989 (Pr. 1. april 1989).

Fiskearter	USSR	Norge	DDR	Island	EEC	IALT
Torsk og kuller	-	-	-	-	500	500
Andre bundfiskearter	200[17)]	6.000[23)]	-	-	14.750[21)]	20.950
Bundfisk ialt	200	6.000	-	-	15.250	21.250
Makrel	4.200	10.630	-	-	4.370	19.200
Blåhvilling	105.000[18)]	35.000	6.000	--	25.000	171.000
Andet	2.000	100	-	-	-	2.100
Ialt	111.400	51.730	6.000	-	44.620	213.750

Kilde: Færøernes landsstyre.

Bilag 4. Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper i 1980 og 1986-1989.

	Fiske Dage	Fiske Parter	Ferie Godtg.	Tilskud[1)]	Mindste Løn	Ialt	Pr. Fiske-dag
Isfiskelineskibe							
1989	211	114.970	13.796	74.441	9.319	212.526	1007
1988	207	106.079	12.686	61.787	8.173	188.726	912
1987	223	113.769	12.515	71.223	6.944	204.452	917
1986	175	70.251	7.065	55.649	11.914	144.485	826
1980	229	74.396	6.224	16.447	4.656	101.723	444
Store isfisketrawlere							
1989	252	159.839	19.181	33.670	7.826	220.516	875
1988	238	171.814	20.597	36.989	2.844	232.244	976
1987	234	154.409	16.935	26.411	2.186	199.940	854
1986	258	166.477	16.770	44.089	4.572	231.907	899
1980	279	151.993	14.439	8.770	1.187	176.389	632
Mindre trawlere							
1989	200	160.578	19.269	15.971	5.385	201.203	1006
1988	210	165.148	19.818	16.758	3.370	205.094	977
1987	224	166.840	18.310	9.168	2.609	196.928	879
1986	211	177.706	18.000	12.968	3.667	212.341	1.006
1980	253	121.109	11.505	6.870	2.025	141.509	599
Industrifisketrawlere							
1989	188	166.268	19.952	14.236	4.712	205.168	1091
1988	246	171.733	20.553	18.877	745	234.579	954
1987	238	167.376	18.406	138.803	-	324.585	1.363
1986	235	141.152	12.242	69.608	2.680	227.682	969
1980	220	114.058	10.682	10.454	581	135.775	617

	Fiske Dage	Fiske Parter	Ferie Godtg.	Tilskud[1)]	Mindste Løn	Ialt	Pr. Fiske-dag
Notskibe							
1989	200	141.941	17.032	20.517	9.657	189.147	945
1988	190	130.580	15.549	18.364	7.939	171.982	905
1987	213	127.297	14.387	27.487	8.420	178.662	828
1986	244	141.072	14.294	35.692	13.504	204.562	838
1980	209	115.158	10.940	6.662	6.554	139.314	667
Rejetrawlere							
1989	223	249.199	29.903	8.442	-	287.544	1289
1988	167	239.082	27.516	5.330	615	272.544	1.632
1987	251	237.263	25.851	-	-	263.114	1.043
1986	268	275.843	27.800	-	276	303.919	1.134
1980	202	135.611	12.883	-	913	149.407	740
Hæktrawlere i saltfisk- og filetfremstilling							
1989	179	220.529	26.463	6.215	2.344	255.551	1427
1988	234	167.351	20.083	21.625	-	209.059	907
1987	219	262.659	28.892	-	-	291.551	1.331
1986	291	402.463	39.483	10.698	-	481.201	1.567
1980	318	138.924	13.197	19.179	662	171.962	541
Saltfiskelineskibe							
1989	Ingen opgørelse.						
1988	78	22.308	2.677	13.256	6.690	44.930	576
1987	213	61.953	6.815	35.928	13.010	117.706	553
1986	262	123.308	12.639	27.163	1.195	164.305	627
1980	219	98.735	9.379	13.588	-	121.702	556

	Fiske Dage	Fiske Parter	Ferie Godtg.	Tilskud[1)]	Mindste Løn	Ialt	Pr. Fiske-dag
Fryseskibe (fiskeri efter sildehaj og hellefisk)							
1989	179	93.315	11197	25.680	6.811	137.003	765
1988	126	62.867	7.472	16.467	4.993	91.799	729
1987	205	131.045	13.995	15.849	512	161.400	787
1986	189	95.807	9.548	27.406	15.656	142.202	752
1980	178	43.889	4.169	6.784	7.811	62.653	352
Fabrikstrawlere (fiskeri efter blåhvilling)							
1989	247	168.350	20.200	25.649	-	214.199	867
1988	118	7.604	913	20.950	32.325	61.791	514
1987	237	105.593	11.501	16.661	25.242	158.996	671
1986	136	44.033	4.513	9.813	12.854	71.213	524
1980	-	-	-	-	-	-	-

1). Omfatter bl.a. kilostøtte samt dagsstøtte.

Kilde: Føroya Fiskimannafelag.

Bilag 5. Udviklingen i det færøske pristal pr. januar 1983 - 1989 samt pr. 1. april, 1. juli, 1. oktober 1989 og 1. januar 1990.

Vægt	1/1.83	1/1.84	1/1.85	1/1.86	1/1.87	1/1.88	1/1.89	1/4.89	1/7.89	1/10.89	1/1.90
						- 1. januar 1983 = 100 -					
Brød/mel	4,01	97,4	104,7	109,1	109,5	117,6	126,3	132,9	135,8	136,7	137,3
Kød	9,38	96,0	101,5	108,3	112,0	112,8	116,9	118,7	119,9	120,8	121,9
Fisk	4,12	118,4	126,0	133,3	139,9	149,2	156,8	160,3	163,4	167,8	169,5
Mejeriprodukter/margarine/æg	8,87	90,7	97,6	98,5	96,3	98,8	99,6	101,5	103,5	104,9	106,9
Fr./grønt	4,78	156,4	161,6	176,4	197,6	213,0	230,3	235,9	245,7	267,1	246,8
Kartofler	2,03	150,7	132,6	110,7	162,5	157,4	201,8	202,8	205,1	332,2	224,8
Sukker/sukkervarer	2,30	68,0	65,5	66,6	66,7	68,2	73,0	74,0	76,5	82,2	85,1
Andre fødevarer	0,75	119,0	125,5	130,0	137,0	143,8	150,0	150,8	153,6	152,0	154,0
Drik.varer	3,12	117,4	149,7	166,5	180,9	150,1	153,0	154,8	156,2	155,9	154,2
Tobak	2,87	79,3	82,4	88,3	91,2	92,4	93,7	100,0	95,2	95,1	97,0
Øl/vin & spiritus	1,54	84,5	91,3	91,8	91,8	91,8	91,8	91,8	91,8	91,8	91,8
Beklædn./fodtøj	7,99	84,1	89,6	93,8	98,0	102,1	106,7	107,2	107,4	107,5	108,7
Vask/rengøring	3,30	107,6	115,3	122,5	127,4	132,6	140,1	140,9	145,3	146,3	150,2
Husholdn./redsk.m.v.	6,57	85,3	91,2	94,5	97,4	101,0	104,6	105,6	106,2	106,8	107,0

Vægt	1/1.83	1/1.84	1/1.85	1/1.86	1/1.87	1/1.88	1/1.89	1/4.89	1/7.89	1/10.89	1/1.90
						- 1. januar 1983 = 100 -					
Brændsel/ belysn.	18,93	164,1	183,2	184,7	95,7	115,1	106,0	116,7	128,2	125,0	132,7
Bolig	10,94	104,3	111,8	120,8	122,6	127,5	134,1	134,3	137,7	138,5	140,2
Div.varer	8,50	102,6	107,6	113,2	116,4	121,0	125,8	128,5	133,4	135,9	136,9
	100,00	105,4	112,8	117,6	112,4	117,1	121,3	124,0	127,4	131,4	130,5

Kilde: Prisrådet.

Bilag 6. De samlede bruttoinvesteringer på Færøerne 1985-1989.

	1985	1986	1987	1988	1989[1)]
	- mill. kr. -				
Private investeringer:					
A. Faste investeringer					
Skibe	743	479	463	292	
Fly m.v.	-	-	-	158	
Fiskeindustri, havbrug	167	219	182	153	
Andre invest.	349	442	378	337	
Boligbyggeri	224	293	300	320	
Ialt	1.482	1.433	1.323	1.260	
B. Lagerændringer	-47	193	180	110	
Private investeringer ialt	1.438	1.626	1.503	1.370	600[3)]
Offentlige investeringer:					
Veje, tunneler, havne	198	215	288	333	248
Elværk, post,tele, radio/TV	148	247	200	301	166
Undervisningsinstitutioner	25	12	51	46	
Sygehuse m.v.	6	6	11	23	42
Sociale institutioner	20	20	19	51	41
Øvrige kommunale invest.	90	111	103	161	125[2)]
Off. investeringer iøvrigt	30	32	26	30	23
Offentlige investeringer ialt	517	643	698	945	736
Samlede investeringer ialt	1.955	2.269	2.201	2.315	1.336

1). Foreløbig opgørelse.
2). Skøn.
3). Skøn excl. skibe.

Kilde: Hagdeildin og Det rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Bilag 7. Færøernes eksport 1984-1988.

	1985	1986	1987	1988	1989
			- værdi 1.000 kr. -		
Hel fisk	242.825	331.424	496.295	464.878	472.455
Heraf: fersk laks	6.598	25.443	149.920	115.492	228.033
frosset laks	65.399	69.414	55.413	64.419	95.018
frosset ørred	1.335	5.555	23.111	57.711	5.604
Saltfisk	348.933	418.012	453.079	403.719	416.350
Heraf: torsk	215.944	296.671	320.588	269.266	289.567
Fiskefilet	787.861	689.657	524.629	489.187	699.506
Heraf: fr. torskef.	315.697	232.654	124.925	141.525	160.368
fr. kullerf.	170.434	163.734	145.466	125.526	169.162
fr. sejfilet	238.139	248.325	213.265	186.860	300.768
Skaldyr	183.700	236.109	292.454	411.120	466.093
Heraf: rejer	171.625	226.418	284.639	389.289	460.476
Andre fiskeprodukter	35.704	43.254	54.850	75.267	50.052
Heraf: røget og tilberedt fisk	12.801	13.183	33.163	42.195	27.223
Frosset fiskefars	22.903	30.071	21.687	33.072	22.829
Industrifiskeprodukter	232.140	154.256	129.069	205.812	166.305
Heraf: fiskemel	99.734	95.531	82.756	120.147	98.145
Andre varer excl. skibe og frimærker	2.498	3.217	11.644	14.835	70.095
Frimærker	34.000	34.000	32.000	33.000	30.000
I alt excl. skibe	1.867.664	1.909.992	1.994.023	2.097.821	2.370.854
Skibe	66.000	122.555	469.650	279.917	164.950
I alt	1.933.664	2.032.547	2.463.673	2.377.738	2.535.804

Kilde: Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Bilag 8. Eksporten ekskl. skibe m.v. fordelt på aftagerlande 1984-1987[1].

	1984	1985	1986	1987	1986	1987
		- mill. kr. -			- pct. -	
Danmark	338,7	328,9	386,4	339,9	20,6	18,0
Storbritanien	229,2	274,4	241,5	175,1	12,9	9,3
Vesttyskland	224,9	276,7	264,1	262,3	14,1	13,9
Frankrig	121,7	169,2	196,2	200,9	10,5	10,6
Italien	112,5	151,9	128,1	166,9	6,8	8,8
Spanien	26,6	16,4	39,6	107,2	2,1	5,7
Portugal	24,9	61,5	91,9	97,5	4,9	5,2
Øvrige EF-lande	82,3	69,3	75,0	70,9	4,0	3,8
Norge	26,0	38,4	34,0	54,7	1,8	2,9
Sverige	32,5	32,0	44,6	48,2	2,4	2,6
Finland	19,1	48,0	21,9	38,2	1,2	2,0
U.S.A.	309,4	321,0	274,9	240,8	14,6	12,7
Japan	27,2	21,7	38,4	48,3	2,0	2,6
COMECON-lande	39,4	4,4	9,0	13,8	0,5	0,7
Andre lande	13,1	19,1	31,3	24,7	1,7	1,3
Ialt	1627,4	1833,7	1876,4	1889,4	100,0	100,0

[1]. Seneste opgørelse.
[2]. Inkl. Grønland.

Kilde: Hagdeildin "Nýggjárshagtøl 1986-87".

Bilag 9. Importens fordeling på hovedprodukter 1984-1989.

	1984	1985	1986	1987	1988[1)]	1989
			- mill. kr. -			
Varer fortrinsvis til landbrug	29,9	38,6	63,0	85,3	110,2	128,7
Varer fortrinsvis til bygge- og anlægsvirksomheder	231,1	237,0	297,5	362,7	408,6	331,8
Varer fortrinsvis til øvrige byerhverv	467,0	493,9	592,5	632,5	676,3	539,3
Brændselsstoffer	447,1	465,6	262,3	221,0	186,6	250,7
Maskiner og andet kapitaludstyr	191,3	238,3	400,2	358,1	314,6	250,2
Køretøjer til erhvervsmæssig brug	60,2	65,4	106,3	103,8	79,2	42,1
Personbiler	72,3	59,1	82,6	108,6	76,4	61,4
Varer fortrinsvis til direkte forbrug	521,5	550,6	640,4	686,3	701,2	637,1
Andre varer	26,6	53,1	63,8	73,2	103,0	118,6
Import i alt exkl. skibe	2.046,9	2.201,5	2.508,7	2.631,7	2.656,1	2.359,9
Skibe og fly	672,7	429,0	363,0	881,4	412,8	154,2
Import i alt	2.719,5	2.630,5	2.871,7	3.513,1	3.068,9	2.514,1

[1)]. Forløbige tal.

Anm.: Tabellens gruppering følger den internationale BEC-gruppering bortset fra at ubearbejdede fisk og skaldyr er flyttet fra "varer fortrinsvis til direkte forbrug" til "varer fortrinsvis til øvrige byerhverv".

Kilde: Danmarks Statistik (skibsimport 1988 taget fra Nýggjárshagtøl 1988/89).

Bilag 10. Specifikation af statens udgifter på Færøerne (netto) i 1989.

Emne/område	1989		1990[1]	
Bloktilskud	**516,2**		**525,0**	
Statens administration	**4,5**		**4,6**	
Rigsombudets driftsudgifter		4.514.359		
Sundhedsvæsen	**0,9**			
Landslægen		0,9	**0,7**	
Kommunikation m.v.	**10,4**		**10,3**	
Vágar lufthavn		10.389.000		
Undervisningsvæsen	**8,2**		**8,2**	
Lærerpension		8.202.131		
Videnskab og kunst	**1,4**		**1,4**	
D G U		1.227.954		
Hædersgaver		165.201		
Fiskeri	**123,2**		**124,3**	
Skibstilsynet		1.952.952		1,9
Inspektionsskibe og -fly		99.035.000		100,0
Marinestationen		9.390.000		9,4
Fyrvæsenet		10.907.600		11,0
(incl. Loraine Stationen v/Eiði)				
Meteorologisk Institut		1.874.766		2,0
Socialvæsen	**201,8**		**219,9**	
Folke- og invalidepension		157.569.838		167,7
Bistandsydelser		44.242.514		52,2
Rets- og politivæsen	**37,6**		**39,5**	
Politi- og arrestvæsen		33.604.412		35,0
Dommerembedet		4.000.000[2]	4,5	
Kirkevæsen	**7,0**		**7,0**	
Lønninger		5.702.489		
Præstegårde		1.278.206		
Andre udgifter	**42,8**		**42,7**	
Diverse pensioner		5.566.838		5,0
Flyvestationen		32.190.000		32.745.000
Investeringstilbud		5.000.000		3,0
I alt **954,0**		**983,6**		

1). Budgettal + egen skøn.
2). Eget skøn.

Bilag 11. Undervisningsvæsenets driftsudgifter 1989 og 1985-1988.

	Lands-kassen	Kommu-nerne	Ialt 1989	Ialt 1985	Ialt 1986	Ialt 1987	Ialt 1988
				- mill. kr. -			
Folkeskolen	176,1	90,3[1]	266,4	157,2	224,4	236,7	261,8
Privat skole	1,0	-	1,0	1,6	1,2	1,4	1,5
Specialskole	16,5[1]	-	16,5	11,9	11,9	13,3	13,1
Gymnasie/HF	41,1[2]	-	41,1	36,6	34,6	36,4	38,7
Handelsskole	12,0[1]	0,1[1]	12,1	10,3	7,8	8,2	9,7
Teknisk skole	22,3[2]	3,0	25,3	20,0	25,0	25,3	30,7
Udstyr til Teknisk skole/ Handelsskole	3,5	-	3,5	-	-	-	3,2
Færøernes Seminarium	11,0[1]	1,6[1]	12,6	9,2	8,6	9,8	12,1
Navigat.skole	8,7	-	8,7	6,4	7,5	11,7	10,3
Maskinskolen	5,9	-	5,9	2,4	3,1	6,1	10,0
Folkehøjskole[3]	2,8	-	2,8	2,2	2,3	2,4	2,5
Husholdn. do	0,7	-	0,7	0,5	0,7	0,9	1,0
Før. Universitet	14,6[1]	-	14,6	6,2	7,0	9,5	13,0
Fritidsunder-visningen	4,6	-	4,6	2,6	8,2	11,2	7,3
Musikskolen	5,8	4,8	10,6	1,7	5,4	6,0	8,6
Landsskole-centralen	3,8	-	3,8	-	-	-	1,3
Fiskivinnuskúlin	1,8	-	1,8	-	-	-	-
Ialt	332,2	99,8	432,0	268,8	347,7	378,9	424,8[4]

1). Foreløbige tal.

2). Incl. skolehjem.

3). Visse af højskolens indtægter er ikke medregnet.

4). I beløbet indgår ca. 2 mill. kr. afholdt af private midler til: Privatskolen (0,5), Handelsskolen (0,8) og Seminariet (0,7) mill. kr.

Kilde: Statsregnskabet, landskasseregnskabet, kommuneregnskaber og skolernes regnskaber.

Bilag 12. Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne 1985-1989.

	1985	1986	1987	1988	1989
Udskrevet efter 10. kl.	611	598	490	531	517
Udskrevet efter 9. kl.	341	170	106	160	250
Udskrevet efter 8. kl.	23	31	24	19	22
Udskrevet efter 7. kl.	30	8	0	7	8
Folkeskolen ialt	1.005	807	620	717	797
Studentereksamen	151	156	151	163	139
HF-eksamen	115	108	98	95	127
Handels og Kontor	46	34	13	21	49
Statskontr. fagprøve	150	255	278	390	538
Højere fagprøve	80	80	72	90	99
Bank/Sparekasse	27	37	37	100	145
Merkonomprøver	57	100	129	104	356
Højere Handelseksamen	40	37	48	49	101
Datanomkursus	9	26	14	14	23
FHS-elever	104	105	109	108	150
Svendeprøver	151	142	181	156	-
Tekn. assistenter/tegnere	92	14	68	22	29
HD	-	-	-	-	22
Iøvrigt	91	46	5	6	-
Skibsførere	37	40	26	33	14
Styrmænd	38	30	16	-	-
Fiskeskippere	20	30	48	47	9
Kystskippere	14	54	50	29	20
Skibskokke	16	15	19	13	10
Motorpassere	-	-	10	6	-
Maskinister	29	36	29	-	25
Maskinmestre	16	20	21	13	43
Udvidet maskinmestereks.	-	-	-	14	15
Lærereksamen	20	24	25	2	23
Sygeplejersker	20	14	17	18	11

Kilde: Skolerne.

Bilag 13. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven.

	1986	1987	1988	1989
Forbryd. mod den off. myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	16	10	7	20
Forbryd. i off. tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	14	8	10	10
Forbryd. vedr. penge (kap. 18)	1	0	0	1
Forbryd. vedr. bevismidler (kap. 19)	10	32	26	47
Almenfarlige forbryd. bl.a. brandstiftelse (kap. 20)	4	17	7	20
Forbryd. i familieforhold (kap. 23)	0	0	1	1
Forbryd. i familieforhold bl.a. voldtægt og blufærdighedskr.(kap. 24)	29	13	23	20
Forbryd. mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap. 25)[1]	50	50	65	62
Forbryd. mod personl. frihed (kap. 26)	1	0	0	1
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	22	38	54	33
Indbrudstyverier (§ 276)	310	265	172	340
Tyverier iøvrigt (§ 276)	326	301	283	240
Andre berigelsesforbryd. bl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	40	63	88	19
Hærværk (§ 291)	388	473	504	538
Brugstyveri (§ 293)	183	158	155	157
Andre formuekrænkelser (kap. 29)	2	2	4	1
Overtrædelse af straffeloven i alt	1396	1430	1399	1510

[1]. Heraf manddrab: 1986: 0 - 1987: 0 - 1988: 1 - 1989: 0.

Bilag 14. Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser.

	1986	1987	1988	1989
Statsadvokatsager	349	433	342	367
Heraf: a) spirituskørsel	233	239	244	249
b) groft uforsvarlig kørsel	33	86	45	30
Sager om spir.kørsel afgjort udenretlig			74	102
Politisager	306	287	310	383
Ankesager, antal	22	34	36	39
Antal bøder ialt	1.741	1.791	1.755	2.013
Udenretlig vedtagne bødeforlæg	1.364	1.515	1.454	1.898
Idømte og vedtagne bødeforlæg	1.562.975	2.936.500	2.327.000	1.999.797

Bilag 15. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed iøvrigt.

	1986	1987	1988	1989
Ildebrande	41	58	57	55
Overtrædelse af våbenloven	12	25	13	17
Overtrædelse af toldloven	5	0	1	)
Overtrædelse af spirituslovgivn.	4	6	0	) 12
Overtrædelse af skatte- og afgiftslovgivn.	0	0	1	)
Overtrædelse af dyreværnsloven	0	0	6	1
Overtrædelse af lov om euforis.stoffer samt narkotikaundersøgelser iøvrigt	1	51	35	99
Fremmedsager (opholds- og arb.till.)	125	332	649	500
Overtrædelse af udlændingeloven	31	52	78	34
Andre anmeldelser	58	129	111	-
Færdselsuheld	2029	1946	2036	2145
Heraf med personskade	122	103	91	106
Dræbte ved færdselsuheld	14	12	11	7
Antal sigtede for overtrædelse af færdselsloven med undt. af spirituskørsel og parkeringssager	1321	1422	1177	1425
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdselslovens § 16)	318	302	316	321
Udrykninger	3529	3135	3407	2752
Dræbte ved andre ulykker end færdsel	9	4	7	11
Trawlersager (fiskerfartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen	0	1	7	9
Indsatte til afsoning, herunder varetægtsfængslede	99	153	214	286
Afsoningsdage	2525	2773	4408	5122
Detentionsanbragte	337	387	353	546

Kilde: Landfogeden på Færøerne (politimesteren).